Ralf Vudrou

VAVILONSKA MISTERIJSKA RELIGIJA

Ideologija otpalog hrišćanstva

Naslov originala:

BABYLON MYSTERY RELIGION

by Ralph Woodrow

SADRŽAJ

1. Vavilon, izvor lažne religije 2
2. Obožavanje majke i deteta 5
3. Obožavanje Marije 9
4. Sveci, praznici i simboli 14
5. Obelisci, hramovi i tornjevi 20
6. Da li je krst hrišćanski simbol? 24
7. Konstantin i krst 28
8. Relikvije rimske crkve 31
9. Religijska prevara 34
10. Da li je Petar bio prvi papa? 39
11. Mnogobožačko poreklo papske službe 42
12. Nemoralnost nekih papa 48
13. Da li su pape nepogrešive? 53
14. Neljudska inkvizicija 56
15. „Gospodari nad Božjom baštinom” 59
16. Neoženjeno sveštenstvo 62
17. Misa 66
18. Riba, petak i prolećni praznik 72
19. Zimski praznik 76
20. Tajna mešavine 80

Literatura 83

1. poglavlje

VAVILON - IZVOR LAŽNE RELIGIJE

Vavilonska misterijska religija je simbolički opisana u poslednjoj biblijskoj knjizi, Otkrivenju, kao žena „obučena u purpur i skerlet i nakićena zlatom, dragim kamenjem i biserima. U ruci je imala zlatnu čašu punu gadosti i prljavštine svoga bluda, a na čelu joj je napisano ime: *Tajna, Veliki Vavilon, majka bludnica i zemaljskih gadosti".*[1]

Kada Biblija upotrebljava simbolički izraz „žena", to često predstavlja *crkvu.* Tako se, na primer, prava Crkva upoređuje sa čistom devicom, ženom bez ljage i nečistote.[2] Međutim, u upadljivoj suprotnosti prema *pravoj* Crkvi, o ženi iz našeg teksta govori se kao o nečistoj i okaljanoj ženi - bludnici. Ako tu simboliku primenimo na religijski sistem, jasno je da taj opis može da predstavlja samo okaljanu i palu crkvu. Biblija je naziva „TAJNA - VELIKI VAVILON".

U vreme kada je Jovan pisao knjigu Otkrivenje, grad Vavilon je već odavno bio uništen. Od njega su ostale samo ruševine, kao što su to starozavetni poroci i prorekli.[3] Ipak, iako je grad Vavilon bio uništen, religijski pojmovi i običaji koji su nastali u njemu *nastavili su da postoje* i snažno se ukorenili među mnogim narodima. Šta je bila religija drevnog Vavilona? Kako je izgledao njen početak? Koje značenje ona ima u moderno vreme? Kakve veze ima s onim što Jovan piše u Otkrivenju?

Ako okrenemo stranice istorije zapisane u Bibliji, u vreme neposredno nakon Potopa, kada su ljudi počeli da se sele s istoka, „...nađoše ravnicu u zemlji Senar i naseliše se onde".[4] Baš tu, u zemlji Senar, bio je sagrađen grad Vavilon, pa je ta zemlja postala poznata kao Vavilonija ili kasnije Mesopotamija. Tamo su velike reke Eufrat i Tigar naplavile ogromne količine plodne zemlje, koja je darovala obilne letine. Međutim, izgleda da je ta plodna dolina vrvela od divljih zveri koje su bile neprekidna pretnja sigurnosti njenim stanovnicima.[5] Očigledno je da bi u takvoj situaciji svako sposoban da osigura zaštitu od divljih zveri bio veoma cenjen od ljudi.

Tada se na sceni pojavio verovatno snažan i inteligentan čovek po imenu Nimrod (tj. Nevrod), i postao uspešan lovac divljih životinja. Biblija o tome govori: „Hus rodi Nevroda; a on prvi bi silan na Zemlji. Beše dobar lovac pred Gospodom; zato se kaže: Dobar lovac pred Gospodom kao Nevrod".[6]

Očigledno je Nimrodov uspeh u lovu bio razlog njegovog ugleda među njegovim savremenicima. Postao je moćnik, prvi vladar. Zadobivši uticaj i autoritet, smislio je bolji sistem zaštite: Zašto gradove ne organizovati u *carstvo?* Očigledno je da je to bilo Nimrodovo razmišljanje, jer nam Biblija govori da je on i organizovao takvo carstvo. „Početak njegovom *carstvu* beše Vavilon i Oreh i Arhad i Halani, u zemlji Senaru".[7] Prvo carstvo spomenuto u Bibliji je upravo Nimrodovo carstvo.

Koliko god da je napredak koji je uveo Nimrod bio dobar za njegove podanike, ipak stoji činjenica da je on bio bezbožni vladar. Ime Nimrod dolazi od reči *marad* i znači „on se pobunio".[8] *Jevrejska enciklopedija* (The Jewish Encyclopedia) kaže da je Nimrod bio „onaj koji je naveo ljude da se pobune protiv Boga".[9] Poznati istoričar Josif Flavije piše: „Nimrod je bio taj koji ih je podstakao na vređanje Boga i neposlušnost prema Njemu... on je takođe postepeno promenio vladavinu u tiraniju, ne nalazeći drugi način da odvrati ljude od strahopoštovanja prema Bogu... Narod je bio spreman da postupa po Nimrodovom nalogu i sagradili su kulu ne štedeći trud, ne pokazavši ni trunku nemara u poslu: i zbog mnoštva ruku zaposlenih na

izgradnji kule, ona je izrasla vrlo visoko... Mesto na kom su gradili kulu sada se naziva Vavilon".[10] Zasnivajući svoje zaključke na podacima koji su došli do nas kroz istoriju, legende i mitologiju, autor Aleksandar Hislop je detaljno opisao kako se vavilonska religija razvila oko tradicija povezanim s Nimrodom, njegovom ženom Semiramidom i njenim sinom Tamuzom.[11] Kada je Nimrod umro, prema starim zapisima, njegovo telo je bilo rasečeno na komade i razaslato u razne krajeve zemlje. Sličan običaj se spominje i u Bibliji.[12]

Tamuz

Nakon Nimrodove smrti, koja je bila oplakana u celom Vavilonu, njegova žena Semiramida proglasila ga je bogom sunca. Kasnije, kada je rodila sina Tamuza, proglasila je da je to dete Nimrod koji se ponovo rodio (crtež pokazuje kako je Tamuz bio prikazivan u klasičnoj umetnosti). Tamuzova majka je verovatno čula proročanstvo o Mesiji koji treba da se rodi od žene, jer je to već od davnina bilo poznato.[13] Tvrdila je da je njen sin začet na natprirodan način i da je upravo on to obećano „potomstvo", Spasitelj. U religiji koja je iz toga nastala, dete i njegova majka postali su predmet obožavanja!

Velikim delom vavilonska religija se praktikovala putem tajanstvenih *simbola,* pa se zbog toga i naziva *misterijska* religija. Na primer, zlatno tele je bilo simbol Tamuza, sina boga sunca. S obzirom da se verovalo da je Nimrod bog sunca, ili Val (Baal), vatru su smatrali njegovim zemaljskim predstavnikom. Zbog toga su, kao što ćemo kasnije opisati, u njegovu čast bile paljene sveće i ritualne vatre. Nimrod je bio simbolički prikazivan i na druge načine: likovima sunca, ribama, drvećem, stubovima i životinjama.

Vekovima kasnije, apostol Pavle daje opis koji savršeno prikazuje put kojim su krenuli Vavilonci: „...iako su upoznali Boga, nisu ga kao Boga slavili ni zahvaljivali mu, nego su im misli postale jalove, a nerazumno srce im se pomračilo. Praveći se mudri, postali su ludi, pa su slavu besmrtnoga Boga zamenili *slikom* i obličjem smrtnoga čoveka, ptica, četvoronožaca i gmizavaca. Zato ih je Bog u požudama njihovih srca prepustio nečistoti, da međusobno obeščašćuju svoja tela. Oni su lažju zamenili Božju istinu, pa su slavili i služili onome što je *stvoreno,* a ne *Stvoritelju..."*[14]

Taj sistem idolatrije proširio se iz Vavilona na *sve narode,* jer su upravo iz Vavilona ljudi bili raseljeni po svojoj Zemlji (o tome postoji izveštaj u Bibliji, 1. Mojsijeva 11:9). Kada su otišli iz Vavilona, sa sobom su poneli i ideju obožavanja majke i deteta, i razne misterijske simbole. Svetski putnik, analitički istoričar Herodot, svedoči o prisutnosti te mistične religije i njenih obreda u brojnim zemljama tadašnjeg sveta, pa spominje kako je Vavilon bio prvobitni izvor iz kog su potekli *svi* sistemi idolatrije.

Bunsen tvrdi da egipatski religijski sistem takođe potiče iz Azije i „drevnog carstva u Babelu" (Vavilonu). U svom poznatom delu *Nineveh and its Remains* (Niniva i njeni ostaci), Lejard navodi da posedujemo zajedničko svedočanstvo religijske i svetovne istorije, da je idolatrija koja je nastala na području Vavilonije najstariji od svih religijskih sistema. Ove istoričare je Hislop citirao u svom delu.[15]

Poznato je da je Rim, kada je postao svetsko carstvo, u svoj sistem asimilovao božanstva i religije iz raznih paganskih zemalja nad kojima je vladao.[16] Kako je Vavilon bio izvor mnogobožačke religije u tim zemljama, jasno nam je da je rana religija paganskog Rima bila zapravo vavilonska religija koja se, u zemljama koje je zahvatila, razvila u različite oblike sa

različitim imenima.

Imajući to na umu, zapazimo da je upravo u vreme kada je Rim vladao svetom bio rođen, umro i vaskrsao Isus Hristos - po Bibliji *istinski* Spasitelj. Vaznevši se na nebo, poslao je Svetog Duha i osnovao novozavetnu Crkvu na zemlji. Čitajući biblijsku knjigu Dela apostolska možemo da vidimo kako je u to vreme Bog obilno blagoslovio svoj narod. Mnoštvo ljudi je pristupilo Crkvi - *pravoj* Crkvi. Bog je svojoj reči dao potvrdu velikim znacima i čudima. Istinsko hrišćanstvo, vođeno Svetim Duhom, proširilo se svetom poput prerijskog požara. Zaposelo je planine i prebrodilo mora, učinilo je da zadrhte carevi i tirani. Za prve hrišćane je rečeno da su preokrenuli svet naglavačke - tolika je bila snaga njihove poruke i duha.

Međutim, ubrzo su se pojavili pojedinci koji su sebe uzdizali za „gospodare" nad Božjim narodom, umesto da to prepuste Svetome Duhu. Umesto da pobeđuju „duhom i istinom", kao u početku, ljudi su počeli da unose u Crkvu *svoje vlastite ideje i metode.* Čak i u rano doba Crkve, kada se tek pisao Novi zavet, postojali su pokušaji da se paganski običaji pripoje hrišćanstvu. Apostol Pavle pominje da je „tajna bezakonja" u njegovo vreme već bila na delu, da će doći „otpad" i da će neki „otpasti od vere i pristati uz prevarne duhove i đavolske nauke" - lažna mnogobožačka učenja.[17] U isto vreme Juda piše poslanicu u kojoj opominje ljude da se bore „za veru koja je *jedanput zauvek predana svetima"* jer su se uvukli „neki ljudi" koji su pokušavali da unesu elemente koji nisu bili deo prave vere.[18]

Hrišćanstvo se našlo licem k licu s vavilonskom mnogobožačkom religijom, koja je bila u različitim oblicima ukorenjena širom Rimskog carstva. Rani hrišćani su odbijali da imaju bilo šta zajedničko s njenim običajima i verovanjima. To je bio jedan od razloga zbog kog su postali predmet okrutnih progonstava. Mnogi su, na temelju lažnih optužbi, bacani lavovima, spaljivani na lomačama, i bili mučeni i ubijani na razne druge načine.

Međutim, u 4. veku su započele velike promene - rimski car je postao pristalica hrišćanstva. Carstvom je pronesena imperatorova naredba o prekidu progona hrišćana. Biskupima je ukazana velika čast, a Crkva je počela da prihvata svetovno priznanje i vlast. Međutim, za sve to je trebalo platiti visoku cenu. S mnogobožačkom religijom je napravljen niz kompromisa. Umesto da Crkva bude odvojena od sveta, ona je postala deo ovog svetskog političkog sistema. Ukazavši joj naklonost, car je zahtevao vodeću ulogu u Crkvi, budući da je u paganstvu vladalo uverenje da su vladari božiji namesnici ili čak i sama božanstva. Od tog trenutka, posebno u Rimu, u hrišćanstvo ulaze razni mnogobožački običaji. Verujemo da će stranice koje slede pokazati da je upravo ta *mešavina* proizvela sistem koji je danas poznat kao Rimokatolička crkva.

Ne sumnjamo da postoje mnogi plemeniti, iskreni i pobožni katolici, niti je naša namera da potcenjujemo ili ismevamo bilo koga sa čijim se uverenjima ne slažemo. Umesto toga, nadamo se da će ova knjiga inspirisati ljude, bez obzira kojoj crkvi pripadali, da odbace vavilonske doktrine i običaje, i da potraže veru koja je „jednom zauvek bila predana svetima".

2. poglavlje

OBOŽAVANJE MAJKE I DETETA

Jedan od najizrazitijih primera koji pokazuje kako vavilonska mnogobožačka religija traje do našeg vremena, može se videti u načinu na koji je Rimska crkva uvela poštovanje Marije po ugledu na drevno obožavanje boginje Majke.

Priča o majci i detetu je bila veoma poznata u drevnom Vavilonu. Brojni vavilonski spomenici prikazuju boginju Majku, Semiramidu, s detetom Tamuzom na rukama.[19]

Kad su se Vavilonci raširili po raznim delovima sveta, sa sobom su poneli i običaj obožavanja „božanske majke" i njenog deteta. To objašnjava zašto su mnogi narodi praktikovali neki oblik obožavanja majke i deteta, vekovima pre nego što se rodio pravi Spasitelj, Isus Hristos. U različitim zemljama gde se to obožavanje proširilo, „majka i dete" su bili nazivani različitim imenima jer, setimo se, u Babelu (Vavilonu) su nastali različiti jezici. Tako Kinezi imaju boginju majku koju zovu Šingmu ili „Sveta Majka". Prikazivana je s detetom na rukama i zracima slave oko glave. Stari Germani su obožavali devicu Hertu, koja je takođe bila prikazivana s detetom na rukama. Skadinavci su je nazivali Disa, Etrurci Nutria, a među druidima je bila obožavana pod imenom Virgo Patitura ili „Majka Božja". U Indiji je bila poznata kao Indrani, i takođe je, poput ranije spomenutih, bila prikazivana s detetom na rukama, kao što to vidimo na priloženoj ilustraciji.

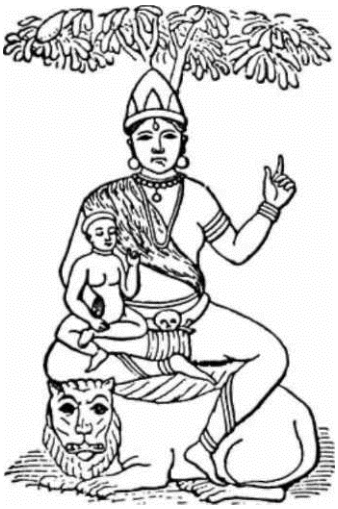

Indrani s detetom

Grcima je boginja Majka bila poznata pod imenom Afrodita ili Ceres, Sumercima Nana, a svojim obožavateljima u starom Rimu kao Venera ili Fortuna, a njeno dete kao Jupiter.[20] Priložena ilustracija prikazuje majku Devaki i dete Krišnu.

Devaki i Krišna

Vekovima su Isi, „Velika boginja" i njeno dete Isvara bili obožavani u Indiji gde su im podizani hramovi.[21] U Aziji je majka bila poznata kao Kibela, a dete kao Deious. „Ali bez obzira na njeno ime ili mesto", govori jedan pisac, „ona je bila Vaalova žena, devičanska kraljica neba, koja je rodila plod, iako nikada nije začela."[22] Kada su se Izraelci odmetnuli od Boga, takođe su se okaljali obožavanjem boginje Majke. O tome čitamo u Knjizi o sudijama 2:13: „Ostaviše Gospoda i služiše Valu i Astaroti." Astarota ili Aštoret je ime pod kojim je boginja Majka bila poznata izraelskom narodu.

Žalosno je i pomisliti da su oni koji su poznavali pravoga Boga otišli od njega i obožavali neznabožačku „majku". Ipak, upravo to je ono što su uvek iznova činili.[23] Jedan od naziva pod kojim je ova boginja bila poznata među njima bio je „carica

neba".[24] Prorok Jeremija ih je ukorio zbog toga što je obožavaju, ali su se oni pobunili protiv njegovog upozorenja.

U gradu Efesu je „velika majka" bila poznata kao Dijana. Njen hram u tom gradu je bio jedno od sedam velikih čuda antičkog sveta. Međutim, ona nije bila obožavana samo u Efesu, već i u celoj Aziji i tadašnjem poznatom svetu.[25]

U Egiptu su je nazivali Izida, a njeno dete Horus. Egipatski religijski spomenici često je prikazuju s detetom Horusom koje sedi u njenom krilu.

Izida i Horus

To lažno bogosluženje koje se proširilo iz Vavilona među ostale narode pod različitim imenima i oblicima, konačno se učvrstilo u Rimu i širom Rimskog carstva. Jedan poznati pisac na sledeći način govori o tom razdoblju: „Obožavanje Velike Majke... bilo je vrlo *popularno* u Rimskom carstvu. Natpisi pokazuju da su njih dvoje (majka i dete) primali božanske počasti... ne samo u Italiji (posebno u Rimu) već takođe i u provincijama, naročito u Africi, Španiji, Portugaliji, Francuskoj, Nemačkoj i Bugarskoj".[26]

Isus Hristos je utemeljio *pravu* novozavetnu Crkvu baš u to doba kad je obožavanje „božanske majke" bilo posebno izraženo. Nažalost, u trećem i četvrtom veku počelo je udaljavanje od prvobitne vere. Crkva je počela da tone u apostaziju, na koju su apostoli pravovremeno upozoravali. U tom periodu je mnogo paganskih elemenata bilo pridodato hrišćanstvu.

U tu takozvanu „crkvu" bili su primani neobraćeni pagani i u brojnim slučajevima im je bilo dopušteno da nastave s praktikovanjem mnogih svojih mnogobožačkih obreda i običaja, uglavnom s malo izmena i ograničenja, da bi njihova uverenja izgledala što sličnija hrišćanskoj nauci.

Jedan od najboljih primera takvog preuzimanja elemenata iz paganske religije je dozvoljavanje zvanične crkve da se nastavi obožavanje boginje Majke - s nekim manjim izmenama i uz novo ime. Kao što smo rekli, mnogi pagani su bili privučeni hrišćanstvu, ali je njihovo obožavanje boginje Majke bilo toliko ukorenjeno da nipošto nisu hteli da ga napuste. Crkvene vođe su uvidele da bi ako u hrišćanstvu pronađu sličnosti sa obožavanjem boginje Majke uveliko mogli da uvećaju broj vernika. A ko bi mogao da nadomesti „veliku majku" iz paganske religije? Naravno, najlogičniji izbor je predstavljala Marija, Isusova majka. Zašto ne dopustiti ljudima da nastave s klanjanjem i molitvama boginji Majci, ako je nazivaju Marijom umesto imena pod kojima je do tada bila poznata. Očigledno je da su tako razmišljali, jer je upravo to ono što se dogodilo. Postepeno, bogosluženje koje je bilo povezano s paganskom „majkom" bilo je preneseno na Mariju.

Međutim, obožavanje Marije nije bilo deo izvorne hrišćanske vere. Očigledno je da je Isusova majka Marija bila posvećena i pobožna žena, posebno izabrana da ponese telo Spasitelja, ali ipak, nijedan od apostola, a ni sam Isus, nisu ni nagovestili ideju da Mariju treba na poseban način poštovati ili obožavati. Kako to *Enciklopedija Britanika* navodi, na Mariju nije stavljan nikakav naglasak tokom prvih vekova postojanja Crkve.[27]

Ta činjenica je priznata i od strane *Katoličke enciklopedije* (The Catholic Encyclopedia): „Služba Našoj Blaženoj Gospi... treba se posmatrati kao praktična primena doktrine Zajedništva Svetih. Očigledno je da ta doktrina, barem eksplicitno, nije sadržana u ranijim formama Apostolskog Verovanja (Kreda), pa nas ne treba iznenaditi što u prvim vekovima

hrišćanstva ne susrećemo nikakve jasne tragove kulta Blažene Device - poštovanje Marije deo je kasnijeg razvoja."[28] Tek u Konstantinovo doba, u početku četvrtog veka, Mariju su počeli da smatraju nekom vrstom božanstva.

Čak i crkva je u tom razdoblju sa negodovanjem gledala na takav oblik obožavanja, što je evidentno prema Epifaniju (403. god.), koji je optužio neke osobe iz Trakije, Arabije i mnogih drugih mesta da obožavaju Mariju kao božanstvo i prinose joj kolače u njenom hramu. „Njoj treba iskazati čast", rekao je Epifanije, „ali neka se niko ne klanja Mariji."[29] Međutim, ne samo da se u instituciji koja je danas poznata kao Rimokatolička crkva toleriše to obožavanje, već je postalo deo službene nauke na koncilu u Efesu 431. godine.

Dijana Efeška

U *Efesu!?* Upravo u tom gradu je od pamtiveka Dijana obožavana kao boginja devičanstva i majčinstva![30] Ona je predstavljala prirodne sile plodnosti, pa je zbog toga bila prikazivana s mnoštvom grudi. Glava joj je bila ukrašena krunom u obliku kule, simbolom Vavilonske kule.

Kad ljudi vekovima praktikuju neku veru, onda im je teško da je se odreknu. Tako su razmišljale i crkvene vođe u Efesu u vreme kada je crkva počela da zalazi u krivoverje. Mislili su da bi mogli pridobiti više obraćenika ako im dozvole da zadrže svoja verovanja u vezi s boginjom Majkom, ako se nađe mogućnost da se ona stope s hrišćanstvom i ako se koristi Marijino ime.

Međutim, to nije bio Božji način. U vreme kad je Pavle boravio u Efesu, s mnogobožačkom religijom nisu bili pravljeni nikakvi kompromisi. Ljudi su se obraćali Bogu i nakon toga uništavali kipove boginje koji su bili u njihovom vlasništvu.[31] Tragično je da je efeska crkva u kasnijim vekovima napravila kompromis i prihvatila jedan oblik obožavanja boginje Majke, koji je na kraju i koncil u Efesu učinio delom službene nauke crkve! Koliko je samo u toj odluci očigledan paganski uticaj.

Sledeći pokazatelj da se poštovanje Marije razvilo iz nekadašnjeg obožavanja boginje Majke, nalazimo u nazivima koji su joj dati. Marija se često naziva *Madona.* Prema autoru Hislopu, taj izraz je prevod jednog od imena pod kojim je bila poznata vavilonska boginja. Kada je proglašen božanstvom, Nimrod je postao poznat kao Val (Baal); tada je ime njegove žene, ženskog božanstva, ekvivalent od Baalti, ženskog oblika imena Baal. Taj naziv ne znači ništa drugo nego „Moja Gospa"! U latinskom jeziku ima oblik *Mea Domina,* što je u italijanskom izobličeno u poznati naziv *Madonna![32]* Među Feničanima je boginja Majka bila poznata kao *Morska Gospa[33]* pa se čak i to ime daje Mariji, iako ona nema nikakve veze s morem.

Sveto pismo jasno govori da postoji samo jedan posrednik između Boga i ljudi, „čovek Isus Hristos".[34] Ipak, rimokatolicizam uči da je Marija takođe „posrednik". Molitve Mariji igraju vrlo važnu ulogu u katoličkom bogosluženju. U Svetom pismu svakako ne postoji osnova za tu praksu, a vrlo dobro je poznato da taj koncept nije stran verovanjima povezanim s boginjom Majkom. Jedno od njenih imena je bilo i *Mylitta,* što znači *posrednica.* Marija se često naziva i „Kraljicom neba", iako Isusova majka Marija nije kraljica neba. „Nebeska carica" je bilo ime boginje Majke koja je obožavana vekovima pre Marijinog rođenja. U vreme proroka Jeremije

ljudi su obožavali „nebesku caricu" i praktikovali rituale koji su bili njoj posvećeni. U knjizi proroka Jeremije 7:18-20, piše sledeće: „Sinovi kupe drva, a očevi lože oganj, i žene mese testo da peku kolače carici nebeskoj... „

Jedno od imena pod kojim je bila poznata Izida bilo je *Majka Božja.* Kasnije su aleksandrijski teolozi to ime dali Mariji. Ona je, svakako, bila Isusova Majka, ali samo u smislu njegove ljudske prirode. Originalno značenje imena Majka Božja je nešto više od toga. To ime implicira uzvišen, glorifikovan položaj Majke u odnosu na Isusa, a rimokatolici su podučavani da Mariju smatraju upravo takvom.

Lik boginje Majke s detetom na rukama bio je toliko snažno urezan u pagansku misao da je u vreme otpada od biblijske vere, prema navodu jednog autora, „drevni portret boginje Izide i deteta Horusa napokon bio prihvaćen, ne samo u shvatanju naroda, već i putem formalnog biskupskog odobrenja - kao portret Device i njenog deteta."[35] Izida i njeno dete često su bili prikazivani u okviru od cveća, a to je, takođe, i praksa vezana uz Mariju, što je dobro znano onima koji su proučavali srednjovekovnu umetnost.

Astarota

Astarota, feničanska boginja plodnosti, povezivana je s polumesecom, kao što to vidimo na ovoj staroj medalji. Izida, egipatska boginja plodnosti, prikazivana je kako stoji na polumesecu sa zvezdama koje joj okružuju glavu.[36] U rimokatoličkim crkvama širom Evrope postoje Marijine slike na kojima je prikazana na potpuno identičan način. Priložena ilustracija dolje (kakva se nalazi u katoličkim katehizmima) prikazuje Mariju sa dvanaest zvezda koje joj okružuju glavu, i sa polumesecom pod nogama!

Na brojne načine vođe pale crkve su pokušavale da Mariju učine nalik na pagansku boginju i uzdignu je na nivo božanstva. Kao što su pagani imali kipove boginje, tako se počelo sa izrađivanjem Marijinih kipova. Ne samo to, u nekim slučajevima su baš ti isti kipovi koji su bili obožavani kao Izida s detetom, jednostavno bili preimenovani u Mariju i dete Hrista. „Kada je hrišćanstvo trijumfovalo[i]", govori jedan autor, „te slike i kipovi su postali prikazi Madone i deteta, bez ikakvog prekida u kontinuitetu: u stvari, nema arheologa koji bi nam danas mogao reći da li neki od tih objekata obožavanja predstavlja jedno ili drugo."[37]

Mnogi od tih preimenovanih kipova nosili su krune i bili nakićeni draguljima, na potpuno isti način kao i kipovi hinduskih ili egipatskih devica. Međutim, Isusova majka Marija nije bila bogata.[38] Odakle onda dolaze ti dragulji i krune koje možemo videti na kipovima koji navodno nju predstavljaju?

Putem nekih vrlo očiglednih i nekih drugih manje ili više prikrivenih kompromisa, obožavanje drevne „majke" produžilo se pod okriljem pale crkve, pri čemu su dotadašnja imena samo zamenjena Marijinim imenom.

[i] Pobedom hrišćanstva, Izidin kult je bio pri kraju "...a ipak su njegovi duboki tragovi preživeli u hrišćanskim običajima. Izidine kipove trebalo je samo izmeniti u imenu da bi postali kipovi device Marije." Stewart Perowne, *Rimska mitologija* u izdanju "Otokar Keršovani" 1986. godine. (prim. prev.)

3. poglavlje

OBOŽAVANJE MARIJE

Možda najveći dokaz da se obožavanje Marije razvilo iz nekadašnjeg kulta paganske boginje Majke, nalazimo u činjenici da je u paganskoj religiji majka bila obožavana u jednakoj meri kako i njen sin, pa i više od njega.

Ta činjenica je glavni ključ za rešavanje zagonetke „tajna Vavilon"! Istinsko hrišćanstvo uči da je Gospod Isus, i samo On - put, istina i život; da samo On može da oprosti grehe; da je samo On živeo životom koji nikad nije bio zamrljan grehom i da je On taj koga trebamo obožavati, a *nipošto njegova majka.* Međutim, rimokatolicizam na mnoge načine uzvisuje i Majku, pokazujući tako da je paganstvo izvršilo uticaj na njega.

Možemo putovati širom sveta, i ako navratimo u masivnu katedralu ili seosku kapelicu videćemo da Marijin kip zauzima istaknuti položaj u njoj. U moljenju krunice, molitva „Zdravo Marijo" moli se devet puta više nego molitva „Oče naš". Katolici su naučeni da je razlog za molitvu Mariji taj da ona može preneti molbu svome sinu Isusu, pa će On, budući da mu je ona majka, zbog nje uslišiti traženje. Zaključak koji proizilazi iz toga je da Marija poseduje više razumevanja i sažaljenja, i da je milostivija od svog sina Isusa. Savršeno je jasno da je ta misao upravo suprotna učenju Svetoga pisma, pa ipak se često ponavlja u katoličkim spisima.

Poznati rimokatolički pisac Alfons Liguori opširno piše o tome da su uspešnije molitve upućene Mariji nego Hristu. Usput rečeno, Liguori je 1839. godine od strane pape Gregorija XIV kanonizovan, proglašen svecem, a papa Pije IX ga je proglasio doktorom Katoličke crkve.

„Jakopone da Todi pred blaženom Devicom", prema drvorezu iz 1490. godine

Na jednom mestu u svojim spisima on opisuje zamišljenu scenu u kojoj grešnik vidi dvoje stepenica kako vise sa neba. Isus je na vrhu jednih stepenica, dok je Marija na vrhu drugih. Kada je grešnik pokušao da se popne na prve stepenice ugledao je Hristovo gnevno lice pa je poražen pao sa njih. Kada je nakon toga počeo da se penje na Marijine stepenice, popeo se vrlo lako, a ona ga je srdačno dočekala, uvela u nebo i predstavila Hristu! Tada je sve bilo u redu. Svrha ove priče je da pokaže kako je mnogo lakše i uspešnije doći Hristu uz Marijino posredovanje.[39]

Isti pisac je rekao kako grešnik koji se osmeli da dođe direktno Hristu može to da učini samo s osećanjem užasa pred njegovim prokletstvom. Ali, ako uputi molitvu Devici, ona samo treba svome sinu da „pokaže grudi koje je sisao" i njega će trenutno napustiti gnev![40] Takvo rezonovanje je u direktnoj suprotnosti sa primerom iz Svetog pisma. *„Blažena je utroba koja te je nosila",* rekla je jedna žena Isusu, *„i dojke koje si sisao!" „Ipak su više blaženi oni koji služaju Božju reč i drže je",* odgovorio je Isus![41] Sa druge strane, takve ideje o grudima nisu bile strane obožavateljima paganske boginje Majke. U arheološkim istraživanjima su iskopani njeni kipovi na kojima su grudi često ekstremno velike u odnosu na telo, a u slučaju Dijane, da bi se simbolizovala njena plodnost prikazivana je sa, ni više ni manje nego - stotinu grudi!

Sledeći primer uspostavljanja prakse glorifikovanja Marije, možemo videti u doktrini „bezgrešnog začeća". Tu doktrinu je 1854. godine definisao i uspostavio papa Pije IX, a u njoj

se tvrdi da je blažena Devica Marija „u trenutku svog začeća... očuvana imunom od sve ljage prvobitnog greha."[42] Izgleda da je to učenje samo još jedan pokušaj da se Marija predstavi što više nalik paganskoj boginji, jer se u starim mitovima takođe verovalo da je boginja bila natprirodno začeta! Priče se razlikuju od naroda do naroda, ali sve govore o natprirodnim događajima u vezi njenog dolaska na svet, te da je bila superiornija u odnosu na obične smrtnike, da je bila božanskog porekla. Postepeno, da učenje o Mariji ne bi bilo inferiorno u odnosu na ono o boginji Majci, bilo je nužno učiti da je Marijin dolazak na svet takođe uključivao natprirodni element.

Da li je učenje da je Marija rođena „bez ljage prvobitnog greha", zasnovano na Bibliji? Odgovorićemo na to pitanje rečima *Katoličke enciklopedije.* „Direktan ili kategorički i uverljivi dokaz te dogme ne može se pronaći u Svetome pismu." Na istom mestu je istaknuto da su te ideje doživele *postepeni razvoj* unutar crkve.[43]

Treba istaći da je ovo osnovna i možda najvažnija razlika između rimokatoličkog i biblijskog pogleda. Rimokatolička crkva je, kao što i sama priznaje, vekovima rasla i razvijala se na mnoštvu tradicija i ideja primanih kroz sve te vekove od crkvenih otaca i iz Svetog pisma, pa čak i na verovanjima prihvaćenim iz paganstva (ako su mogla biti hristijanizovana). Koncepti iz svih tih različitih izvora bili su mešani i razvijani na crkvenim koncilima, da bi konačno postali dogme. Sa druge strane, gledište koje su biblijski religiozni ljudi pokušali da obnove je povratak Bibliji kao najispravnijoj osnovi za doktrine, i prihvatanje ideja koje su se razvile u kasijim vekovima u onoj meri u kojoj su u skladu sa Biblijom.

Ako se vratimo Bibliji, možemo da zaključimo da ne samo da u njoj ne postoji bilo kakav dokaz da je Marija začeta bez greha, već ona tvrdi upravo suprotno. Iako je Marija bila od Boga izabrana kao pobožna i moralna žena, devica, ona je bila ljudsko biće kao i bilo koji član Adamovog roda. „Svi su zgrešili i tako su lišeni slave Božje",[44] a jedini izuzetak je bio Isus Hristos. Mariji je trebao Spasitelj kao i svim ostalim ljudima i to je otvoreno priznala kada je rekla: „...obradova se duh moj Bogu, mome spasitelju."[45]

Ako je Mariji trebao Spasitelj, onda je jasno da ona sama nije bila Spasitelj. Ako joj je trebao Spasitelj trebalo joj je i spasenje, oproštenje i otkupljenje, kao i svim ljudima.

Da bi Hristos bio osoba sa božanskom prirodom, nije bilo nužno da njegova majka bude neka vrsta uzvišene božanske osobe. Po Bibliji, Isus Hristos je bio božanskog porekla jer je bio jedinorodni Božji Sin - njegova božanska priroda potiče od njegovog božanskog Oca.

Tvrdnja da je Marija bila superiornija u odnosu na druga ljudska bića nije bila deo Isusove nauke. Jednom prilikom, kada je neko spomenuo njegovu majku i braću, Isus je upitao: „Ko je moja majka, i ko su moja braća?", i tada je, ispruživši ruku prema svojim učenicima, odgovorio: „Evo moje majke i moje braće! Jer *ko god* čini volju Oca moga koji je na nebesima, on je brat moj i sestra i majka."[46] Ove reči potpuno jasno pokazuju da je svako ko živi u skladu sa Božjom voljom nedvosmisleno na istom nivou s Marijom.

Svakodnevno, po celom svetu, katolici mole „Zdravo Marijo", krunicu „Anđele čuvaru", „Litanije blaženoj Devici Mariji" i druge molitve. Pomnoživši broj tih molitava sa brojem katolika koji ih svakodnevno izgovaraju, neko je izračunao da Marija treba da sasluša oko 46.000 molitava u sekundi! Iako je očigledno da osim Boga to niko drugi ne može, mnogi ipak veruju da Marija čuje sve te molitve, pa je i to jedan od razloga zbog čega je bilo nužno uzdići je na nivo božanstva, bilo to biblijski zasnovano ili ne.

U pokušaju da opravdaju mišljenje da je Marija toliko uzvišena, neki navode reči koje joj je uputio anđeo Gavrilo: „Blažena si među ženama". Međutim, to ne može da bude razlog da se

Marija smatra božanskom osobom. Vekovima pre nego je Marija bila blagoslovljena tim rečima, sličnim blagoslovom je bila pozdravljena i Jailja, žena Evera Kenijina. Za nju je bilo rečeno: „Blagoslovena među ženama Jailja, žena Evera Kenijina".[47]

Pre Pedesetnice, dana kada se Sveti Duh izlio na apostole, Marija se sastajala sa ostalim učenicima očekujući sa njima obećanog Svetog Duha. Čitamo da su se apostoli „istrajno i jednodušno molili Bogu zajedno sa ženama i Marijom, Isusovom majkom, i njegovom braćom".[48] Za katoličku misao u vezi Marije karakteristični su pokušaji da joj se da centralno mesto, kao što to pokazuje i gornja ilustracija iz *Official Baltimore Catechism* (Službeni baltimorski katehizam).[49]

Kao što vrlo dobro znaju svi koji čitaju i proučavaju Bibliju, učenici tom prilikom nisu čekali Mariju, oni su očekivali svog vaskrslog i vaznesenog Gospoda Isusa Hrista da na njih izlije dar Svetoga Duha. Na crtežu takođe primećujemo Duha Svetoga (u liku goluba) kako leti iznad Marije. Međutim, po izveštaju Svetog pisma, jedina osoba na koju je ikada sleteo golub bio je Isus, a ne njegova majka. Ali, dobro je poznato da je paganska devičanska boginja Junona često bila prikazivana sa golubom na glavi, kao što je to bio slučaj i sa Astarotom, Kibelom i Izidom![50]

Sledeće pokušaje da se Marija glorifikuje nalazimo u rimokatoličkoj doktrini o *trajnom devičanstvu.* To je učenje da je Marija ostala devica celog svog života, ali kao što to *Enciklopedija Britanika* objašnjava, doktrina o trajnom devičanstvu device Marije nije postojala u prvih trista godina nakon Hristovog vaznesenja. Sve do koncila u Kalcedonu 451. godine, ta izmišljotina nije bila zvanično priznata od strane Rima.[51]

Prema Svetom pismu Isusovo rođenje je bilo rezultat natprirodnog začeća bez učešća zemaljskog oca.[52] Nakon Isusovog rođenja Marija je rodila još dece koja su bila prirodno potomstvo iz njenog braka sa Josifom. Isus je bio Marijin sin *prvenac,*[53] što ne znači da je bio i njeno *jedino* dete, već se nameće zaključak da je kasnije imala i drugorođeno dete, a verovatno i treće itd. Sveto pismo spominje četiri Isusova brata: Jakova, Josiju, Simona i Judu.[54] Kada su se stanovnici Nazareta čudili otkuda Isusu tolika „premudrost i moć", oni spominju i njegove sestre govoreći: „Nisu li i njegove sestre sve kod nas?". Reč *sestre* je u množini, pa tako znamo da je Isus imao najmanje dve, a možda i više sestara, pošto ovaj tekst govori o *svim* njegovim sestrama. Uobičajeno je da, ako govorimo o dve osobe upotrebljavamo reč *obe,* a ne *sve.* Može se zaključiti da Sveto pismo govori o najmanje tri sestre. Dakle, ako je Isus imao četiri brata i tri sestre, polubraću i polusestre, tada je moguće da je Marija rodila osmoro dece.

Pismo kaže da je Josif „...ne pozna *dok* ne rodi sina, kome nadenu ime Isus".[55] Josif je „nije poznao" do Isusovog rođenja, no nakon što je Isus bio rođen, Marija i Josif su počeli da žive kao muž i žena, pa im se rodilo još dece. Tvrdnja da je Josif sačuvao Mariju tako da je ostala devica celog života, u potpunoj je suprotnosti sa Biblijom.

Kroz vreme otpadanja od istinite vere, a da bi se Marija što više poistovetila sa paganskom boginjom Majkom, izmišljeno je da se Marijino telo nije raspalo, već da je *u telu uznesena u nebo* i da je sada „kraljica neba". Sve do 20. veka doktrina o Marijinom *vaznesenju* nije bila

zvanično uspostavljena od strane Rimokatoličke crkve. Tek je 1951. godine papa Pije XII proglasio da se Marijino telo nije raspalo, već da je prenešeno u nebo.[56] Reči svetog Bernarda ovako sumiraju taj stav Rimokatoličke crkve: „Treći dan nakon Marijine smrti, kada je sveto telo bilo uzneseno u nebeski raj... grob nije imao moć nad onom koja je bila bezgrešna... Ali, nije bilo dovoljno da Marija bude samo prihvaćena u nebo. Ona nije mogla biti samo običan stanovnik neba... ona je posedovala dostojanstvo nedostižno čak i najvišim arhanđelima. Marija je bila krunisana od strane večnog Oca: postavljena je na presto s desne strane svome sinu... Sada, iz dana u dan, iz sata u sat, moli za nas, postiže milost za nas, čuva nas od opasnosti, štiti nas od iskušenja, izliva na nas blagoslove."

Sve takve ideje u vezi Marije povezane su sa verovanjem da je ona bila telesno vaznesena na nebo. Naravno, Biblija ne govori apsolutno ništa u vezi Marijinog vaznesenja. Upravo suprotno tome, Jovan piše: „Niko se ne pope na nebo, osim onog koji siđe s neba, Sin čovečiji..."[57]

Samo je Isus Hristos taj koji sedi Bogu s desne strane. On je taj koji izliva blagoslove na ljude, a ne njegova majka.

U uskoj vezi sa molitvama Mariji je i predmet nazvan *krunica,* lančić sastavljen od petnaest sekcija sitnih kuglica od kojih je svaka sekcija označena jednom debljom kuglicom. Krajevi lančića spojeni su medaljicom s utisnutim Marijinim likom, za koju je spojen kratak lančić na čijem se kraju nalazi raspelo. Kuglice na krunici služe za brojanje molitvi, molitvi koje se neprekidno ponavljaju. Iako je taj predmet u širokoj upotrebi u Rimokatoličkoj crkvi, poznato je da ne potiče iz hrišćanstva, već je i ranije bio poznat u mnogim zemljama. *Katolička enciklopedija* navodi: „U skoro svim zemljama susrećemo se sa nečim što predstavlja brojanice molitava ili krunice". Dalje nastavlja s nabrajanjem brojnih primera, uključujući tu i kipove iz drevne Ninive: dve krilate žene s krunicama u rukama, koje se mole pred svetim drvetom. Vekovima se među muslimanima za nabrajanje Alahovih imena upotrebljava ogrilica sa 33, 66 ili 99 kuglica. Marko Polo je bio vrlo iznenađen kad je u 13. veku video kako malabarski kralj koristi brojanicu od dragog kamenja za brojanje svojih molitvi. Franjo Ksaverski i njegovi pratioci takođe su bili zapanjeni kada su videli da su krunice poznate i bliske japanskim budistima.[58]

Oko 800 godina pre Hrista među Feničanima je niz kuglica, koji je predstavljao krunicu, korišćen u obožavanju Astarote ili Aštarte, boginje Majke.[59] Krunica se može videti i na starom feničanskom kovanom novcu. Bramani još od davnina koriste brojanice sa više desetina ili stotina kuglica. Poštovaoci indijskog boga Višne daju svojoj deci brojanice sa 108 kuglica. Sličnu brojanicu koriste i milioni budista u Indiji i Tibetu. Šivini obožavatelji koriste brojanicu uz pomoć koje ponavljaju, ako je moguće, svih 1008 imena svog božanstva.[60]

Nizovi kuglica za nabrajanje molitava su bili poznati i u maloazijskoj Grčkoj. Po mišljenju autora Hislopa, takva je bila namena ogrlice koja se može videti na Dijaninom kipu. On takođe ističe da su posebne ogrlice koje su u starom Rimu nosile žene, takođe služile za nabrajanje i pamćenje molitava, a nazivale su se *monile,* što je značilo „podsetnik".[61]

Najvažnija i najučestalija molitva krunice je „Zdravo Marijo", koja glasi: „Zdravo Marijo, milosti puna, Gospod s tobom, blagoslovena ti među ženama i blagosloven plod utrobe tvoje Isus. Sveta Marijo, majko Božja, moli za nas grešnike sada i na čas smrti naše, amen." *Katolička enciklopedija* ističe da „postoji slabašan ili nikakav trag molitve *Zdravo Marijo* kao prihvaćene formule pobožnosti pre 1050. godine."[62] Kompletna krunica uključuje 53 molitve „Zdravo Marijo", 6 molitvi „Oče naš", 5 „Otajstava", 5 meditacija o otajstvima, 5 „Slava Ocu" i

„Apostolsko verovanje". Može se zapaziti da se „Zdravo Marijo" ponavlja skoro devet puta češće nego „Oče naš". Može li molitva koju su sastavili ljudi, a upućena je Mariji, da bude devet puta važnija i delotvornija od molitve upućene Bogu, koju nas je naučio Isus?

Obožavatelji boginje Dijane stalno su ponavljali religijsku frazu, kao na primer u Efesu kada su „povikali svi u glas, i vikahu oko dva sata: velika je Dijana Efeška!"[63] Isus je govorio da je takvo ponavljanje molitve *paganski običaj.* „Kad se molite", rekao je on, „ne umnožavajte prazne reči kao pagani, koji misle da će zbog mnoštva svojih reči biti uslišeni. Ne budite kao oni, jer zna Otac vaš šta vama treba i pre vaše molitve".[64] U tom odeljku Svetog pisma Isus jasno upućuje svoje sledbenike da ne mole jednu molitvu ponavljajući je u nedogled. Značajno je da zapazimo da im je upravo nakon toga upozorenja rekao: „Ovako se dakle molite: Oče naš, koji si na nebesima...", pa je predao svojim učenicima primer molitve, koju mi nazivamo molitvom „Oče naš". Isus je ovu molitvu istakao kao suprotnost paganskim molitvama, pa ipak su rimokatolici kasnije bili naučeni da mole tu molitvu ponavljajući je. Ali, ako je to molitva koja se *ne* treba uzastopce ponavljati, koliko to onda tek važi za molitvu Mariji, molitvu koju je izmislio čovek. Učenje molitvi napamet i njihovo ponavljanje u nedogled uz pomoć krunice, više liči na proveru pamćenja, nego na spontano obraćanje Bogu iz srca.

4. poglavlje

SVECI, PRAZNICI I SIMBOLI

Kao dodatak molitvama upućenim Mariji, rimokatolici takođe poštuju i razne *svece,* kojima se i mole. Prema katoličkom shvatanju to su mučenici ili drugi značajniji ljudi iz crkve, koje su pape nakon njihove smrti proglasile svecima.

U mnogim umovima reč „svetac" označava osobu koja je postigla neki poseban stepen pobožnosti, Hristovog sledbenika kome nema premca. Međutim, prema Bibliji, svi istinski religiozni su sveci, čak i oni kojima, na žalost, nedostaje duhovna zrelost i saznanja. Tako su Pavlova pisma religioznim ljudima u Efesu, Filibi, Korintu ili Rimu, bila upućena „svetima".[65] Sveti su, kao što se može videti, bili živi ljudi, a ne oni koji su umrli.

Ako želimo da se „svetac" moli za nas, on mora biti živa osoba. Ako pokušavamo da komuniciramo s ljudima koji su mrtvi, što je to nego jedan oblik spiritizma? Biblija osuđuje i izriče prokletstvo nad svim pokušajima komunikacije s mrtvima.[66] Ipak mnogi izgovaraju „Apostolsko verovanje" koje kaže: „Verujemo... u zajedništvo svetih", sa pretpostavkom da to uključuje i ideju o molitvama mrtvima i za mrtve. U vezi s tim, *Katolička enciklopedija* ističe: „Katoličko učenje u pogledu molitvi za mrtve, neodvojivo je povezano s doktrinom... *zajedništva svetih,* koja je deo Apostolskog verovanja." Zato se posebno preporučuju molitve „svim svecima i mučenicima ili nekom određenom između njih".[67] Doslovni zaključak koncila u Trentu je da „sveti koji vladaju s Hristom prinose Bogu svoje molitve za ljude. Dobro je i korisno prizivati ih, oslanjati se na njihove molitve, potporu i pomoć za postizanje blagodati od Boga."[68]

Koje su zamerke takvim verovanjima? Pustićemo da sama *Katolička enciklopedija* odgovori na to pitanje: „Glavne zamerke protiv prizivanja svetaca i njihovog posredovanja su da su te doktrine protivne veri i pouzdanju koje trebamo imati *samo u Boga*... i da se one *ne mogu dokazati iz Biblije."*[69] S tom tvrdnjom možemo da se složimo. Nigde u Svetom pismu ne piše da živi mogu biti blagoslovljeni ili imati neku korist kroz posredovanje mrtvih, ili zbog njihovih molitvi. Umesto toga, katoličke doktrine u vezi „svetaca" vrlo su slične starim paganskim shvatanjima u vezi „bogova".

Ako se ponovo vratimo Vavilonu, „majci" mnogobožačke religije, pronaćićemo da su se tamo ljudi molili mnoštvu božanstava i služili im. Vavilonski sistem se razvijao sve dok nije imao oko 5000 bogova i boginja.[70] Na isti način kao što katolici veruju u vezi sa svojim „svecima", i Vavilonci su verovali da su njihovi „bogovi" nekada bili *živi heroji na Zemlji* koji su sada *na višem položaju.*[71] „Svaki mesec i svaki dan u mesecu bili su pod zaštitom određenog božanstva." Postojao je bog za svaki problem, bog za svako zanimanje, bog za ovo i bog za ono...

Poput obožavanja velike Majke, ti koncepti u vezi „bogova" proširili su se iz Vavilona među sve narode. Čak su i kineski budisti poštovali „razna božanstva, poput boginje mornara, boga rata, bogove dobrosusedstva ili različitih profesija."[72]

Sirijci su verovali da je moć božanstava ograničena na određena područja. O tom verovanju možemo da čitamo u jednom tekstu zapisanom u Bibliji: „Njihovi su bogovi gorski bogovi, zato nas nadjačaše; nego da se bijemo s njima u polju, zasigurno ćemo ih nadjačati".[73]

Kada je Rim osvojio svet, te ideje su bile vrlo raširene, kao što ćemo videti iz sledećeg

prikaza. Brigit je bila boginja kovača i poezije, a Junona Regina ženstvenosti i braka. Minerva je bila boginja mudrosti, zanata i muzičara, dok je Venera bila boginja seksualne ljubavi i rađanja. Vesta je bila boginja pekara i svete vatre, a Ops bogastva i obilja. Ceres je bila boginja žita, pšenice i vegetacije (od njenog imena potiče engleska reč *cereal* - žitarice). Bahus je bio bog vina i veselja, Merkur je bio bog govornika, a prema starim pričama i sam je bio govornik, što nam objašnjava zašto su ljudi u Listri mislili da je apostol Pavle bog Merkur.[74] Božanstva Kastor i Poluks su bili zaštitnici Rima i putnika na moru. Kronos je bio čuvar zakletve, a Janus bog vrata i kapija. „Postojali su bogovi koji su nadzirali svaki trenutak ljudskog života, bogovi kuće i vrata, hrane i pića, zdravlja i bolesti."[75]

Samo je još korak nedostajao da se te ideje o bogovima i boginjama, povezane s različitim aspektima svakodnevnog života, toliko ukorenjene u paganskom Rimu, konačno fuzionišu sa Rimskom crkvom. Budući da su se obraćenici iz neznaboštva nerado odvajali od svojih božanstava osim ako bi pronašli zadovoljavajuću zamenu u hrišćanstvu, svojim bogovima i boginjama su jednostavno izmenili imena i nazvali ih „svecima". Stara ideja o bogovima povezanim s određenim preokupacijama i danima, nastavila je svoje postojanje u rimokatoličkom verovanju u svece i njihove dane („blagdane").

U Rimokatoličkoj crkvi postoje sveci za sledeće:

Atlete	Sv. Sebastijan	20. januar
Pekari	Sv. Elizabeta	19. novembar
Bankari	Sv. Matej	21. septembar
Prosjaci	Sv. Aleksije	17. juli
Knjižari	Sv. Ivan od Boga	8. mart
Zidari	Sv. Stjepan	26. decembar
Građevinari	Sv. Vinko	5. april
Svećari	Sv. Bernard	20. avgust
Komedijaši	Sv. Vid	15. juni
Kuvari	Sv. Marta	29. juli
Zubari	Sv. Apolonija	9. februar
Lekari	Sv. Luka	18. oktobar
Izdavači	Sv. Ivan Bosko	31. januar
Ribari	Sv. Andrija	30. novembar
Cvećari	Sv. Doroteja	6. februar
Šeširdžije	Sv. Jakov	11. maj
Domari	Sv. Ana	26. juli
Lovci	Sv. Hubert	3. novembar
Radnici	Sv. Jakov Veliki	25. juli
Advokati	Sv. Ivon	19. maj
Muzičari	Sv. Cecilija	22. novembar
Beležnici	Sv. Marko evanđelista	25. april
Babice	Sv. Katarina	30. april
Soboslikari	Sv. Luka	18. oktobar
Farmaceuti	Sv. Gema	11. april
Malterdžije	Sv. Bartolomej	24. avgust
Mornari	Sv. Ivan Nepomuk	16. maj

Naučnici	Sv. Albert	15. novembar
Pevači	Sv. Grgur	12. april
Metalci	Sv. Eligije	1. decembar
Studenti	Sv. Toma Akvinski	7. april
Hirurzi	Sv. Kuzma i Damjan	27. septembar
Krojači	Sv. Bonifacije	5. juni

U rimokatolicizmu postoje i sveci za :

Neplodne žene	Sv. Antun	Iskušenje	Sv. Siracije
Stare cure	Sv. Andrija	Porodične probleme	Sv. Eustahije
Pivopije	Sv. Nikola	Hvatanje lopova	Sv. Gervazije
Siromahe	Sv. Lovro	Vatru	Sv. Lovro
Decu	Sv. Dominik	Dobijanje dece	Sv. Felicija
Trudnice	Sv. Žerar	Sticanje muža	Sv. Josip
Domaće životinje	Sv. Antun	Sticanje žene	Sv. Ana
Televiziju	Sv. Klara	Poplave	Sv. Kolumban
Iseljenike	Sv. Franjo	Oluje i gromove	Sv. Barbara

Katolici su podučavani da se mole za pomoć pojedinim svecima kada se nalaze u sledećim problemima:

Artritis	Sv. Jakov	Kostobolja	Sv. Andrija
Epilepsija, živci	Sv. Vid	Grčevi	Sv. Moris
Pasji ugriz	Sv. Hubert	Glavobolja	Sv. Denis
Groznica	Sv. Juraj	Gluvoća	Sv. Kadok
Ugriz zmije	Sv. Hilarije	Srčani problemi	Sv. Ivan
Bolesti stopala	Sv. Viktor	Bolesti grudi	Sv. Agata
Slepilo	Sv. Rafael	Ludilo	Sv. Dimpna
Kamen u žuči	Sv. Liberije	Očne bolesti	Sv. Lucija
Rak	Sv. Peregrina	Kožne bolesti	Sv. Rok
Bolesti grla	Sv. Blaž (Vlaho)	Neplodnost	Sv. Žil

Sveti Hubert je rođen oko 656. godine, a na ovoj listi se pojavljuje kao zaštitnik lovaca i iscelitelj hidrofobije. Pre svog obraćanja skoro svo vreme je provodio u lovu. Prema legendi, ujutro na Veliki petak, dok je progonio jelena, ovaj se naglo okrenuo i Hubert je ugledao raspelo između jelenovih rogova i čuo glas koji mu je rekao da se obrati Bogu...

Postavlja se pitanje zašto se moliti svecima kada religiozni ljudi imaju *direktan pristup Bogu u molitvi?* Katolike uveravaju da kroz molitve *svecima* mogu da dobiju pomoć koju im Bog inače ne bi pružio! Rečeno im je da „mole, prvo svetu Mariju i svete apostole mučenike, sve Božje svece, da ih učine svojim prijateljima i *zaštitnicima,* i usrdno ih mole za pomoć u zlu, s nadom da će Bog dati zaštitniku ono što bi inače odbio molitelju."[76] Prema svemu što smo do sada razmatrali, izgleda očigledno da se rimokatolički sistem svetaca - zaštitnika razvio iz ranijih verovanja u bogove posvećene danima, zanimanjima i raznim potrebama ljudskog života.

Mnoge stare legende koje su bile povezane s paganskim bogovima, jednostavno su bile prenesene na svece. *Katolička enciklopedija* čak otvoreno kaže da te „legende ponavljaju koncepcije koje se nalaze u predhrišćanskim religijskim pričama... Te legende *nisu* hrišćanske, već samo *hristijanizovane...* Bilo je lako preneti koncepcije koje su *ljudi antike* imali o svojim herojima, na hrišćanske mučenike. Taj transfer je bio sproveden u brojnim slučajevima gde su onda hrišćanski sveci postali *naslednici* lokalnih božanstava, a hrišćansko bogosluženje potisulo staro lokalno bogosluženje. To nam objašnjava *veliki broj sličnosti* između bogova i svetaca."[77]

Sveti Hubert, zaštitnik lovaca, sa Svetom Elizabetom

Kako su vremenom paganizam i hrišćanstvo bili mešani u jednu religiju, ponekad je nekome svecu davano ime slično imenu paganskog boga koga zamenjuje. Boginji Viktoriji Alpskoj ime je bilo promenjeno u sveta Viktorija; Čeronu u sveti Ceranije; Artemidi u sveta Artemidija; Dionizu u sveti Dionizije itd. Boginja Brigit (smatrana je kćerkom boga sunca, i prikazivana s detetom na rukama) bila je lako preimenovana u svetu Brigitu. U pagansko doba njen glavni hram na Kildaru je bio nastanjen devicama vestalkama koje su čuvale svetu vatru. Kasnije je taj hram postao samostan, a njene vestalke - opatice. One su nastavile da održavaju ritualnu vatru, koja je nazvana „vatrom svete Brigite".[78]

Najočuvaniji antički hram u današnjem Rimu je Panteon, koji je u davnim vremenima bio posvećen (prema natpisu nad portalom) „Jovu i svim bogovima". Taj isti hram je papa Bonifacije IV ponovo posvetio „Devici Mariji i *svim svetima".* Takva praksa nije bila neuobičajena. Na mestima gde su se prvobitno nalazile *paganske* bogomolje i hramovi, često su bile pronalažene crkve ili ruševine crkvi...[ii] Takođe je do izvesne mere istina da je ponekad svetac, čija je pomoć bila prizivana u hrišćanskoj bogomolji, imao neke spoljne sličnosti s božanstvom koje se pre slavilo na tom mestu. Tako je u Atini hram iscelitelja Asklepija... „kad je postao crkva, posvećen dvojici svetaca koje su atinski hrišćani prizivali kao čudotvorne iscelitelje, Kuzmi i Damjanu."[79] Pećina u Vitlejemu koju pokazuju kao mesto na kom se rodio Isus, prema Jeronimu je zapravo bila kamena bogomolja u kojoj je obožavan vavilonski bog Tamuz.

Širom rimske imperije paganizam je umro u jednom obliku, da bi ponovo oživeo u Rimokatoličkoj crkvi. Zato ne samo da je nastavila da postoji odanost starim božanstvima (u novom obliku), već se nastavilo i korišćenje njihovih *kipova.* U nekim slučajevima istim kipovima koji su bili poštovani kao paganski bogovi, data su imena hrišćanskih svetaca. Kroz vekove je pravljeno sve više kipova, tako da danas u Evropi postoje crkve koje poseduju čak po dve, tri pa i četiri *hiljade* kipova.[80]

U ogromnim impresivnim katedralama, malim kapelicama, kapelicama uz ulice, pa i na vetrobranima automobila, može se videti obilje katoličkih kipova. Korišćenje takvih kipova u Rimo-katoličkoj crkvi daje nam još jedan ključ za rešenje misterije modernog Vavilona. Kao što Herodot navodi, Vavilon je bio *izvor* iz kog su potkli *svi* sistemi idolatrije i raširili se među narode. Povezivati reč „idol" s kipovima Marije i svetaca može nekome da zvuči vrlo

[ii] Tako je, npr. Crkva sv. Donata u Zadru sagrađena na temeljima Posejdonovog hrama. (prim. prev.)

neugodno, ali zar ne postoje indicije za tako nešto?

U katoličkim spisima je priznato da su nebrojeno puta među različitim narodima kipovi svetaca obožavani na *praznoverne* načine. Ipak, takve zloupotrebe se obično smeštaju u *prošlost.* Objašnjava se da u ovo prosvetljeno doba ne postoji obrazovana osoba koja bi stvarno obožavala *sam predmet,* već ono što taj predmet *predstavlja.* U osnovi, to je i istina, ali nije li takođe istina da paganska plemena koja koriste idole (bez sumnje idole za obožavanje bogova - demona), u većini slučajeva i ne veruju da je *sam idol* bog, već da samo *predstavlja* boga (tj. demona) koga obožavaju?

Neki tekstovi u *Katoličkoj enciklopediji* pokušavaju da objasne da je korišćenje kipova ispravno, jer oni samo *predstavljaju* Hrista ili svece. „Počast koja im se odaje prenosi se na osobe koje oni predstavljaju, tako kroz kipove koje *ljubimo* i pred kojima *klečimo* i otkrivamo glave, mi uzvisujemo Hrista i poštujemo svece čije su oni *slike."*[81] Svejedno, nisu svi hrišćani uvereni da je ovo objašnjenje dovoljno ubedljivo da se mogu zanemariti biblijski stihovi poput ovih iz 2. Mojsijeve 20:4,5: „Ne gradi sebi *lik rezani,* niti kakvu *sliku* od onog što je gore na nebu, ili dole na Zemlji, ili u vodi ispod zemlje. *Nemoj im se klanjati niti im služiti."*

U Starom zavetu, kada su Izraelci osvojili paganski grad ili zemlju, nije im bilo dopušteno da prihvate idole tih ljudi u svoju religiji. Te idole je trebalo da unište, čak i ako su bili prekriveni srebrom ili zlatom. „Rezane bogove njihove spali ognjem, nemoj da se polakomiš na srebro ili zlato što je na njima i da ga uzmeš, da ti ne bude zamka, jer je gadno pred Gospodom Bogom tvojim".[82] Rečeno im je da „unište sve njihove slike" - slike paganskih božanstava.[83]

Sveti Avgustin

Do koje mere je trebalo da ta uputstva budu sprovedena u Novom zavetu, vekovima je bilo predmet debate. *Katolička enciklopedija* nam daje istorijski okvir, pokazujući kako su se ljudi borili pa čak i umirali zbog tog pitanja, posebno u 8. veku. Premda podržava upotrebu kipova i slika, ipak kaže: „Izgleda da je kroz mnoge vekove među nekim hrišćanima postojala nesklonost prema svetim slikama, sumnja da je njihova upotreba idolatrija ili bi mogla to da postane", pa se navodi nekoliko katoličkih biskupa koji su delili to mišljenje.[84] Svakako, borbe i ubijanja zbog ovog pitanja, bez obzira na kojoj bili strani, protivno je Hristovom učenju.

Buda s oreolom

Oko glava svojih bogova mnogobošci su crtali krug ili oreol, pa se ta praksa nastavila i u umetnosti Rimske crkve. Na priloženoj ilustraciji vidimo svetog Avgustina s okruglim diskom oko glave, kako ga prikazuju u katoličkim knjigama. Svi katolički sveci se prikazuju na taj način, ali da bi se uverili da je taj običaj samo pozajmljen iz paganstva, dovoljno nam je da pogledamo crtež Bude koji takođe nosi taj okrugli simbol oko glave! Umetnici i kipari drevnog Vavilona stavljali su disk ili oreol oko svakog bića koje su hteli da prikažu kao boga ili boginju.[85] Pagansku boginju sunca Kirku, Rimljani su prikazivali s krugom oko glave. Od svoje primene u paganskom Rimu, taj isti simbolizam je prešao u papski Rim, gde je nastavio da postoji sve do današnjeg dana, što se vidi na hiljadama slika Marije i svetaca. Na slikama koje prikazuju Hrista, on je naslikan sa „zlatnim zrakama" oko glave, što je potpuno identično načinu na koji

su pagani vekovima prikazivali boga sunca.

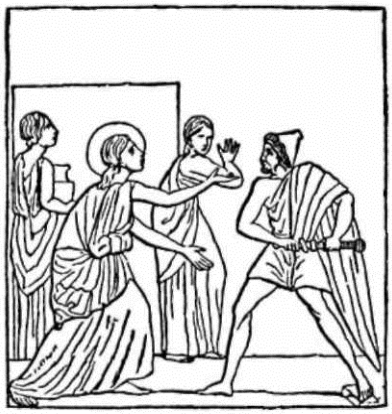

Kirka

Crkva u prva četiri veka nije koristila Hristove slike. Sveto pismo nam ne daje nikakav Isusov fizički opis na osnovu kojeg bi mogao da bude napravljen verodostojan portret. Očigledno je da su slike Hrista, a takođe i Marije i svetaca, proizašle iz mašte umetnika. Trebalo bi napraviti samo kratku studiju religijske umetnosti i videlo bi se da se u raznim periodima istorije među različitim nacijama mogu pronaći Hristove slike koje se veoma razlikuju jedna od druge. Očigledno je da ne mogu *sve* one da prikazuju njegov fizički izgled. S obzirom da se On, po Bibliji, vazneo na nebo, mi ga više ne poznajemo „po telu".[86] Zato što je „proslavljen" (Jovan 7:39), On poseduje „proslavljeno telo".[87]

5. poglavlje

OBELISCI, HRAMOVI I TORNJEVI

Stari narodi o kojima govorimo, nisu samo izrađivali kipove bogova i boginja u *ljudskom* obliku, već i mnoge predmete koji su imali skriveno, *tajanstveno* značenje, a bili su deo paganskog bogosluženja. Nezaobilazan primer za to nalazimo u upotrebi antičkih obeliska.

Diodor govori o obelisku visokom oko 40 metara koji je u Vavilonu izgradila carica Semiramida.[88] Biblija takođe spominje kip u Vavilonu koji je bio širok oko 2,7 metara i visok 27 metara: „Popadaše i pokloniše se zlatnom kipu koji podiže car Navuhodonosor".[89]

Ipak, upotreba obeliska je bila najraširenija u Egiptu, najranijem uporištu misterijske religije. Mnogi obelisci se još uvek nalaze u Egiptu, iako su neki preneseni u druge zemlje. Jedan se nalazi u njujorškom Central parku, drugi u Londonu, dok su neki preneseni u Rim.

Obelisk je izvorno povezan s obožavanjem sunca, simbolom Vala ili Baala, što je bilo Nimrodovo ime. Kada su odbacili spoznaju istinskog Boga, stari narodi su, uvidevši da daje život čoveku i biljkama, smatrali sunce bogom, velikim darodavcem života. Obelisk je za njih imao i seksualno značenje. Shvatajući da život nastaje kroz seksualno sjedinjenje, falus (muški polni organ) bio je zajedno sa suncem smatran simbolom života. Zato su ta verovanja bila predstavljena obeliskom."[90]

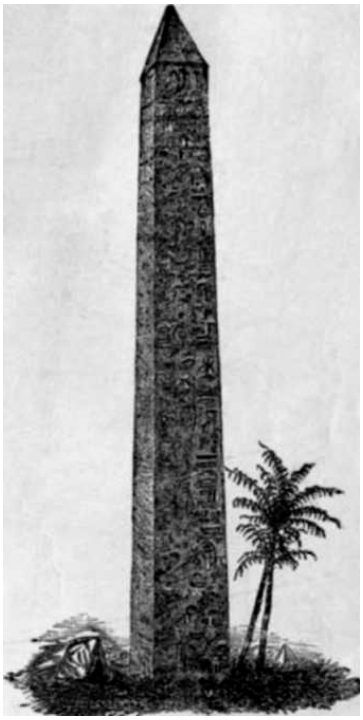

Reči *kipovi* ili *likovi* u Bibliji, prevod su nekoliko različitih jevrejskih reči. Jedna od njih je reč *matzebah,* što znači *stubovi* ili *obelisci.*[91] Druga reč je *hammanim,* što znači *sunčani stubovi,* kipovi ili obelisci posvećeni suncu.[92]

Da bi obelisci imali njima pripisan simbolizam, postavljani su u uspravan položaj. Pokazivali su gore prema suncu, a kao simbol falusa, uspravan položaj je takođe imao očigledno značenje. Imajući to na umu, zanimljivo je primetiti da je prilikom izricanja Božje osude tog pogrešnog bogosluženja, rečeno da se ti likovi „neće više podizati" (doslovno - neće se ostaviti da *stoje uspravno),* već će biti srušeni.[93]

Postavljanje obeliska na ulazima paganskih hramova očigledno nije bila neobična praksa u to doba. Jedan je, npr. stajao na ulazu hrama u Tumu, a drugi ispred hrama u Hatoru, „Horusovom (Tamuzovom) prebivalištu".[94] Veoma je interesantno da postoji obelisk na ulazu u Crkvu svetog Petra u Rimu, kao što pokazuje slika na sledećoj strani. To nije kopija egipatskog obeliska, već upravo jedan od onih koji su stajali u Egiptu u antičko doba! Kada je misterijska religija stigla u Rim, ne samo da su se tamo po naredbi careva gradili obelisci, već su se uz velike troškove transportovali iz Egipta. Od 37. do 41. godine nakon Hrista Kaligula je iz Heliopolisa u Egiptu preneo obelisk koji sada stoji u Vatikanu. Postavio ga je u svom cirkusu na vatikanskom brdu, na mestu gde danas stoji Crkva svetog Petra.[95] Heliopolis je grčki naziv za *Betšemeš* („kuća sunca", prim. prev.), koji je bio centar egipatskog obožavanja sunca u to vreme.

U Starom zavetu se spominju obelisci koji su tamo bili postavljeni kao „stubovi u domu sunčanom" (tj. u Heliopolisu)![96] Upravo taj isti obelisk koji je nekada stajao pred drevnim

hramom koji je bio centar egipatske religije, sada stoji pred rimskom „Majkom crkvom”! Izgleda da je to nešto više od puke koincidencije.

Vatikanski obelisk od crvenog granita je visok 25 metara (40 metara s postoljem) i težak je 320 tona. Na sadašnju lokaciju ispred crkve na Trgu svetog Petra premešten je 1586. godine po naredbi pape Siksta V. Naravno, premeštanje ovog obeliska je bio veoma težak zadatak u to doba. Mnogi preduzetnici su odbili da prihvate taj izazov, posebno zato što je papa odredio *smrtnu kaznu* za izvođače posla ako obelisk padne i razbije se![97]

Obelisk ispred Crkve svetog Petra u Rimu

Konačno se čovek po imenu Domeniko Fontana prihvatio odgovornosti. Sa 45 dizalica, 160 konja i ekipom od 800 radnika, započeo je premeštanje. Bilo je to 10. septembra 1586. godine. Mase ljudi su ispunile prostrani trg. Od posmatrača se, pod pretnjom smrtne kazne, zahtevalo da ćute dok se obelisk premešta. Konačno, nakon što su bili blizu neuspeha, obelisk je bio podignut, uz zvonjavu stotinu zvona, grmljavinu topova i glasno klicanje mnoštva. Egipatski idol je bio „posvećen krstu” (na vrhu obeliska se nalazi krst koji navodno sadrži komad krsta na kome je bio razapet Hristos), odslužena je misa i papa je blagoslovio radnike i njihove konje.[98]

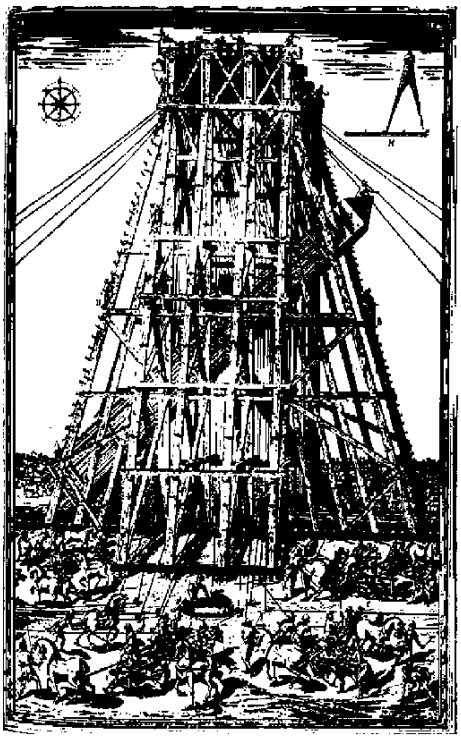

Podizanje vatikanskog obeliska (prema starom crtežu)

Crtež na sledećoj strani prikazuje oblik Crkve svetog Petra i kružno dvorište ispred nje. U centru tog dvorišta nalazi se obelisk. Dvorište je omeđeno sa 248 dorskih stubova koji koštaju oko milion dolara. Ti stubovi su izrađeni po uzoru na stubove u paganskim hramovima.

Poput obeliska, paganski stubovi su često bili obožavani kao misterijske forme falusa. U predvorju paganskog hrama boginje Majke u Heliopolisu postoji natpis koji se odnosi na stubove: „Ja, Dionizije, posvećujem ove *faluse* Heri, svojoj pomajci.”[99]

Iz paganstva su pozajmljene mnoge ideje, pa i običaj građenja raskošnih i skupih hramova, koji su trebali da sjajem zasene hramove stare rimske religije.

Znamo da je Bog za vreme Solomunove vladavine uputio ljude da mu sagrade hram da bi u njemu „nastanio svoje ime”. Međutim, u Novom zavetu je jasno da Sveti Duh više ne boravi u raskošnim hramovima načinjenim ljudskom rukom.[100] Bog sada boravi u svojim *ljudima,* svojoj istinskoj Crkvi, putem Duha. Pavle kaže: „Vi ste crkva Božja i Duh Božiji živi *u vama”.*[101] Shvatajući ovo prvi hrišćani, *ispunjeni Svetim Duhom,* nisu

nikada čeznuli za time da grade velelepne hramove. Radije su se bavili propovedanjem Jevanđelja. Nisu gubili vreme na bavljenje finansijama i sticanje novca da bi mogli da sagrade lepšu zgradu nego što je bio hram sa druge strane ulice. Prema *Halley's Bible Handbook* ne postoji zapis da je pre 222-235. godine nakon Hrista bila građena bilo kakva crkvena zgrada!

To ne znači da je loše imati crkvene zgrade. Verovatno je razlog zbog čega crkvene zgrade nisu bile građene ranije bio taj što zbog progona hrišćani nisu imali pravo vlasništva. Međutim, da im je to bilo dozvoljeno, sigurno bi takve građevine bile krajnje jednostavne, a ne za spoljašnje pokazivanje. Oni ne bi pokušavali da se nadmeću sa skupo ukrašenim paganskim hramovima, kao što su na primer bili Dijanin hram u Efesu ili rimski Panteon.

Kad se za vreme Konstantina Crkva domogla političke vlasti i bogatstva, stvoren je uzor za gradnju raskošnih i skupih crkvenih građevina koji postoji do naših dana. Ta ideja se toliko ukorenila u ljudskom shvatanju da reč *crkva* za većinu ljudi označava *građevinu.* Ono što ta reč označava u Bibliji je grupa ljudi koji su hram Duha Svetoga! Koliko god to možda zvuči neobično, crkvena zgrada može da bude potpuno uništena, a da stvarna Crkva (ljudi) nastavi da postoji.

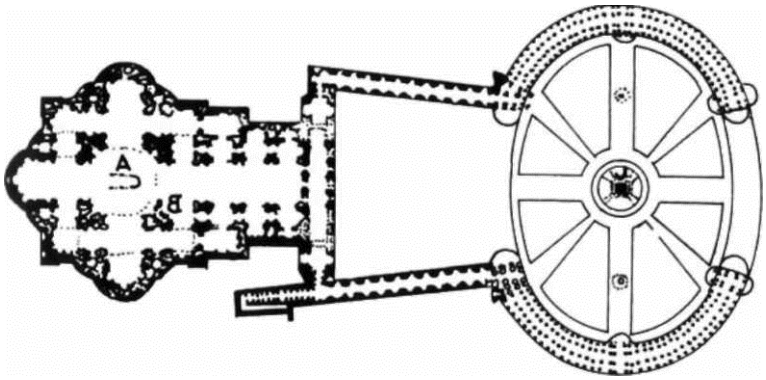

Plan Crkve svetog Petra

Većina skupih crkvenih građevina koje su vekovima bile građene, obično su imale oblik *tornja.* Svaka generacija graditelja crkvi mahom je kopirala stil prethodne generacije, verovatno i ne razmišljajući o *poreklu* ideje. Neki tornjevi su koštali čitavo bogatstvo, a da nisu ni malo doprineli duhovnim vrednostima. Isus, naravno, nikada nije gradio takve građevine dok je bio na zemlji, niti je dao bilo kakva upustva da se one grade nakon Njegovog odlaska. Kako je onda u crkvenoj arhitekturi započela ta tradicija građenja tornjeva?

Bićemo slobodni da predložimo objašnjenje koje nas upućuje nazad na Vavilon, na poznatu priču o Vavilonskoj kuli. Ljudi su rekli „hajde da pravimo opeke... hajde da sazidamo grad i *kulu,* čiji će vrh stići do neba..."[102] Izraz „do neba" je bez sumnje jezička figura koja označava veliku visinu, kao što je to slučaj kod opisa gradova čiji zidovi dopiru „do neba".[103] Postoji dovoljno indicija da je toranj (obično nazivan „zigurat") bio u uskoj vezi s njihovom religijom - obožavanjem sunca.

„U odnosu na druge vavilonske spomenike, zigurat, koji se isticao visinom, svakako je bio jedna od najspektakularnijih građevina svog vremena, uzdižući se nadmoćno iznad ogromnog zida s hiljadu *tornjeva...* Oko nepreglednog trga bile su sagrađene sobe za hodočasnike, kao i za sveštenike koji su održavali zigurat. Koldvej tu kolekciju građevina naziva 'vavilonski Vatikan'."[104]

Navodi se da je jedno od značenja imena boginje Astarote (Semiramide), „žena koja pravi tornjeve" a piše se „Ashttart".[105] Boginja Kibela (koja se takođe, poistovećuje sa Semiramidom) bila je poznata kao boginja koja nosi toranj. Prva koja je podizala tornjeve u gradovima i bila prikazivana sa krunom u obliku tornja na glavi (kako kaže Ovidije) bila je Dijana (slika na strani 15). U simbolizmu katoličke crkve toranj je znak device Marije![106]

Koliko je poznato, neki antički tornjevi su bili građeni u vojne svrhe kao osmatračnice, ali

mnogi tornjevi sagrađeni u Vavilonskom carstvu imali su isključivo *religijsku* namenu i kao takvi bili su povezani sa *hramom.* U to doba, kada je stranac ulazio u neki vavilonski grad, nije imao poteškoće da pronađe hram jer je „njegov toranj mogao da se vidi"[107] kako se uzdiže visoko iznad ravnih krovova gradskih kuća. *Katolička enciklopedija* navodi: „Upadljiva je činjenica da je većina vavilonskih gradova posedovala... hram-toranj."[108]

Da li je moguće da je Vavilon, uz ostalo što smo već spomenuli, začetnik gradnje tornjeva sa religijskom namenom? Setimo se da je prilikom gradnje ogromne vavilonske kule počelo raseljavanje ljudi u sve krajeve sveta. Postoji verovatnoća da su prilikom tih migracija poneli i ideju o tornjevima. Iako su se ti tornjevi u raznim zemljama razvili u razne oblike, ipak su to ostali tornjevi, bez obzira na oblik!

Tornjevi su nezaobilazni deo kineske religije. Njihov naziv za toranj, „pagoda", povezan je sa rečju „boginja".

U hindu religiji se pagode ili tornjevi, „raštrkane po velikim hramskim imanjima... uzdižu iznad okolnog zemljišta svuda gde ljudi mogu da ih vide, pa se na taj način uzdiže predanost idolatrijskom bogosluženju. Mnoge od tih pagoda su visoke više desetina metara i ukrašene skulpturama koje prikazuju scene iz života bogova tog hrama ili značajnih svetaca."[109]

Među muslimanima, takođe, postoje tornjevi vezani za njihovu religiju, koji su nešto drugačijeg oblika. Ilustracija prikazuje brojne tornjeve zvane „minareti" u Meki. Tornjevi ove vrste korišćeni su i u gradnji poznate Crkve svete Sofije u Konstantinopolju.

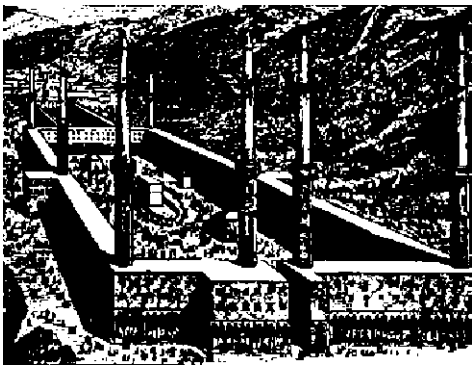

Brojni tornjevi u Meki

Toranj velike katedrale u Kelnu uzdiže se 157 metara iznad ulice, dok je toranj ulmske katedrale visok 161 m. Čak i male kapele često imaju toranj, što je tradicija koja se retko preispituje.

S vrhova mnogih crkvenih tornjeva prema nebu je uperen šiljati zvonik. Neki pisci povezuju, verovatno opravdano, zvonike i šiljate tornjeve s drevnim obeliskom. „Postoje dokazi", kaže jedan od njih, „koji pokazuju da šiljati tornjevi naših crkava duguju svoje postojanje uspravljenim stubovima ili obeliscima koji su stajali pored hramova u prošlosti."[110] Jedan drugi autor kaže: „Danas još uvek postoje značajni primerci originalnih falusnih simbola... Šiljati tornjevi na crkvama... i obelisci... svi pokazuju uticaj naših predaka, poštovaoca falusa."[111]

6. poglavlje

DA LI JE KRST HRIŠĆANSKI SIMBOL?

Krst se smatra jednim od najvažnijih simbola Rimokatoličke crkve. Postavlja se na vrhove krovova i tornjeva, na oltarima, nameštaju i svešteničkoj obrednoj odeći. Temelji većine katoličkih crkvi izgrađeni su u obliku krsta. Zidovi svih katoličkih domova, bolnica i škola ukrašeni su krstovima. Svuda se krst poštuje na stotine načina.

Kada sveštenik škropi, „krsti" malo dete, on pravi znak krsta iznad njegovog čela govoreći: „Primi ovaj znak krsta na čelo". U toku „svete potvrde firme", firmanik se takođe obeležava znakom krsta. Kada katolici ulaze u crkvenu zgradu, umaču prste desne ruke u „svetu vodu", dotiču čelo, grudi, levo i desno rame praveći znak krsta. Isti znak se ponavlja i pre jela. U toku mise, sveštenik 16 puta pravi znak krsta, a oltar blagosilja 30 puta istim znakom.

Protestantske crkve uglavnom ne praktikuju pravljenje znaka krsta prstima, ne „krste se", niti se klanjaju pred krstovima, a ne koriste ih ni kao objekte poštovanja, smatrajući da je taj običaj nebiblijski i praznoveran. Međutim, kod njih se krst još uvek zadržao na tornjevima, propovedaonicama i koristi se kao ukras.

Prvi hrišćani nisu prihvatali krst kao simbol od vrednosti, već kao „prokleto drvo", sredstvo smrti i „sramote".[112] Njihova vera je bila skoncentrisana na *ono što se dogodilo na krstu* i kroz tu veru spoznavali su potpuno oproštenje greha. To je bio smisao propovedanja apostola o krstu i njegovoj slavi.[113] Apostoli nikada nisu smatrali krst komadom drveta koji se može okačiti na lančić, staviti oko vrata i nositi kao zaštita ili ukras. Takva upotreba krsta pojavila se kasnije, tek početkom paganizacije hrišćanstva (ili kao što neki kažu „hristijanizacije paganizma"), kada se počelo učiti da je raspelo hrišćanski simbol.

Tako su 431. godine uvedeni krstovi u crkve i crkvene prostorije, a na zvonicima se nisu koristili sve do 586. godine.[114] U šestom veku raspelo je proglašeno svetim od strane Rimske crkve,[115] ali tek nakon drugog koncila u Efesu zahtevalo se da i privatne kuće poseduju krst.[116]

Amon

Iako se krst smatra hrišćanskim simbolom, nije tačno da potiče iz hrišćanstva, jer je u nekom od oblika bio sakralni simbol davno pre hrišćanske ere, i to među mnogim nehrišćanskim narodima. Prema *An Expository Dictionary of New Testaments Words,* krst je nastao među Vaviloncima, stanovnicima drevne Haldeje. „Crkveni oblik krsta, sastavljen od dve grede... poreklom je iz drevne Haldeje, a bio je korišćen kao simbol boga Tamuza (pošto je u obliku mističnog slova Tau, inicijala njegovog imena) u toj i u susednim zemljama, uključujući i Egipat... Da bi se uvećao uticaj crkvenog sistema, pagani su primani u crkve, a da nisu bili obnovljeni putem vere, i uveliko im je dopuštano da zadrže svoje

paganske oznake i simbole. Od tada je Tau ili T, u svom najčešćem obliku sa spuštenom prečkom, bio prihvaćen kao simbol Hristovog krsta.[117]

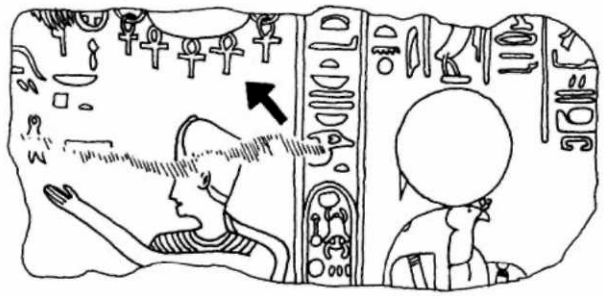

U bilo kojoj knjizi o Egiptu koja prikazuje stare spomenike i zidove drevnih hramova, moguće je videti upotrebu Tau krsta. Priložena ilustracija prikazuje egipatskog boga Amona kako drži Tau krst u ruci, dok donja ilustracija (iz palate Amenofisa IV iz Tebe, u Egiptu) prikazuje cara u molitvi. Iznad njegove glave nalazi se lik sunca s kog vise misterijski simboli boga sunca. Jedan istoričar ovako govori o Egiptu: „Nepromenjenog hiljadama godina, među najsakralnijim hijeroglifima pronalazimo krst u različitim oblicima... Ali jedan, koji je posebno poznat kao 'egipatski krst', ili Tau krst, u obliku slova T, često se prikazuje s krugom ili omčom iznad prečke. Ipak, taj mistični simbol nije bio tipičan samo za tu zemlju već je bio duboko obožavan... među Haldejcima, Feničanima, Meksikancima i u *svakom* drevnom narodu na obe hemisfere."[118]

Kako se simbol krsta proširio među mnoge narode, tako se i njegova upotreba razvila na različite načine. Među Kinezima „krst je poznat iz najranijih vremena... naslikan je na zidovima pagoda, na svetiljkama koje su korišćene za osvetljavanje najsvetijih odaja njihovih hramova."[119]

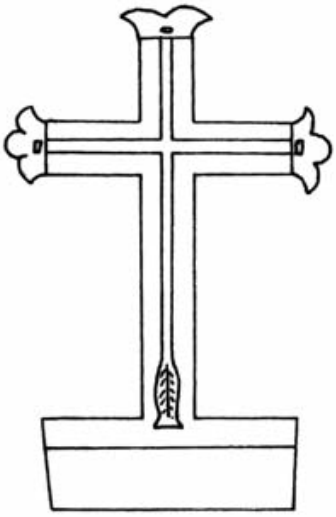

Krst je vekovima bio sveti simbol u Indiji. Bio je korišćen za označavanje vrčeva sa svetom vodom uzetom iz reke Gang i kao simbol Jaina svetaca („lišeni tela"). U centralnoj Indiji su pronađena dva nedovršena kamena krsta koji datiraju iz vremena davno pre hrišćanske ere - jedan visok 3 metra, a drugi 2,5. Budisti i brojne druge indijske verske grupe, označavali su glave svojih sledbenika znakom krsta.[120]

Na afričkom kontinentu, u Susi, domoroci uranjaju krst u reku Giči. Žene plemena Kabili, iako muslimanke, nose utetoviran znak krsta između očiju. Jariksi koji su učvrstili kraljevsku lozu od Nigera do Nila, na svojim štitovima su imali nacrtan znak krsta.[121]

Kad su se Španci prvi put iskrcali u Meksiku „nisu mogli da prikriju čuđenje", kaže Preskot, „kada su ugledali krst, sveto znamenje njihove vere, uzdignut kao objekat obožavanja na hramovima u Anahuaku. Španci nisu ni bili svesni da je krst bio simbol obožavanja od drevnih vremena... među paganskim narodima kojima nikad nije zasjala svetlost hrišćanstva."[122]

U meksičkom gradu Palenkeu postoji hram koji je osnovao Votan u devetom veku pre naše ere, poznat kao „hram krsta". Tamo je u centru kamenog oltara urezan krst veličine 2 puta 3,5 metra. *Katolička enciklopedija* objavljuje fotografiju tog krsta, kraj koje su reči:"predhrišćanski krst iz grada Palenke."[123]

U staro doba Meksikanci su obožavali krst kao *tota* („naš otac"). Taj običaj da se komad drveta naziva „ocem" takođe je spomenut u Bibliji. Kada su Izraelci mešali idolatriju sa svojom religijom, govorili su drvetu: „Ti si *otac* moj".[124]

U dalekoj prošlosti Italije, pre nego što su ljudi znali bilo šta o umetnostima civilizacije, verovali su u krst kao religijski simbol. Bio je smatran zaštitnikom i postavljan na grobove.

Rimski kovani novac iz 46. godine pre nove ere, prikazuje Jupitera koji drži dugačku vladalačku palicu na čijem kraju je krst.[125] Device Vestalke iz paganskog Rima, nosile su krstove na ogrlicama kao što to danas čine rimokatoličke časne sestre.[126]

Grci su crtali krstove na traci, koju je njihovo božanstvo, verzija vavilonskog Tamuza, nosilo oko glave. Porceli spominje da je i Izida bila prikazivana s krstom na čelu, a da su njeni sveštenici nosili krstove u procesijama. Krst je nadvisivao Serapisov hram u Aleksandriji. Kad je iskopan hram Sfinge, utvrđeno je da je građen u obliku krsta. Tokom bitaka protiv Aleksandra Velikog (335. p.n.e.), Persijanci su nosili znakove u obliku krsta. U drevno doba krst su kao religijski simbol koristili i stanovnici Južne Amerike. Stanovnici Patagonije su tetovirali krstove na čela. U Peruu je pronađena drevna keramika sa znakovima krsta. Spomenici pokazuju da su asirski kraljevi nosili krstove na ogrlicama, kao što su to činili i neki od stranaca koji su se borili protiv Egipćana.[127] Krstovi su bili naslikani i na odeći drevnog naroda iz petnaestog veka pre naše ere.[128]

Katolička enciklopedija kaže da „znak krsta, predstavljen u svom najjednostavnijem obliku s dve linije prekrštene pod pravim uglom, uveliko prethodi dolasku hrišćanstva na Istok i Zapad. On seže u najranije razdoblje ljudske civilizacije."[129]

„Ali, kada je Isus umro na krstu", pitaju neki, „zar nije to krst učinilo hrišćanskim simbolom?" Istina je da je za većinu ljudi krst postao usko povezan s Hristom. Međutim, oni koji poznaju istoriju i praznoverne načine na koje je krst bio upotrebljavan, posebno poslednjih vekova, mogu da vide i drugu stranu medal-je. Iako ne zvuči baš lepo, neko je upitao: „Predpostavimo da je Isus bio ubijen puškom. Da li bi to bio dovoljan razlog da oko vrata nosimo pušku ili da je stavimo na krov crkve?" To pitanje se svodi na sledeće: nije važno šta, već ko. Važno je *ko* je umro, a ne *šta* je bilo instrument smrti. Sveti Ambrozije je izneo jedan važan zaključak rekavši: „Uzvisimo Hrista, našega Cara, koji je visio na drvetu, a ne drvo."

Razapinjanje, kao način egzekucije zbog najvećih zločina, „sprovodilo se u antičko doba u Egiptu, Asiriji, Persiji, Palestini, Kartagini, Grčkoj i Rimu... Tradicija pripisuje početak praktikovanja pogubljenja na krstu jednoj ženi, *carici Semiramidi!"*[130]

Danas su u Rimokatoličkoj crkvi u upotrebi mnoge vrste krstova. Nekoliko različitih tipova prikazano je na priloženoj ilustraciji. *Katolička enciklopedija* na svojim stranicama prikazuje četrdeset različitih. Nameće se pitanje: Ako je rimokatolička upotreba krsta započela s Hristovim krstom, a ne pod uplivom paganstva, zbog čega se onda koristi toliko različitih vrsta krstova?

Jedan poznati autor napisao je sledeće: „Od više vrsta krstova, koji su još uvek popularni kao nacionalni i crkveni simboli, a koji se razlikuju po nazivima kao na primer 'krst svetog Đorđa', 'Andrijin', 'malteški', 'grčki', 'atinski', itd, ne postoji nijedan čije se postojanje ne bi moglo datirati *u najdavnije antičko doba!"*[131] Krst poznat kao *tau* bio je u širokoj upotrebi u Egiptu. „Kasnije su ga egipatski hrišćani (Kopti),

privučeni njegovim oblikom i verovatno simbolizmom, prihvatili kao simbol krsta."[132] Na egipatskim spomenicima je pronađen grčki krst. Taj oblik krsta je bio korišćen u Frigiji gde je ukrašavao grob kralja Mide. Među ruševinama Ninive prikazan je car s *malteškim* krstom na grudima. Krst koji je danas poznat kao *latinski* koristili su još Etrurci, kao što se vidi na crtežu groba iz antičkog doba ukrašenog krilatim anđelima.

U južnoameričkom plemenu Kuma takozvani krst svetog Andrije bio je poštovan kao zaštita od zlih duhova.[133] Taj krst se pojavljuje i na kovanom novcu Aleksandra Bale u Siriji 146. godine pre Hrista, i na novcu baktrijskih kraljeva oko 140-120 godine pre Hrista, davno pre nego što je „sveti Andrija" uopšte rođen.

Krst, prikazan ovde, danas se naziva *kalvarijskim* krstom, ali taj crtež je s antičkog natpisa u Tesaliji, koji datira iz razdoblja koje prethodi hrišćanskoj eri.

Konačno, ostaje nam pitanje: Isus je umro na *jednom* krstu. Kojeg je oblika bio taj krst? Neki veruju da je to jednostavno bio mučenički stub bez ikakve prečke. Reč „krst" automatski asocira na dva komada drveta koji se ukrštaju u jednoj tački pod određenim uglom. Grčka reč u Novom zavetu *stauros,* iz koje je prevedena reč „krst", ne zahteva kategorički to značenje. Sama reč znači i uspravni stub ili kolac.[134] Što ako je sredstvo na kojem je Isus umro bilo stub, a ne krst u današnjem značenju te reči? Mi ne insistiramo da je to tako, ali u tom slučaju bi se pokazala površnost „hristijaniziranja" mnogih vrsta krstova. Izjava apostola Tome u vezi sa ranama od klinova (množina) na Isusovim rukama,[135] upućuje na to da je postojala prečka na krstu. Da je bio u pitanju samo stub, Isusove ruke bi verovatno bile probijene samo jednim klinom. Ostavljanje prostora za natpis iznad njegove glave,[136] upućuje nas na to da krstove oblika T ili X možemo da eliminišemo, jer na njima nije postojalo dovoljno prostora za natpis.

Važno je da razumemo da ne treba da budemo previše zabrinuti kakvog je tačno oblika bio Hristov krst. Sve ovo postaje beznačajno u poređenju sa stvarnim značenjem krsta - ne sa značenjem komada drveta, već sa značenjem Hristovog dela večnog otkupljenja...

7. poglavlje

KONSTANTIN I KRST

Značajan argument u korist poštovanja krsta u Rimskoj crkvi bila je i poznata Konstantinova „vizija krsta" i njegovo kasnije „obraćenje". Kada se Konstantin sa svojim vojnicima približio Rimu, očekivala ga je bitka, u istoriji poznata kao bitka kod Milvijskog mosta. U skladu s običajima tog vremena, bili su pozvani haruspici da daju savet (vračari koji su pogađali budućnost promatranjem utrobe zaklanih životinja). Uzgred, gatanje pre bitaka praktikovali su i vavilonski carevi: „Car vavilonski će stati na raskrsnici, gde počinju dva puta, te će vračati, gledaće strele, pitaće likove, gledaće u jetru".[137] U Konstantinovom slučaju, bilo mu je rečeno da mu bogovi neće priteći u pomoć i da će pretrpeti poraz u toj bici. Međutim, kao što je kasnije ispričao, tada mu se u viziji prikazao krst i čuo je reči: „U ovom znaku je pobednik". Sledećeg dana, 28. oktobra 312. godine, napredovao je iza standardnog lika krsta na zastavama i opremi svoje vojske. Pobedio je u bici, porazio rivala i proglasio svoje obraćenje u hrišćanstvo. Svakako, ova *prividna* pobeda hrišćanstva učinila je mnogo za promovisanje krsta u Rimskoj crkvi.

Postoji slaganje sa mnogih strana da Konstantinova vizija krsta nije istorijski tačna. Jedini autoritet među istoričarima koji prenosi tu priču je Euzebije koji je, prema vlastitom priznanju, naginjao moralnoj pouci i bio optuživan kao „falsifikator istorije". Međutim, ako je Konstantin i imao takvu viziju, možemo li da pretpostavimo da je ona došla od Isusa Hrista? Da li bi „Knez mira" uputio paganskog imperatora da načini ratnu zastavu sa znakom krsta i da ide da pobeđuje i ubija u tom znaku?

Rimsko carstvo, na čijem je čelu u to vreme bio Konstantin, opisano je u Svetom pismu kao „zver". Prorok Danilo je video četiri velike zveri koje su predstavljale četiri svetska carstva - Vavilon (lav), Medo-Persiju (medved), Grčku (ris) i Rim. Četvrta zver, Rimsko carstvo, bila je tako strašna da je za nju dat simbol zveri koja nije bila nalik nijednoj drugoj.[138] Dakle, sasvim je nelogično da je Hristos rekao Konstantinu da pobeđuje sa znakom krsta i tako jača „zverski sistem" Rima! Ali, ako vizija nije bila od Boga, kako onda možemo da objasnimo Konstantinovo obraćenje? U stvari, njegovo obraćenje bi trebalo ozbiljno preispitati. Iako je on mnogo učinio za afirmaciju određenih doktrina i običaja unutar crkve, činjenice jasno pokazuju da on nije bio *istinski* obraćen, *u biblijskom smislu* te reči. Istoričari se slažu da je njegovo obraćenje bilo „nominalno", čak i prema savremenim standardima."[139]

Verovatno najočigledniji pokazatelj da on nije bio istinski obraćen je činjenica da je posle svog obraćenja počinio više ubistava nevinih ljudi, uključujući tu i ubistvo vlastite žene i sina! Prema Bibliji „nijedan ubica nema u sebi trajnog, večnog života".[140] Konstantin se prvo oženio sa Minervom i dobio sina Krispa. Druga žena, Fausta, rodila mu je tri kćeri i tri sina. Krisp je

postao istaknuti vojnik, pa je pomagao svom ocu. Ipak, 326. godine, vrlo kratko nakon što je vodio koncil u Nikeji, Konstantin je naredio da se ubije njegov vlastiti sin. Naime, Fausta je optužila Krispa da ju je silovao, ali je to najverovatnije bio samo njen način da ga skloni s puta kako bi se jedan od njenih sinova mogao popeti na presto. Ipak, Konstantinova majka je uspela da ga uveri da se Fausta sama „podala njegovom sinu". Zato je Konstantin naredio da Faustu udave u kadi s vrelom vodom. Otprilike u isto vreme naredio je da se na smrt izbičuje sin njegove sestre, a da se njen muž zadavi, iako mu je ranije obećao da će mu poštedeti život.[141]

Ovi događaji su u *Katoličkoj enciklopediji* sumirani sledećim rečima: „Čak i nakon obraćenja prouzrokovao je egzekuciju svog šuraka Licinija i njegovog sina, kao i Krispa, vlastitog sina iz prvog braka i druge žene Fauste... Nakon čitanja o tim okrutnostima, teško je verovati da je taj isti imperator u jednom dobu svoga života imao blage i nežne porive; ali ljudska priroda je puna suprotnosti."[142]

Konstantin je donosio odluke u korist hrišćana: ukinuo je smrtnu kaznu razapinjanjem, a prestala su i progonstva koja su u Rimu postala krajnje okrutna. Međutim, da li je on doneo te odluke iz hrišćanskih uverenja ili je to učinio iz *političkih* motiva? *Katolička enciklopedija* kaže da su „neki biskupi, zaslepljeni sjajem dvora, otišli tako daleko da su slavili cara kao Božjeg anđela, kao sveto biće, i proricali da će on, poput Sina Božjeg, vladati na nebu. U skladu sa tim, utvrđeno je da je Konstantin bio naklonjen hrišćanstvu uglavnom zbog političkih motiva i da je bio poštovan kao prosvećeni despot koji je koristio religiju da bi ojačao svoju vladavinu."[143]

Ovo je bio zaključak poznatog istoričara Djuranta u vezi sa Konstantinovim obraćenjem: „Da li je njegovo obraćenje bilo iskreno, da li je to bio čin religiozne vere ili savršeni potez političke mudrosti? Verovatnije ovo drugo... On se retko pokoravao ceremonijalnim zahtevima hrišćanskog bogosluženja. Njegova pisma hrišćanskim biskupima jasno pokazuju da je on malo mario za teološka razmimoilaženja koja su potresala hrišćanstvo, iako je bio voljan da spreči neslaganja u interesu jedinstva imperije. Tokom svoje vladavine biskupe je tretirao kao *političke pomoćnike;* sazivao ih je, predsedavao na njihovim koncilima i pristajao da sprovodi bilo koje mišljenje većine. Pravi vernik bi prvo trebalo da bude hrišćanin, pa tek onda državnik; s Konstantinom je bilo obrnuto - hrišćanstvo je za njega bilo *sredstvo,* a ne cilj."[144]

Progonstva nisu uništila hrišćansku veru, a Konstantin je to dobro znao. Umesto da carstvo neprekidno bude podeljeno zbog sukoba pagana i hrišćana, zašto ne preduzeti takve korake, razmišljao je, da izgleda kao da je nužno *pomešati* paganstvo i hrišćanstvo i tako carstvu dati *ujedinjenu* snagu. Postojale su sličnosti između dva religijska sistema, pa čak ni simbol krsta nije bio faktor koji bi razdvajao. U to vreme krst je već bio upotrebljavan među hrišćanima, a „obožavaocima Mitre u Konstantinovoj vojsci krst nije bio uvredljiv jer su se već dugo borili pod zastavom s mitraističkim krstom svetla."[145]

Konstantinovo hrišćanstvo je bilo puno kompromisa. Iako je uklonio svoj kip iz paganskih hramova i odrekao se žrtava koje su mu se prinosile, ipak su ljudi nastavili da ga smatraju božanstvom. Kao *Pontifex Maximus* nastavio je nadzor nad neznabožačkim bogosluženjem i zaštiti njegovih prava. U posvećivanju Konstantinopolja 330. godine, korišćen je ceremonijal koji je bio mešavina hrišćanstva i paganstva. Na trgu je bila postavljena kočija boga sunca, a iznad nje Hristov krst. Kovani novac, koji je Konstantin naložio da se izradi, prikazivao je krst, ali i likove Marsa i Apolona. Iako je sebe smatrao hrišćaninom, nastavio je da veruje u paganske magične rituale za zaštitu žetve i isceljenje od bolesti. Svi ovi podaci su navedeni u *Katoličkoj enciklopediji.*[146] Ipak, koncept po kojem je Rimokatolička crkva rasla i razvijala se, koncept mešanja paganstva i hrišćanstva kao ujedinjene sile, očigledno je povezan s

Konstantinom i godinama koje su sledile, tokom kojih se crkva obogatila i uvećala svoja dobra.

Priča koja je u Rimokatoličkoj crkvi najviše uticala na poštovanje krsta, čak više nego ona o Konstantinovoj viziji, odnosi se na njegovu majku Helenu. Kad je starica imala već skoro osamdeset godina, išla je na hodočašće u Jerusalim. Legenda kaže da je tamo pronašla tri zakopana krsta - Hristov krst i krstove na kojima su bila razapeta dvojica razbojnika. Hristov krst je bio prepoznat po tome što je, na podsticaj jerusalimskog biskupa Makariosa, čudesno isceljivao, dok druga dva nisu.

Članak u *Katoličkoj enciklopediji* kaže: „Deo pravog krsta ostao je u Jerusalimu stavljen u srebreni relikvijar; ostatak sa klinovima je morao da bude poslat Konstantinu... jedan od klinova je bio pričvršćen za carev šlem, a drugi na uzde njegovog konja, da bi se desilo, prema navodu mnogih crkvenih otaca, ono što je pisao prorok Zaharija: 'U taj dan će na konjskim zvoncima biti napisano: Gospodu posvećeno' (Zaharija 14:20)."[147]

Ovaj tekst, iako pokušava da ustraje na osnovnim učenjima crkve u vezi s krstom, dopušta da se priče o otkriću krsta razlikuju i da tradicija (koja se, u stvari, razvila godinama kasnije) može uveliko da bude zasnovana na legendi.

Čini se da je istorijski tačno to da je Helena posetila Jerusalim 326. godine, ali priča o njenom otkriću krsta nije postojala do 440. godine, što je 114 godina kasnije![148] Ideja da je orginalni krst još uvek bio u Jerusalimu, skoro 300 godina nakon raspeća, vrlo je neuverljiva. Jevrejski zakoni su zahtevali da se krstovi spale nakon što su bili upotrebljeni za razapinjanje.[149]

Šta bi bilo ako bi neko i pronašao *pravi* Hristov krst? To bi, svakako, izazvalo veliko interesovanje, ali ima li ikakve vrednosti u tom komadu drveta? Ne, jer je krst već poslužio svojoj nameni, kao i Mojsijeva bronzana zmija. Zapisano je da je „Mojsije napravio zmiju od bronze i metnuo je na motku, i koga je god ujela zmija, on je pogledao u zmiju od bronze i ozdravio".[150] Podizanje zmije u pustinji bila je slika načina na koji će Isus biti usmrćen.[151] Međutim, i nakon što je figura zmije odslužila određenoj nameni, Izraelci su je zadržali i od nje napravili idola! Tek vekovima kasnije car Jezekija je učinio „što je *pravo* pred Gospodom... on obori visine i izlomi likove i iseče lugove i razbi zmiju od bronze koju beše načinio Mojsije, jer joj do tada kađahu sinovi Izrailjevi".[152]

Jezekija je učinio ono što je „pravo" - ne samo uništavanjem *paganskih* idola, već čak i onog što je *Bog* naredio da se načini (jer je odslužilo onome za šta je bilo namenjeno i na kraju bilo upotrebljavano na praznoveran način). Na toj istoj osnovi, ako bi orginalni krst još uvek postojao, ne bi bilo razloga da se koristi kao objekat obožavanja. Takođe, ako znamo da ne postoji nikakva sila u orginalnom krstu, onda sa sigurnošću možemo da zaključimo da je nema ni u običnom komadu drveta u obliku krsta.

Isto kao što su stari Egipćani postavljali obeliske (ne samo kao *simbol* njihovog božanstva, već su u nekim slučajevima verovali da i *sam lik* poseduje natprirodnu silu), isto tako su neki učinili s krstom. Nije li pomogao Konstantinu u bici kod Milvijskog mosta? Nije li krst koji je Helena našla činio čuda? Postao je poštovan kao lik koji može oterati zle duhove. Nošen je kao amajlija, postavljan je na vrhove crkvenih zvonika da rasteruje munje, a ipak ih je upravo zbog svog visokog položaja privlačio... Prisustvo krsta u privatnim domovima navodno štiti od problema i bolesti. Često su u istoriji komadi drveta, navodno delovi orginalnog krsta, bili menjani i prodavani kao zaštitnici, amajlije i ukrasi.

8. poglavlje

RELIKVIJE RIMSKE CRKVE

Upotreba relikvija, možda najveće praznoverje, otkriva nam svu obmanu i nedoslednost kojima je rimokatolički narod bio podvrgnut vekovima. Delovi „istinskog krsta" spadali su među najobožavanije relikvije. Po Evropi u i drugim delovima sveta bilo ih je rasejano toliko da je Kalvin jednom rekao da bi, kad bi se svi komadi sakupili, formirali jedan dobar *brodski tovar.* Ipak, Hristov krst je bio tolikih dimenzija da je mogla da ga nosi samo *jedna* osoba. Da li treba da verujemo da su se ti komadi drveta čudesno umnožavali, kao kad je Isus blagoslovio hlebove i ribe? Očigledno da je to bilo uverenje svetog Paulina koji je govorio o „reintegraciji krsta, drugim rečima, da se krst nikada nije smanjivao, bez obzira koliko je komada bilo odlomljeno od njega!"[153]

Žan Kalvin (1509-1564) pisao je o nelogičnostima u vezi sa relikvijama iz njegovog doba. Neke crkve su tvrdile da poseduju trnovu krunu, druge da imaju posude koje je Isus koristio u Kani prilikom pretvaranja vode u vino. Nešto od tog vina nalazilo se u Orleansu. Za komad pečene ribe koju je Petar ponudio Isusu, Kalvin kaže: „Mora da je bio začuđujuće dobro osoljen, kad se održao tokom tako dugog vremenskog razdoblja." Uoči svakog Božića, u Crkvi svete Marije Velike u Rimu, u svrhu bogosluženja, bile su izložene jasle u koje je Hristos bio položen nakon rođenja. Nekoliko crkava je tvrdilo da poseduju Isusovu dečiju odeću. U Crkvi svetog Jakova u Rimu pokazivali su oltar na koji je bio stavljen Isus prilikom prikazivanja u hramu. Monasi iz Šarua su čak pokazivali i kožicu od Isusovog obrezivanja i kao dokaz originalnosti tvrdili da ispušta kapi krvi.[154] Nekoliko crkava je tvrdilo da poseduje „svetu posteljicu", uključujući tu crkvu iz Kolombsa u Francuskoj, Crkvu svetog Jovana u Rimu i crkvu iz Puja u Velaju![155]

Relikvije su takođe bile: Josipov tesarski alat, kosti magarca na kojem je Isus ujahao u Jerusalim, čaša korišćena na poslednjoj večeri, prazan Judin novčanik, Pilatov lavor, purpurni ogrtač kojim je Isus bio ogrnut kad su mu se vojnici rugali, sunđer kojim su mu ponudili sirće, klinovi kojima je bio pribijen na krst, uzorke kose device Marije (neke smeđe, druge plave, crvene i crne boje), njene suknje, venčani prsten, papuče i ogrtač, pa čak i flašicu za mleko iz koje je Isus sisao.[156]

Prema katoličkoj veri, Marijino telo je bilo odneseno na nebo, ali nekoliko različitih crkava u Evropi tvrdilo je da ima telo njene majke, iako nije poznato ništa u vezi s njom, pa čak ni ime „sveta Ana" koje joj je dato pre nekoliko vekova. Još je problematičnija priča u vezi sa Marijinom *kućom.* Katolici veruju da se kuća u Nazaretu u kojoj je Marija živela sada nalazi u gradiću Loreto u Italiji, jer su je tamo preneli anđeli!

Katolička enciklopedija kaže: „Već od 15. veka, a možda čak i ranije, 'Sveta Kuća' iz Loreta je bila ubrajana među najpoznatija hodočastilišta u Italiji... Unutrašnjost joj meri samo deset puta četiri metra. Na jednom kraju nalazi se oltar, a na njemu kip device Marije i njenog božanskog deteta, potamneo od starosti... kuća je poštovana širom sveta na račun božanskih tajni koje sadrži... tu je bila rođena najsvetija Marija, Majka Božja, ovde ju je pozdravio anđeo i tu je večna Reč postala telo. Anđeli su preneli tu kuću iz Palestine u grad Tersato (Trsat kod Rijeke, prim. prev.) u Iliriji, godine spasenja 1291, pod pontifikatom Nikole IV. Tri godine kasnije, pod pontifikatom Bonifacija VIII, ponovo je bila prenesena posredstvom anđela i

postavljena u šumu... gde je tri puta tokom godine promenila mesto sve dok nije voljom Božjom zauzela stalnu poziciju na tome mestu... to što je tradicija tako hrabro proglašava svetom, bilo je potpuno potvrđeno od strane Svete stolice i o tome se ne treba dvoumiti ni trenutka. Više od 47 papa iskazalo je počast hodočastilištu, a nebrojene bule i pisma proglasile su, bez ograničenja, istovetnost 'Santa casa di Loreto' sa svetom kućom iz Nazareta!"[157]

Odredbom koncila u Trentu bilo je zapoveđeno da se poštuju tela mrtvih mučenika i na istom koncilu je izrečeno proklestvo nad onima koji nisu verovali u te relikvije: „Sveta *tela* svetih mučenika... vernici treba da poštuju jer je kroz ta tela Bog iskazao ljudima mnoge blagodeti, tako da oni koji tvrde da nismo dužni poštovati i klanjati se posmrtnim ostacima svetaca... treba da budu prokleti, kao što ih je Crkva već davno proklela, a i sada ih proklinje."[158] S obzirom da se verovalo da kroz kosti mrtvih ljudi mogu da dođu mnoge blagodati, prodaja tela i kostiju prerasla je u ogroman posao!

Oko 750. godine u Rim su neprekidno stizale dugačke povorke kočija dovozeći neizmerne količine lobanja i kostura, koje su tamo bile sortirane i označavane, pa su ih pape prodavale.[159] Noću su bili pljačkani grobovi, a grobnice u crkvama čuvali su naoružani ljudi. „Rim je", rekao je Gregorovije, „bio poput plesnivog groblja u kojem su se zavijale i tukle hijene lakomo iskopavajući mrtva tela." U Crkvi svete Prasede postoji mramorna ploča koja navodi da je 817. godine papa Paskal naložio da se s raznih grobalja prenesu u tu crkvu tela 2300 mučenika.[160] Kada je oko 609. papa Bonifacije IV pretvorio Panteon u hrišćansku crkvu, rečeno je da je tom prilikom „28 kola punih kostiju bilo prebačeno iz katakombi, pa su kosti smeštene u bazen ispod velikog oltara."[161]

Zakopavanje kostiju i drugih ostataka ispod crkava je usledilo kao odgovor na zahtev da se tako „posvete" tlo i zgrada.[162] Dvorska crkva u Vitenbergu, na čija vrata je Luter prikucao svoji poznatih „95 teza", posedovala je 19.000 svetih ostataka, relikvija.[163] Odlukom drugog koncila u Nikeji, godine 787, biskupima je *zabranjeno* da posvete građevinu ako u njoj nisu postojale relikvije. Kazna za to je bila ekskomunikacija! Da li su ta shvatanja bila uzeta iz Biblije ili iz paganstva?

Prema starim legendama, kada je umro Nimrod, vavilonski „spasitelj", njegovo je telo bilo raskomadano i njegovi udovi ukopani na raznim mestima. Kada je „vaskrsao" i postao „bog sunca", počelo je da se veruje da je on sada u drugom telu i da su delovi starog tela ostali napušteni. To je u suprotnosti sa smrću Isusa Hrista, za koga Biblija kaže da je pravi Spasitelj i za koga je bilo prorečeno: „Nijedna kost mu neće biti polomljena".[164] Isus je vaskrsao u pravom smislu te reči, i iza njega je ostao *prazan* grob, tako da nijedan deo njegovog tela nije bio ostavljen za relikvije!

U staroj misterijskoj religiji se za mnoga mesta, za koja se verovalo da je u njima zakopana kost božanstva, smatralo da su sveta, da su „posvećena" prisustvom te kosti. „Egipat je bio prekriven grobnicama svog boga mučenika, pa su mnoge kosti nogu, ruku i lobanje, za koje se tvrdilo da su autentične, bile izložene da bi im se klanjali egipatski vernici."[165]

Egipatski uticaj na narod Izraela vidljiv je u njihovom postavljanju zlatnog teleta kao božanstva. S obzirom da je Egipat bio mesto sa mnoštvom relikvija i da su Izraelci u velikoj meri usvojili takva verovanja, očigledna je Božja mudrost u tajnoj sahrani Mojsija.[166] Niko nije znao mesto njegovog ukopa, pa tako nije bilo moguće ići u hodočašće na njegov grob. Godinama kasnije, Izraelci su počeli da poštuju kao svetu relikviju bronzanu zmiju koju je napravio Mojsije, nazvavši je „Neustan".[167] Ako je takva idolatrija praktikovana sa nečim što je Mojsije napravio, koliko bi dublje zašli u idolatriju da su posedovali bar jednu od njegovih

kostiju!

Poznato je da je upotreba relikvija drevnog porekla i da nije nastala s hrišćanstvom. *Katolička enciklopedija* je potpuno u pravu kada kaže da je upotreba „nekog predmeta, najčešće dela tela ili odeće, koji je ostao kao spomen na pokojnog sveca, postojala pre širenja hrišćanstva i da je poštovanje relikvija, ustvari, na neki način primitivan nagon povezan, osim hrišćanskog, sa mnogim drugim religijskim sistemima."[168] Ako Hristos i apostoli nisu koristili relikvije, već je njihova upotreba postojala u drugim religijama pre hrišćanstva, zar to nije još jedan primer „hristijanizacije" paganske ideje?

Ne nalazimo da relikvije imaju bilo kakvu ulogu u istinskom bogosluženju, jer „Bog je duh, i koji mu se mole treba da se mole u duhu i *istini".*[169] Ekstremizam do kojeg je dovela upotreba relikvija sigurno ne možemo nazvati *istina.* Jednom prilikom je pronađeno da su neke kosti koje su bile smatrane kostima svetaca, zapravo kosti životinja! U jednoj španskoj katedrali bilo je izloženo, kako je rečeno, pero anđela Gavrila koje je on izgubio dok je pohodio Mariju. Međutim, sprovedeno je istraživanje i pronađeno je da je to samo lepo nojevo pero![170]

Katolička enciklopedija i sama otkiva da su mnoge relikvije sumnjive. „Mnoge od starijih relikvija, koje su po pravilu izložene za klanjanje u velikim hrišćanskim svetinjama, ili čak u Rimu, trebalo bi proglasiti falsifikatima ili ih podvrgnuti ozbiljnoj sumnji... Optužba bi se mogla podići i protiv navodnog 'stuba za bičevanje' koji se poštuje u rimskoj Crkvi svete Prasede i protiv *mnogih drugih poznatih relikvija."*[171]

Kako se objašnjavaju ta razmimoilaženja? *Katolička enciklopedija* nastavlja: „...Bogu nije učinjena nikakva sramota ustrajnošću na *pogrešci,* koja je vekovima bila održavana u savršeno dobroj veri... Zato je opravdana praksa Svete stolice u dopuštanju da se nastavi kult izvesnih sumnjivih relikvija."[172]

Međutim, ponovo naglašavamo da je istinsko bogosluženje u duhu i *istini,* a ne u ustrajnosti na *pogrešci.* Čak ako bismo zaista posedovali neke od Marijinih vlasi, kost apostola Pavla ili Isusovu odeću, da li bi Bog bio zadovoljan kada bi te stvari učinili predmetom poštovanja ili obožavanja? Na osnovu biblijskog izveštaja o bronzanoj zmiji, možemo da zaključimo da ne bi bio zadovoljan. A ako ne postoji nikakva stvarna vrednost u pravim vlasima, kostima ili odeći, koliko će manje vrednosti biti u relikvijama za koje se zna da su lažne?

9. *poglavlje*

RELIGIJSKA PREVARA

Prodaja relikvija, crkvenih službi i oproštajnica (indulgencija) postala je unosan posao u srednjovekovnoj crkvi. Papa Bonifacije VIII je proglasio godinu 1300. jubilarnom i ponudio oproštenje greha svakom ko dođe na hodočašće u Crkvu svetog Petra u Rimu. Te godine je došlo otprilike 2.000.000 ljudi i ostavilo toliko blaga pred navodnim grobom svetog Petra, da su dva sveštenika s grabuljama u rukama dan i noć sakupljali novac.[173] Veliki deo tog novca iskoristio je papa da obogati svoje rođake, koji su kupili dvorce i sjajne posede u Laciji, što je jako uvredilo stanovnike Rima.

Od Konstantinovih dana, Rimska crkva je rapidno uvećavala svoje bogatstvo. U srednjem veku je posedovala i cele gradove, kao i ogromne delove zemlje. Od stanovnika katoličkih zemalja zahtevalo se da plaćaju poreze crkvi. To nije bilo davanje od srca, već *prisilno* davanje, princip kojem se protivio apostol Pavle.[174] U to doba je vrlo malo ljudi bilo pismeno, tako da su sveštenici često pisali testamente. Papa Aleksandar III je 1170. godine odredio da niko ne može da načini verodostojan testament bez prisustva sveštenika! Bilo koji svetovni beležnik koji bi na drugi način napisao testament, bio bi ekskomuniciran![175] Često je sveštenik bio poslednja osoba pored umirućeg, jer je trebalo da obavi zadnje obrede, tzv. „poslednje pomazanje". Možemo biti sigurni da uz takve aranžmane Rimska crkva uglavnom nije bila zaboravljana u testamentu.

Jedan drugi izvor novca bio je prodavanje oproštajnica (indulgencija). *Katolička enciklopedija* objašnjava da „gresi počinjeni nakon krštenja" (koje se kod katolika obično obavlja u ranom detinjstvu) „mogu da budu oprošteni kroz sakrament pokore, ali još uvek preostaje *vremenska kazna* koju zahteva božanska pravda, a taj zahtev mora biti ispunjen ili u sadašnjem životu ili u budućem svetu - u čistilištu. Indulgencija nudi skrušenom grešniku način oslobođenja od tog duga još tokom života na zemlji."[176] Mnogi ljudi imaju samo površnu predstavu o tome šta podrazumeva reč *indulgencija.*

U vezi sa indulgencijama je dobro poznato po kojoj osnovi se one dodeljuju, prema rimokatoličkom uverenju. Prema *Katoličkoj enciklopediji* osnova ili poreklo za oproštajnice je „blago". Ovo podrazumeva neizmerno otkupiteljsko Hristovo delo, žrtvu pomirnicu za naše grehe[177] i, zapazite, *„pored* zadovoljavajućih dela Blažene Device Marije, neoslabljenih posledicama greha, i vrline, čistotu i trpljenje svetaca koji silno nadmašuju bilo kakvu vremensku kaznu kojoj Božje sluge mogu biti izvrgnute."

Postoji poseban izvor ili riznica zasluga, koji omogućuje da se oproštajnice dele ostalim članovima crkve koji nisu bili toliko sveti! Takva je bila doktrina koja je dogmatski ustanovljena u buli *Unigenitus* Klementa VI 1343. godine. „Prema katoličkoj doktrini izvor oproštajnica je ustanovljen zaslugama Hrista *i* svetaca."[178]

Postavlja se pitanje, ako je Hristos „žrtva pomirnica za naše grehe" i njegova krv nas „čisti od svakog greha",[179] na koji način bi zasluge Marije i ostalih svetaca mogle tome nešto da dodaju? Ono što su učinili Marija i ostali sveci ne može ništa da doda dovršenom Hristvom delu na Golgoti. Sve ovo ukazuje na to da je nauka o oproštajnicama ljudska tvorevina.

Nije čudno da je bez pravilnog biblijskog temelja ideja o indulgencijama dovela do mnogih zloupotreba. S obzirom da je izdavanje oproštajnica najčešće bilo povezano s novcem,

Prodavanje oproštajnica (drvorez iz 16. veka, Jorg Breu Stariji)

Katolička enciklopedija navodi da je „ta praksa bila povezana sa smrtnom opasnošću i ubrzo je postala plodonosni izvor zla... zbog sakupljanja novca... Oproštajnice su koristili koristoljubivi sveštenici kao način sticanja novca... zloupotrebe su bile široko rasprostranjene."[180] Poznato je da su često neki od prodavaca oproštajnica i sami bili još veći grešnici od onih kojima su ih prodavali! Oko 1450. godine rektor na Oksfordskom univerzitetu žalio se što se pismo oprosta ponekad prodaje za platu od dva penija, ponekad za čašu piva, za najam bludnice ili za telesnu ljubav.[181]

U vreme Martina Lutera papa je posebno podsticao sakupljanje novca putem oproštajnica radi popravki na Crkvi svetog Petra. Johan Tecel, poznat kao čovek lošeg ponašanja, ali manipulant vešt u prikupljanju novca, bio je određen da prodaje oproštajnice u Nemačkoj. Jedan očevidac ovako je opisao Tecelov ulazak u neki nemački grad: „Kada se prodavac oproštajnica približio gradu, ispred njega je nošena bula (papin zvaničan dokument) na tkanini od svile i zlata. Svi sveštenici i kaluđeri, gradski odbornici, profesori i njihovi učenici, kao i svi muškarci i žene izašli su mu u susret sa zastavama, svećama i pesmama, formirajući veliku povorku. Tada su mu se uz zvonjavu zvona i sviranje orgulja pridružili do glavne crkve, usred koje je bio postavljen krst i istaknuta papina zastava. Ukratko, izgledalo je kao da primaju samog Božijeg izaslanika. Ispred krsta postavljen je veliki metalni sanduk, da primi novac. Tada su ljudi na razne načine bili podsticani na kupovinu oproštajnica."

Rečeno je da je Tecel sa sobom nosio sliku Đavola koji muči duše u čistilištu i učestalo ponavljao reči koje su se nalazile na kutiji za novac: „Sobald der Pfenning im Kasten klingt, kie seel' aus dem Fegfeuer springt", što u slobodnom prevodu znači: „Čim novčić u škrinjici zazveči, uboga duša iz čistilišta iskoči." Bogatiji ljudi su davali velike priloge, dok su siromaštvom pogođeni seljaci žrtvovali koliko su mogli da bi pomogli svojim dragima u čistilištu ili da bi pribavili oproštenje za svoje grehe.

Po običaju koji je vladao u srednjem veku, oni koji su želeli da zastupaju određena uverenja javno su izlagali „teze", prikaz svog mišljenja, pa su na osnovu toga pozivali na diskusiju. Sledeći taj običaj, Martin Luter je prikucao svojih poznatih 95 teza na vrata dvorske crkve u Vitenbergu u Nemačkoj (27 tačaka bilo je upereno protiv ideje da duše izlaze iz čistilišta čim novac uđe u kutiju za sakupljanje). Tecel nije ni propovedao u dvorskoj crkvi, jer propovedanje o oproštajnicama nije bilo dozvoljeno u Vitenbergu. Svejedno, mnogi stanovnici Vitenberga su otišli u susedni grad da saslušaju Tecela.

Luter je počeo da govori protiv oproštajnica, a posebno protiv njihovog *prodavanja.* U buli pape Lava X bio je optužen zato što je rekao da su „oproštajnice religijska prevara... da

oproštajnice ne koriste u očima Božje pravde onima koji ih dobijaju za oproštenje od kazne zbog učinjenog greha."

Delo reformacije učinilo je dobar posao u razotkrivanju zloupotrebe davanja novca „u korist duša u čistilištu". Danas se ljudima ne govori da se novcem može platiti za oslobađanje tih „mučenih duša". Uprkos tome, davanje novca i molitve za mrtve idu ruku pod ruku. Kako sveštenici moraju da priznaju da ne poseduju nikakav način da saznaju *kada* „duše napuštaju čistilište" i „odlaze u nebo", uvek postoji mogućnost da treba dati više novca u korist dragih pokojnika. Poigravanje sa ljubavlju i osetljivim uspomenama ucveljenih ljudi, uzimanje novca za mise i duge molitve, doziva u sećanje one jevrejske sveštenike Isusovog vremena koji *„jedu* kuće udovičke i lažno se mole Bogu dugo".[182]

Velika („pevana") misa može da bude vrlo skupa, u zavisnosti od cveća, sveća i broja sveštenika koji u njoj učestvuju. Peva se vrlo glasno. Sa druge strane, mala („tiha") misa košta mnogo manje, u njoj se koristi samo šest sveća, a reči se ponavljaju tiho. Irci imaju izreku: „Mnogo novaca - velika misa, malo novaca - mala misa, bez novaca - nema mise!" („High money, high mass, low money, low mass, no money, no mass!")

Oni koji umru, a da niko nije platio mise za njih, drže se za „zaboravljene duše u čistilištu". Ipak, njima su posvećene posebne molitve 2. novembra, na „Dan svih duša". Ako se katolik boji da bi mogao postati jedna od „zaboravljenih duša", može da se uključi u čistilišno udruženje koje je ustanovljeno 1856. godine. Godišnja članarina društvu je garancija da će posle njegove smrti biti prinošene molitve za njega. Tokom Drugog svetskog rata vinipeški nadbiskup je 1. aprila 1944. u pismu pozivao majke rimokatolika da *osiguraju* spasenje svojih sinova iz čistilišta plaćajući mu 40 dolara za molitve i mise u njihovu korist.

Nemački crtež tipičan za umetnost i ideje iz srednjeg veka. Marija je prikazana kao krunisana kraljica neba, a ispod su anđeli i demoni na ulazu u čistilište

Želim da naglasim da nijedan papa, sveštenik ili propovednik ne može da garantuje spasenje bilo kog čoveka, živog ili mrtvog, *bez obzira na sumu novca* datu za njegove molitve. Biblija kaže da je bogatašu „teško da uđe u carstvo nebesko".[183] Ako bi plaćanje novcem moglo da pomogne nekoj osobi da izbegne čistilište i ode u nebo, onda bi istina bila upravo *suprotna* - umesto da bogatašu bude „teško" da uđe u nebo, bogatstvo bi mu bilo od pomoći.

Biblija kaže da oni „koji se uzdaju u silu svoju i hvale se velikim bogatstvom svojim" ne mogu „brata osloboditi niti dati Bogu otkup za njega. Veliki je otkup za dušu, i nikada neće biti, da ko doveka živi i ne vidi groba".[184] Ako novac ne može otkupiti brata koji je živ, kako bi ga mogao otkupiti ako je mrtav? Ne može biti nesporazuma šta apostol Petar misli o tome. On otvoreno kaže da mi nismo „otkupljeni nečim raspadljivim, srebrom ili zlatom, nego dragocenom krvlju Hrista, Jagnjeta bez mane i ljage".[185] Kada je samarijski vračar Simon ponudio novac da dobije dar od Boga, Petar mu je odgovorio: „Tvoj novac neka ide s tobom zajedno u propast, zato što si mislio da novcem stekneš sebi dar Božji".[186]

Rimokatoličke ideje u vezi sa čistilištem (i molitvama za pomoć onima u čistilištu) nisu bile učenje Hrista i apostola. Te ideje se nisu previše promovisale u Rimskoj crkvi sve do oko 600. godine kada je papa Grigorije iznio postavke u vezi sa *trećim stanjem* - čistilištem - i nisu postale službena dogma do koncila u Firenci 1459. godine.

Tokom dvanaestog veka proširena je legenda po kojoj je sveti Patrik pronašao pravi ulaz u čistilište. Da bi uverio neke koji su sumnjali, on je u Irskoj imao vrlo dubok rudnik u koji se spustilo nekoliko monaha. Nakon što su se vratili, govori priča, živopisno su opisali čistilište i pakao. Godine 1153. irski vitez Oven je tvrdio da se i on spustio kroz jamu do podzemnog sveta. Posetioci iz bliza i daleka dolazili su da posete to mesto. Tada su se pojavile novčane zloupotrebe, pa je 1497. papa Aleksandar VI naredio da se rudnik zatvori, i sve to proglasio za prevaru.[187] Svejedno, tri godine kasnije papa Benedikt XIV je u Rimu propovedao u prilog Patrikovog čistilišta i to publikovao.[188]

Verovanja u vezi sa čistilištem postojala su dugo vremena. Platon, koji je živeo od 427. do 347. pre Hrista, govorio je o orfičkim učiteljima svoga doba „koji su se sjatili na vrata bogatog čoveka, nastojeći da ga uvere da u svojoj vlasti poseduju silu koju dobijaju s neba, a koja im omogućuje da putem žrtvi, čarolija... daju iskupljenje za bilo koji zločin počinjen od strane pojedinca ili njegovih predaka... Njihove misterije nas oslobađaju od mučenja na drugom svetu, dok se odbijanje i negiranje kažnjava strašnom propašću."[189]

I u svetim budističkim spisima postoji opširan opis muka u čistilištu. Postojala su razdoblja u kojima su mnogi kineski budisti *kupovali* molitve za oslobađanje svojih dragih iz čistilišta u posebnim prodavnicama koje su bile osnovane za tu namenu (slika na prethodnoj strani). U religiji zoroasterijanaca trebalo je da duše prođu kroz dvanaest stanja pre nego što bi bile dovoljno pročišćene za ulazak u nebo. Stoici su verovali da postoji središnje mesto prosvetljenja, koje su nazivali *Empurosis,* što znači „mesto vatre".[190]

Kineski budisti kupuju oproštajnice

Prema muslimanskom učenju, anđeli Munker i Nekir ispituju one koji su umrli, koja je njihova religija i ko je njihov prorok. Mnogi od tih ispitanika odlaze u čistilište, ali im se kroz novac dat svešteniku može omogućiti da to izbegnu.

Koncept davanja novca u korist mrtvih je vrlo star, a o njemu govori i Biblija. Očigledno je da su i Izraelci bili pod uticajem tog verovanja, jer su bili upozoreni da ne daju novac „za mrtve".[191] Nakon iznošenja detaljnog uvida, autor Hislop iznosi sledeći zaključak: „U svakom religijskom sistemu, osim biblijskog, doktrina o čistilištu nakon smrti i molitvama za mrtve, uvek je zauzimala istaknuto mesto."[192]

Vrlo je moguće da koncepti u vezi sa čistilištem i određene ideje povezane sa obožavanjem Moloha potiču iz istog izvora. U starim narodima je bila prisutna ideja da je vatra, na neki način, nužna za čišćenje od greha. Izraelcima je često bilo ponavljano da svoju decu ne prinose kroz vatru bogu Molohu.[193]

Moloh (koga neki poistovećuju sa Valom ili Nimrodom) je bio obožavan „ljudskim žrtvama, pročišćenjem... osakaćivanjem, zakletvama na celibat i devičanstvo, i posvećivanjem prvenaca."[194] Ponekad je bio prikazivan groznim kipom u čijoj je šupljoj unutrašnjosti gorela

vatra, tako da je izgorelo sve što bi se stavilo u njegove ruke.

Žrtvovanje deteta Molohu

Na slici vidimo paganskog sveštenika kako Molohu prinosi na žrtvu dete uzeto od njegove majke. Da bi roditelji manje osećali strahotu ovog čina, bubnjevima je stvarana velika buka koja je nadjačavala detetovo vrištanje. Reč koja se koristila za bubnjeve je *tofim* i od nje potiče naziv *Tofet,*[195] mesto spomenuto u nekim biblijskim stihovima, poput Jeremije 7:31: „Visine u Tofetu, u dolini Ben-Enomu, podigoše da sinove i kćeri svoje plamenom sažižu."

Dok su udarali bubnjevi i dok je svirala muzika, a sveštenici jednolično pevali, plamen je proždirao ljudske žrtve. Žalosno je i pomisliti da su ljudi smatrali da mogu da plate za svoje grehe takvim okrutnim ritualima ili davanjem novca. Po Bibliji, radosna vest je da je cena već plaćena, žrtvom Isusa Hrista! Spasenje je po milosti, milosti koja nikada ne može da bude zaslužena novcem, ljudskim delima ili žrtvama. *„Milošću* ste spaseni, kroz veru - i to nije od vas, nego je Božji *dar* - a ne na osnovu dela, da se niko ne bi hvalio".[196]

10. poglavlje

DA LI JE PETAR BIO PRVI PAPA?

Poglavar Rimokatoličke crkve je rimski papa. Prema katoličkoj doktrini taj čovek je zemaljska *glava* crkve i *naslednik* apostola Petra. Po tom verovanju, Hristos je odredio da Petar bude prvi papa, koji je, otišavši u Rim, bio u toj ulozi dvadeset i pet godina. Počevši od Petra, Rimokatolička crkva prisvaja pravo nasleđivanja papske vlasti, koje se nastavilo do danas. Ovo je vrlo važan deo rimokatoličke nauke. Da li Biblija uči da je Hristos odredio da jedan čovek bude Njegov zamenik na zemlji? Možemo li u Bibliji da pronađemo potvrdu za takav položaj pape? Da li su prvi hrišćani Petra smatrali takvim? Upravo suprotno, Sveto pismo jasno pokazuje da je Hristos „glava crkve",[197] a ne papa!

Jednom su Jakov i Jovan prišli Hristu s molbom da u Božjem carstvu jedan od njih sedne s njegove desne, a drugi s leve strane. (U istočnjačkim carstvima su te položaje zauzimala dva najviša državna ministra, koji su po autoritetu bili odmah iza cara.) Ako je rimokatoličko učenje istinito, tada izgleda da je Isus Petru dao mesto sa svoje desne strane i da nije nikog imenovao da mu bude s leve strane. Isusovo učenje je drugačije: „Znate da knezovi narodni vladaju narodom i poglavari njegovi upravljaju njim. Ali među vama da ne bude tako, nego ko hoće da bude veći među vama, da vam služi."[198]

Isus uči konceptu službe upozoravajući učenike da nikom ne daju titule kao što su: „otac", (uzgred, reč *papa* znači otac), „Gospod" ili „vođa". „Nikoga na Zemlji ne zovite ocem, jer imate samo jednog Oca - onog na nebu. Niti se zovite vođe, jer imate samo jednog vođu - Hrista."[199] Ideja da jedan od apostola treba da bude uzdignut na položaj pape (oca) u krajnjoj je suprotnosti s ovim odlomkom iz Svetog pisma.

Ipak, rimokatolike podučavaju da je Petru bio dat taj uzvišeni položaj i da je celokupna crkva sagrađena na njemu! Biblijski stih koji se koristi da potvrdi taj stav nalazi se u Mateju 16:18: „Ja tebi kažem: ti si Petar, i na ovom kamenu sazidaću crkvu svoju i vrata paklena neće je nadvladati."

Ako ovaj tekst sagledamo u kontekstu, možemo da vidimo da Crkva nije bila sagrađena na Petru, već na Hristu. U prethodnim stihovima Isus je upitao učenike šta ljudi govore o Njegovom identitetu. Učenici su odgovorili da su mišljenja podeljena. Neki su govorili da je on Jovan Krstitelj, neki da je Ilija, dok su drugi mislili da je on Jeremija ili jedan od proroka. Tada je Isus upitao: „A vi šta mislite, ko sam ja?" Na to je Petar odvratio: „Ti si Hristos, Sin Boga živoga!" Potom mu je Isus rekao: „Ti si Petar *(petros* - kamen, komad stene) i na toj steni *(petra* - stena, gromada - velika, temeljna stena istine koju je Petar upravo identifikovao) sagradiću svoju Crkvu." Stena na kojoj je trebalo da bude sagrađena istinska Crkva povezana je s Petrovom *izjavom* „ti si Hristos". Tako je istinski temelj na kojem je sagrađena Crkva sam Hristos, a ne Petar. Petar je i sam naglasio da je Hristos „ugaoni kamen", temeljna stena.[200] On je rekao za Hrista da je „kamen koji odbaciše zidari... i nema ni u jednom drugom spasenja" (Dela 4:11,12).

Crkva je sagrađena na Hristu i ne postoji drugi temelj jer „temelja drugog niko ne može postaviti osim onog koji je već posavljen, koji je *Isus Hristos.*[201] Kada je Isus govorio o građenju svoje crkve na steni, učenici nisu iz toga shvatili da on uzvisuje Petra tako da on postaje njihov papa, jer dva poglavlja kasnije pitaju Isusa „ko je najveći".[202] Da je Isus učio da je Petar taj na

kome treba da se sagradi Crkva i da taj stih zaista dokazuje da bi Petar trebalo da bude papa, učenici bi sigurno znali ko je najveći među njima. Do vremena Kaliksta, koji je bio rimski biskup od 218-223. godine, tekst iz Mateja 16:18 nije bio korišćen za dokazivanje da je Crkva sagrađena na Petru i da je rimski biskup njegov naslednik.

Ako bolje proučimo u Bibliji ko je bio Petar, postaje jasno da Petar uopšte nije bio papa.

1. Petar je bio *oženjen.* Činjenica da je Petar bio oženjen čovek nije u skladu sa katoličkim stavom da papa mora da bude neoženjen. Biblija govori da je majka Petrove žene bila izlečena od groznice.[203] Svakako da Petar ne bi imao taštu da nije imao ženu. Godinama kasnije Pavle izjavljuje da su apostoli imali žene - uključujući tu i Kifu.[204] Kifa je bilo Petrovo ime na aramejskom jeziku.[205]

2. Petar ne bi dopustio da se ljudi *klanjaju* pred njim. Kada je Petar došao u Kornelijevu kuću ovaj mu „pođe u susret, pade mu pred noge i pokloni mu se. Ali Petar ga podiže i reče: 'Ustani! I ja sam samo čovek!"[206] To se veoma razlikuje od onoga što bi rekao papa, jer je uobičajeno da se ljudi klanjaju pred njim.

3. Petar nije pridavao *tradiciji* jednaku važnost kao i Božjoj Reči. Njegova propoved na dan Pedesetnice bila je ispunjena Božjom Rečju, a ne tradicijom ljudi. Kad su ga ljudi upitali šta da učine kako bi se pomirili sa Bogom, Petar im nije rekao da se poliju ili poškrope s malo vode. Umesto toga im je rekao: „Pokajte se, i da se krsti[iii] svako od vas u ime Isusa Hrista za oproštenje greha, i primićete dar Svetoga Duha."[207]

4. Petar nije bio papa, jer nije nosio *krunu.* On je sam objašnjavao da ćemo tek kad dođe vrhovni pastir, Hristos, *„primiti venac slave koji ne vene".[208]* S obzirom da Hristos još nije došao, kruna koju nosi papa nije ona koju daje Hristos. Ukratko, Petar se nikada nije ponašao kao papa, a ni oblačio kao on, nikada nije govorio ni pisao kao papa, niti su mu ljudi pristupali kao papi.

Verovatno je u tim ranim danima crkve Petar imao jedan od najvažnijih položaja među apostolima. On je bio taj koji je propovedao prvu propoved na dan Pedesetnice, kada je 3000 ljudi prišlo Hristu. Petar je kasnije bio taj koji je prenosio Jevanđelje mnogobošcima.[209] Ali ništa od toga ne dokazuje da je Petar bio papa ili sveopšti „biskup nad biskupima".

Dok je Petar očigledno imao najvažniju ulogu među apostolima u samom početku, izgleda da je kasnije Pavle imao najvažniju službu. Kao jedan od pisaca Novog zaveta, Pavle je napisao 100 poglavlja sa 2325 stihova, dok je Petar napisao samo 8 poglavlja sa 166 stihova.

Pavle je govorio o Petru, Jakovu i Jovanu kao o stubovima hrišćanske crkve,[210] ali je uprkos tome rekao: „...ni u čemu nisam manji od prevelikih apostola..."[211] Ako je Petar bio vrhovni nadsveštenik, papa, tada bi Pavle sigurno bio negde iza njega. U Galatima 2:11 čitamo kako je Pavle ukorio Petra „jer je *zaslužio osudu",* i to rečima koje bi čudno zvučale kad bi Petar bio smatran „nepogrešivim papom"!

Pavle je bio nazvan „apostolom mnogobožaca",[212] dok je Petrova primarna služba bila među Jevrejima.[213] Ta činjenica je sama po sebi dovoljna da pokaže kako Petar nije bio rimski biskup, budući da je Rim bio grad mnogobožaca.[214] Sve je to vrlo značajno kada znamo da je celokupni sistem rimokatolicizma zasnovan na tvrdnji da je Petar bio prvi rimski biskup!

S biblijskog stanovišta ne postoji nikakav dokaz da je Petar ikada bio u Rimu. Novi zavet nam govori kako je on posetio Antiohiju, Samariju, Jopu, Cezareju i neka druga mesta, ali ne i Rim! To je čudan propust, s obzirom da je Rim u ono vreme bio smatran najvažnijim gradom

[iii] Reč *krštenje,* grčki *baptisma,* znači uranjenje ili potapanje (prim. prev.)

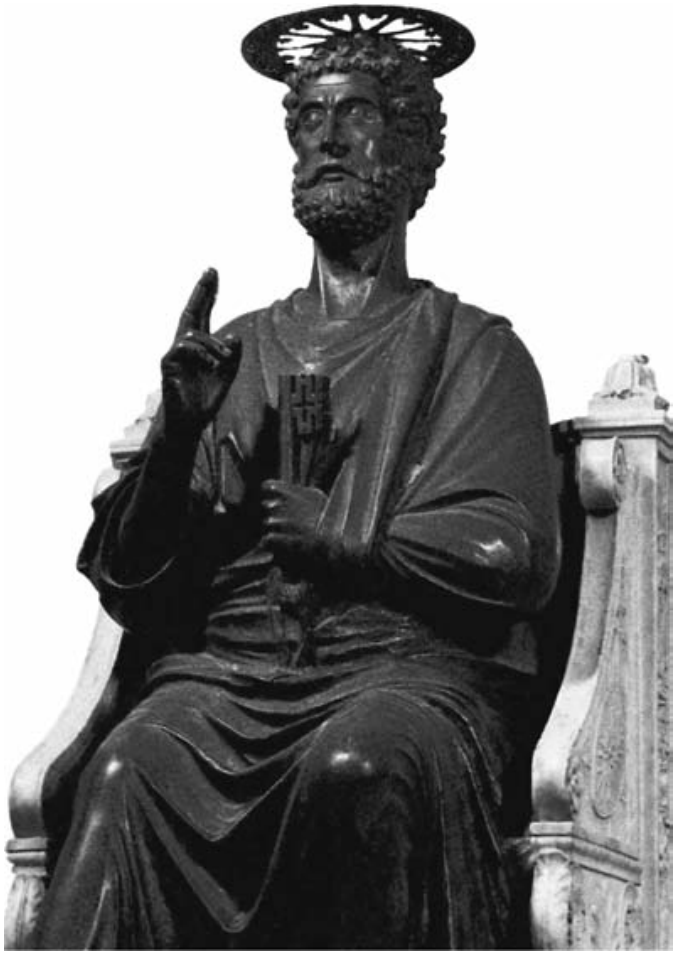

Fotografija prikazuje kip, navodno Petrov, koji se nalazi u Crkvi svetog Petra u Rimu. Kraj njega sam video dugačke redove ljudi kako čekaju da prođu pored njega i poljube mu stopalo.

na svetu! *Katolička enciklopedija* (pod nazivom *Petar)* objašnjava da se najranije u 3. veku pojavila tradicija po kojoj je Petar bio rimski biskup 25 godina, i to (kako veruje Jeronim) od 42. do 60. godine posle Hrista. Međutim, to stanovište nije bez određenih problema. Oko 44. godine Petar je bio na saboru u Jerusalimu,[215] a oko 53. godine Pavle mu se pridružio u Antiohiji.[216] Oko 58. godine Pavle je pisao pismo hrišćanima u Rimu, u kojem šalje pozdrave za 27 osoba, ne spomenuvši Petra. Zamislite misionara koji piše crkvi, pozdravljajući po imenu dvadeset sedam članova, ne spominjući starešinu!

11. poglavlje

MNOGOBOŽAČKO POREKLO PAPSKE SLUŽBE

Nimrod, car i osnivač Vavilona, nije bio samo njegov politički, već i religijski vođa. On je bio sveštenik-car. Od njega potiče linija sveštenika-careva, od kojih je svaki stajao na čelu okultne, vavilonske misterijske religije. Ta linija se nastavila sve do vremena cara Valtazara, o kome čitamo u Bibliji. Mnogima je poznata priča o gozbi koju je on priredio u Vavilonu, kada su se na zidu pojavile tajanstvene reči pisane rukom. Neki su propustili da prepoznaju u ovoj gozbi nešto više od puke društvene zabave! To je bio religijski skup, slavljenje vavilonskih misterija kojima je u to doba na čelu bio Valtazar. „Oni piše vino i *hvališe bogove* od zlata i od srebra, od bakra, od drveta i od kamena".[217] Da bi uvećali svetogrđe, pili su vino iz Božijih svetih sudova koje je bilo oteto iz jerusalimskog hrama. Taj pokušaj mešanja onog što je sveto s paganstvom, navukao je Božji sud na njih - Vavilon je bio određen za uništenje.

Taj stari grad je sada u ruševinama,[218] nenastanjen, pust. Železnička pruga koja povezuje Bagdad i Basru prolazi blizu ovih ruševina. Na putokazu koji se tamo nalazi, na engleskom i arapskom jeziku piše: „Stanica Vavilon, ovde staju vozovi da prime putnike." Međutim, jedini putnici su turisti koji dolaze da razgledaju ruševine. Ali, iako je grad uništen, pojmovi koji su bili deo stare vavilonske religije su preživeli!

Kada je Rim osvojio svet, mnogoboštvo, koje se proširilo iz Vavilona i razvilo u različitim narodima, je bilo uključeno u rimski religijski sistem. To uključuje i pojam vrhovnog nadsveštenika, *pontifa (Pontifex Maximus).* Tako je vavilonski mnogobožački verski sistem, koji je izvorno sprovođen pod Nimrodovom vladavinom, bio ujedinjen pod vlašću jednog čoveka u Rimu - Julija Cezara. Godine 63. pre Hrista Cezar je službeno proglašen za *Pontifex Maximusa* misterijske religije, koja se tada učvrstila u Rimu.

Do danas su sačuvani primerci rimskih novčića sa likom Cezara Avgusta (27. godina pre Hrista do 14. godine posle Hrista) i s njegovom titulom *Pont-Max* - poglavar misterija.

Rimski carevi (uključujući i Konstantina) nastavili su da drže titulu Pontifex Maximusa sve dok je 376. godine Gracijan nije odbio iz hrišćanskih pobuda. On je u toj tituli i službi uočio idolatriju i svetogrđe. Ali ipak se do tog vremena rimski biskup domogao političke vlasti i prestiža, pa je dosledno tome 378. godine Dema, rimski biskup, izabran da bude *Pontifex Maximus,* službeni veliki sveštenik misterijske religije. Budući da je Rim bio smatran najvažnijim svetskim gradom, neki od hrišćana smatrali su rimskog biskupa „biskupom nad biskupima" i glavom Crkve. To je stvorilo jedinstvenu situaciju - sada je jedan čovek bio smatran glavom, kako od strane hrišćana tako i od strane mnogobožaca. Od tada su reke mnogoboštva i hrišćanstva potekle zajedno sačinjavajući ono što danas poznajemo kao Rimokatolička crkva pod vođstvom Pontifex Maximusa - pape.

Titula *Pontifex Maximus* može da se pronađe na natpisima širom Vatikana: iznad ulaza u Crkvu svetog Petra, na kupoli, nad Vratima svete godine koja se otvaraju samo tokom jubilarne godine, itd. Medalja koja je iskovana po nalogu pape Lava X, neposredno pred Reformaciju, prikazuje jedan od načina korišćenja titule *Pontifeks Maximus* (ilustracija na sledećoj strani).

Postavlja se pitanje kako jedan čovek može u isto vreme da bude poglavar Crkve i Pontifex Maximus, poglavar mnogobožačkih misterija. U pokušaju da prikriju tu nesaglasnost, crkvene

vođe su tražile *sličnosti* između dve religije. Znali su da bi, ako im uspe da pronađu bar samo nekoliko tačaka koje su zajedničke za obe strane, bilo moguće da obe *stope u jedno,* s obzirom da u to doba većina nije obraćala pažnju na detalje. Bila je bitna brojnost i političku vlast - istina je bila sekundarna.

Jedna od velikih sličnosti bila je u tome da je vrhovni sveštenik mnogobožačke religije nosio haldejski naziv *peter* ili *tumač* - tumač misterija.[219] To je otvorilo mogućnost da se „hristijanizira" paganska služba Pontifex Maximusa, tako što će se „peter" ili veliki tumač povezati s apostolom Petrom. Međutim, nije bilo jednostavno učiniti apostola Petra rimskim „peterom". Da bi se to moglo učiniti bilo je neophodno učenje da je Petar bio u Rimu. To je, u stvari, razlog zbog kog su od 4. veka (a ne pre) počele da kruže brojne priče o tome da je Petar bio prvi rimski biskup.[220] „I tako je zaslepljenim hrišćanima papa bio predstavnik apostola Petra, dok je iniciranim mnogobošcima bio predstavnik *petera,* tumača njima dobro poznatih misterija."[221]

Prema staroj tradiciji, Nimrod je bio onaj koji *otvara,* razotkriva tajne ili misterije, „prvorođeni" od deificiranih (obožavanih) ljudskih bića. Reč koja je prevedena sa „otvori" u stihovima poput 2. Mojsijeva 13:2 (u jevrejskom orginalu: „Posveti mi svakog prvenca, šta god *otvara* matericu...") je, kao što to *Strong's Concordance* pokazuje, jevrejska reč *peter.*[222] Ne možemo da kažemo do koje mere su stvari poput ove uticale na tradicije o Petru i Rimu, koje su se zatim prenosile dalje.

S obzirom da je apostol Petar bio poznat kao *Simon* Petar, interesantno je primetiti da Rim ne samo da je imao *petera,* razotkrivača ili tumača misterija već i religijskog vođu koji se zvao Simon, koji je došao tamo u 1. veku. Izgleda da je Simon, koji se bavio vračanjem u Samariji,[223] kasnije otišao u Rim i osnovao tamo krivotvorenu hrišćansku religiju! Da ovo ne bi zvučalo bizarno, pogledajmo sledeći citat iz *Katoličke enciklopedije* u vezi sa tim Simonom: „Justin Mučenik i ostali rani pisci saopštavaju nam da je na kraju otišao u Rim, činio tamo čuda pomoću demonskih sila i primio božanske počasti, kako u Rimu tako i u svojoj zemlji. Iako se kasnije oko tog Simona nakupila preterana legenda... usprkos tome izgleda moguće da postoji nekakva osnova za tu činjenicu o kojoj je izvestio Justin, a Euzebije je prihvatio. Istorijski Simon vračar je, bez sumnje, osnovao neku vrstu religije kao falsifikat hrišćanstva, u kojoj je njegova uloga analogna ulozi Hrista, kako je to sam tvrdio."[224]

Znamo da je Rimska crkva postala pravi ekspert u preuzimanju raznih ideja ili tradicija, koje je potom mešala u svoj ujedinjeni religijski sistem. Ako je Simon imao sledbenike u Rimu, ako je primao božanske počasti, ako je osnovao lažnu hrišćansku religiju u kojoj je imao ulogu analognu Hristovoj, da li je moguće da su takve ideje uticale na kasnije tradicije? Možda je taj Simon koji je bio u Rimu kasnije zamenjen sa Simonom Petrom? Pape su tvrdile da su „vršitelji Hristove službe" na zemlji. Očigledno je da je i Simon vračar tvrdio to isto u Rimu, dok nigde ne piše da je Simon Petar, apostol, tvrdio tako nešto.

Jedna druga mešavina mnogoboštva i hrišćanstva u Rimu odnosi se na „ključeve". Skoro hiljadu godina Rimljani su verovali u mistične ključeve boga Janusa i boginje Kibele.[225] U mitraizmu, jednom od glavnih ogranaka misterija koje su došle u Rim, bog sunca je nosio dva ključa.[226] Kada je imperator proglasio sebe naslednikom „bogova" i vrhovnim sveštenikom misterija, ključevi su postali simbol njegovog autoriteta. Kasnije, oko 378. godine, kada je rimski biskup postao Pontifex Maximus, on je automatski postao i vlasnik mističnih ključeva.

To je rezultiralo time da papa bude prihvaćen i od strane mnogobožaca i ponovo otvorilo mogućnost da se Petar umeša u priču. Zar nije Hristos rekao Petru: „Daću ti ključeve od carstva nebeskog...”?[227] Međutim, sve do 431. godine papa nije javno proglasio da poseduje ključeve autoriteta date apostolu Petru. To je bilo oko pedeset godina nakon što je papa postao Pontifex Maximus, vlasnik ključeva.

Po Bibliji, ključ dat Petru (i ostalim učenicima) predstavlja poruku Jevanđelja pomoću koje ljudi mogu da uđu u Božje carstvo. Neki nisu razumeli tu istinu na ispravan način, pa nije neobično da se Petar prikazuje kao vratar koji odlučuje koga će da pusti u nebo, a koga neće! To je veoma slično idejama koje se vezuju za boga Janusa. U mnogobožačkoj mitologiji Rima on je bio čuvar vrata i kapija, onaj koji otvara i zatvara vrata. Janus je prikazan na slici s ključem u rukama i sa dva lica – jednim starijim i drugim mlađim (kasnija verzija Nimroda utelovljenog u Tamuzu). Zanimljivo je primetiti da nije samo ključ bio simbol boga Janusa, već i petao. Povezati petla sa Petrom takođe nije bilo teško. Zar nije petao zakukurikao one noći kada se on odrekao Isusa?[228]

Sasvim je sigurno da ime *Vrhovni pontif* ili *Pontifex Maximus* koje nosi papa nije hrišćanskog porekla, jer su taj naziv koristili rimski carevi pre hrišćanske ere. Reč *pontif* potiče od reči *pons* (most) i *facio* (praviti), tako da u prevodu znači „graditelj mostova”. Sveštenici-carevi i carevi iz doba mnogoboštva bili su smatrani graditeljima i čuvarima rimskih mostova. Svako od njih služio je kao veliki sveštenik i tvrdio da je most ili karika koja povezuje ovaj život sa budućim.

Taj ogranak misterijske religije, poznat kao *mitraizam,* širio se u Rimu sve dok nije postao skoro jedina religija u carstvu.[229] Glavni sveštenik je bio nazivan *Pater Patrum* - „otac otaca”.[230] Direktno povezan sa tim nazivom je i status vrhovnog poglavara Rimokatoličke crkve: *papa* - otac otaca. U to doba „otac” mitraizma imao je svoje sedište u Rimu, kao i katolički „otac” sada.

Skupa i bogato ukrašena odeća koju nose pape nije preuzeta iz hrišćanstva, već je bila oblikovana po uzoru na odeću rimskih careva. Istoričari nisu propustili da zapaze tu činjenicu, pa ističu da je „odeća sveštenstva... nasleđe iz paganskog Rima.”[231] *Tiara,* kruna koju nose pape, iako je u različitim vremenima bila ukrašavana na različite načine, ima *isti oblik* kao krune koje nose božanstva ili anđeli prikazani na drevnim mnogobožačkim asirskim crtežima.[232] Slična je i kruni koju nosi *Dagon,* bog-riba.

Dagon je bio misterijski oblik vavilonskog „spasitelja”. Ime Dagon dolazi od reči *dag* (u Bibliji obično prevedene kao riba), a znači *riblji* bog.[233] Iako je poteklo iz Vavilona,[234] obožavanje Dagona postalo je posebno popularno među Filistejima.[235]

Na donjoj slici može se videti način na koji se Dagon prikazivao na mesopotamskim skulpturama (drugi lik s leva).[236] Lejard (Layard) u knjizi *Babylon and Nineveh* objašnjava da je „glava ribe formirala *mitru* iznad čovekove glave, dok je ljuskavi, lepezasti rep padao pozadi poput plašta, ostavljajući otkrivene udove i stopala.”[237]

Kasnije, kada su se stvari razvile, preostao je samo *gornji deo* - mitra sa malo otvorenim ribljim ustima.

Na nekoliko malteških kovanica prikazano je božanstvo (čije su osobine istovetne sa Ozirisom, egipatskim Nimrodom) bez ribljeg tela, kome je ostala samo riblja glava, mitra.[238]

Poznata Moretova slika prikazuje svetog Ambrozija s mitrom u obliku riblje glave. Istu vrstu mitre nose i pape, kao što može da se vidi na slici pape Pavla VI (koji je propovedao o miru u toku svoje istorijske posete Sjedinjenim Američkim Državama 1965. godine).

H. A. Ajronsajd kaže da je papa „direktan naslednik velikog sveštenika vavilonskih misterija i sluga ribljeg boga Dagona, zbog kog i nosi *ribarski prsten,* poput svojih idolopokloničkih prethodnika." Ponovo su u mešanju mnogoboštva i hrišćanstva *sličnosti* učinile mešavinu manje očiglednom. U ovom slučaju, s obzirom da je Petar bio ribar, s njim je bio povezan prsten boga ribe s upisanom titulom Pontifex Maximus. Međutim, apostol Petar nikada nije nosio takav prsten. Niko mu se nikada nije klanjao niti ljubio njegov prsten. On verovatno nije ni imao prsten, jer piše da nije imao „ni srebra ni zlata"![239]

Sledeći ključ koji nam pomaže da rešimo misteriju modernog Vavilona možemo da pronađemo u upotrebi *paliuma* koji papa nosi oko ramena. Rečnici ga definišu kao komad odeće koji je pre hrišćanske ere nosilo mnogobožačko sveštenstvo Grčke i Rima. U modernim vremenima palium se izrađuje od bele vune skinute sa dva jagnjeta koja su prethodno primila blagoslov u bazilici Svete Agneze u Rimu. Kao znak da i nadbiskupi takođe imaju udela u obilju papske službe, papa im šalje palium. Ali pre nego se pošalje, mora celu noć da ostane na navodnom grobu svetog Petra. Ova praksa liči na mnogobožačke običaje starih Grka!

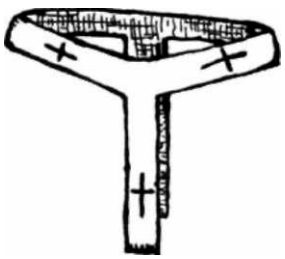

Rimska crkva vekovima tvrdi da poseduje stolicu na kojoj je sedeo i službovao Petar za vreme svog boravka u Rimu. *Katolička enciklopedija* objašnjava da oslikane ploče na prednjoj strani stolice prikazuju izmišljene mitske životinje, kao i izmišljena „Herkulova dela".[240] U narednom tomu *Katoličke enciklopedije* pronalazimo ove reči: „Gilgameš, kojeg je mitologija transformisala u vavilonskog Herkula... bio bi tada osoba koju označava biblijski Nimrod."[241] Čudno je da se Nimrod poistovećuje s Herkulom, a da se rezbarije sa likom Herkula pojavljuju na tzv. „Stolici svetog Petra". Nijedna od tih stvari ne može da nas uveri da je ta stolica hrišćanskog porekla. Naučna komisija koju je u julu 1968. ustanovio tadašnji papa, izjavila je da nijedan deo stolice nije dovoljno star da bi poticao iz Petrovih dana. Službenim ispitivanjem utvrđeno je da starost stolice može sezati samo do 9. veka. Jasno, stare ideje u vezi s Petrovom stolicom bile su zanimljive, ali netačne.

Blizu velikog oltara Crkve svetog Petra nalazi se veliki bronzani kip, navodno Petrov. Taj kip se čuva s najdubljim poštova njem, a njegova stopala su bila poljubljena toliko puta da su mu se od toga skoro istrošili prsti! Fotografija prikazuje papu Jovana XXIII kako se sprema da poljubi kip koji je za tu priliku obučen u papsko odelo, a na glavu mu je stavljena troredna kruna.

Papa Jovan XXIII se priprema da poljubi stopalo kipu svetog Petra.

Običaj ljubljenja kipa ili idola pozajmljen je iz mnogoboštva. Kao što smo videli, obožavanje Vala je bilo povezano s drevnim obožavanjem Nimroda, u deificiranom obliku (kao boga sunca). U Ilijino doba narod se klanjao Valu i ljubio ga. „Ali sam", rekao je Bog, „ostavio u Izrailju sedam hiljada ljudi, koji *ne saviše kolena* pred Valom *niti ga ustima svojim celivaše".*[242] U jednom od svojih „misterijskih oblika" Nimrod (utelovljen u mladog Tamuza) je bio prikazivan kao tele. Kipove teladi su pravili, obožavali i ljubili! „...Srebrom svojim kipove svoje liju, idole po volji svojoj. Svi su delo umetničko. O njima se kaže: koji žrtve prinose, nek teoce ljube!" Ljubljenje, celivanje idola bilo je deo obožavanja boga Vala!

Papu Pavla VI nose u procesiji

U Rimskoj crkvi je prihvaćen i običaj *religijskih procesija,* svečanih verskih povorki u kojima se *nose* idoli. Takve procesije su uobičajeni deo rimokatoličke prakse koja, svakako, ne potiče iz Biblije. U 15. veku pre Hrista kip vavilonske boginje Ištar bio je uz veliku pompu i ceremonije prenet iz Vavilona u Egipat.[243] U staro doba procesije s kipovima bile su održavane u Grčkoj, Egiptu, Etiopiji, Meksiku i mnogim drugim zeljama.

Biblija pokazuje ludost onih koji misle da im idol može pomoći - idoli su tako bespomoćni da ih treba *nositi!* Isaija u direktnom osvrtu na vavilonske bogove kaže: „Zlato iz kese svoje vade, na merilima srebro mere; plaćaju zlatara da im boga pravi i pred njim padaju i *klanjaju se. Nose ga,* na rame ga meću, stavljaju ga na mesto njegovo i on stoji, ne miče se s mesta svoga".[244]

Ne samo da su se takve procesije, prilikom kojih se nose idoli nastavile u Rimokatoličkoj crkvi, već se tokom samih procesija nosi i papa. U Isaijino vreme ljudi su trošili zlato i srebro da bi načinili svoja božanstva. Danas se na papu stavljaju dragulji i skupa odeća. Kada je nekada božanstvo bilo nošeno u procesiji, ljudi su padali na kolena pred njime i klanjali mu se;

tako se u nekim prilikama klanjaju i pred papom. Isto kao što je bog bio nošen „na ramenima", tako i danas ljudi na ramenima, tokom religijskih procesija, nose papu, boga katolicizma!

Pre oko tri hiljade godina potpuno isti običaj bio je poznat u Egiptu, gde su takve procesije bile deo tadašnje mnogobožačke religije. Ilustracija na sledećoj strani prikazuje kako dvanaest ljudi nose staroegipatskog sveštenika-cara kroz masu koja ga obožava.[245] Kada se uporede savremena papska i stara egipatska verska procesija, vidi se da je prva kopija druge!

Na crtežu na kom je prikazan egipatski sveštenik-car, zapažamo upotrebu *fabelluma,* velike lepeze od perja. Ona je ranije bila poznata kao Bahusova mistična lepeza. Kao što je takva lepeza bila korišćena u procesiji s mnogobožačkim sveštenikom-carem, tako se i danas koristi u toku svečanih procesija s papom. (Uporediti crtež i fotografiju.) Kao što *Enciklopedija Britanika* kaže, „papa se, kada odlazi na svečane ceremonije, nosi na *sediji,* prenosivoj stolici s crvenom svilom, visokog naslona, praćen lepezama od perja."[246] Da te lepeze koje se koriste u procesijama potiču iz egipatskog mnogobožačkog sistema znaju i priznaju čak i katolički pisci.[247] Četiri snažna metalna prstena na nogama „Petrove stolice" služe da se u njih utaknu poluge za nošenje. Međutim, možemo da budemo potpuno sigurni da apostol Petar nikada nije bio nošen kroz masu ljudi koja mu se klanja![248] Nema sumnje da je papina služba proizašla iz mešavine mnogoboštva i hrišćanstva. Mitra u obliku riblje glave, vavilonska odeća, mistični ključevi i titula *Pontifex Maximus* pozajmljeni su iz mnogobožačke religije. Sve to, kao i činjenica da Hristos nikada nije ustanovio sluzbu pape u svojoj Crkvi, jasno pokazuje da papa nije zamenik Sina Božjeg niti naslednik apostola Petra.

Egipatskog sveštenika-cara nose u procesiji

12. poglavlje

NEMORALNOST NEKIH PAPA

Osim uverljivih dokaza koje smo naveli, i sam karakter i moral mnogih papa pre ih prikazuje kao naslednike mnogobožačkih sveštenika nego kao Hristove ili Petrove predstavnike. Neke pape su bile toliko pokvarene da su ih se stideli i ljudi koji nisu imali nikakve veze sa religijom. Među gresima koje su počinili nalaze se: blud, sodomija, novčane prevare, silovanje, ubistvo i pijanstvo. Povezati takve grehe s ljudima koji su nosili titulu „Sveti otac", „Hristov namesnik" i „Biskup nad biskupima", može da zvuči šokantno, ali oni koji su dobro upoznati s istorijom papstva znaju da mnoge pape nisu bili moralni ljudi.

Papa Sergije III (904-911) se dokopao papske službe pomoću ubistva. Anali Rimske crkve govore o njegovom životu sa Marozijom, s kojom je živeo u javnom grehu, a koja mu je rodila nekoliko nezakonite dece.[249] Baronius ga je opisao kao „monstruma", a Gregorovije ga je nazvao „zastrašujućim zločincem". Jedan istoričar je napisao: „Sedam godina je taj čovek zaposedao stolicu svetog Petra, dok je njegova konkubina sa svojom semiramidolikom majkom vladala dvorem u raskoši i razbludnosti koja je podsećala na najgore dane starog carstva."[250]

Papa Sergije III

Ta žena, Teodora, zbog svog iskvarenog morala poistovećivana sa Semiramidom, zajedno sa Marozijom, papinom ljubavnicom, „napunila je papsku stolicu ljubavnicima i kopiladi, pa je od papske palate napravila razbojničku pećinu."[251] Vladavinom pape Sergija III započelo je razdoblje nazveno „vladavina bludnica" (904-963).

Papa Jovan X (914-928) je prvo bio poslat kao nadbiskup u Ravenu, ali ga je Teodora vratila u Rim i postavila na mesto pape. Prema biskupu Liutprandu iz Kremone, koji je pisao istoriju oko pedeset godina nakon tog doba, „Teodora je potpomagala Jovanov izbor da bi lakše mogla da prikrije svoje nedopuštene odnose s njim."[252] Njegova vladavina se neočekivano završila tako što ga je Marozija zadavila! Htela je da ga ukloni sa svoga puta, da bi Lav VI (928-929) mogao da postane papa. Vladavina Lava VI je ipak bila vrlo kratka, jer ga je Marozija potajno ubila kada je saznala da je „dao svoje srce ženi besramnijoj od nje same"![253] Nedugo nakon toga, pod imenom Jovan XI, papa je postao maloletni Marozijin sin. *Katolička enciklopedija* navodi: „Neki, uzimajući kao izvor podataka *Liutpranda* i *Liber pontifacalis,* tvrde da je on bio nezakoniti sin Sergija III (ranijeg pape). Putem intriga svoje majke, koja je u to vreme vladala u Rimu, bio je postavljen na stolicu svetog Petra."[254] Međutim, u svađama s nekim majčinim neprijateljima bio je pretučen i bačen u zatvor u kome su ga otrovali.

Godine 955. Marozijin unuk je u svojoj 18. godini postao papa pod imenom Jovan XII. *Katolička enciklopedija* ga opisuje kao „nepristojnog, nemoralnog čoveka čiji je život bio takav da se o Lateranu govorilo kao o javnoj kući, a njegova moralna izopačenost je postala predmet opšte omraženosti u Rimu... 6. novembra je sazvan crkveni zbor u Crkvi svetog Petra, sastavljen od pedeset italijanskih i nemačkih biskupa; Jovan je bio optužen za svetogrđe, novčane prevare, krivokletstvo, ubistvo, blud i incest, i pismeno pozvan da se odbrani.

Odbijajući da prizna sinod, Jovan je izrekao kaznu ekskomunikacije za sve učesnike zbora ako izaberu drugog papu umesto njega... Jovan XII se krvavo osvetio vođama protivničke stranke: kardinalu- đakonu Jovanu odsečena je desna ruka, biskup Otgar fon Spejer je izbičevan, visoki dvorski službenik izgubio je nos i uši... Jovan je umro 14. maja 964. godine, osam dana nakon što je bio, prema glasinama, pogođen paralizom u činu bludništva."[255]

Papa Jovan XII

Poznati katolički biskup iz Kremone, Liutprand, koji je živeo u to doba, pisao je: „Nijedna časna gospođa nije smela da se javno pokaže, jer papa Jovan nije imao poštovanje ni prema devojkama, udatim ženama ili udovicama; bile su sigurne da bi ih obeščastio čak i na grobovima svetih apostola Petra i Pavla." Katolička zbirka o životima papa, *Liber pontificalis,* govori: „On je ceo svoj život proveo u bludu."[256]

Papa Bonifacije VII (984-985) je stekao svoj položaj obilnim deljenjem ukradenog novca. Orleanski biskup je za njega rekao da je (kao i Jovan XII i Lav VIII) „monstrum koji zaudara u krvi i prljavštini" i „antihrist koji je zaseo u hram Božji". *Katolička enciklopedija* kaže da je on „nadvladao Jovana XIV (aprila 984.), bacio ga u tamnicu Sant Angelo, gde je nesrećni čovek i umro nakon četiri meseca... Više od godinu dana Rim je trpeo tog monstruma ogrezlog u krvi svojih prethodnika. Ali osveta je bila strašna. Nakon njegove neočekvane smrti, jula 985. godine... Bonifacijevo telo je bilo izloženo pogrdama svetine, vučeno po ulicama grada i konačno golo i prekriveno ranama bačeno u podnožje kipa Marka Aurelija... Sledećeg jutra samilosni sveštenici su odneli leš i na hrišćanski način ga ukopali."[257]

Sledeći papa bio je Jovan XV (985-996). On je razdeljivao crkveni novac svojim rođacima i bio poznat kao čovek „gramziv za novcem i iskvaren u svim svojim postupcima."

Benedikt VIII (1012-1024) je „kupio službu pape pomoću javnog mita". Sledeći papa Jovan XIX takođe je kupio papsku službu. S obzirom da je bio laik, bilo je potrebno da prođe kroz sva svešteničkа zaređenja u jednome danu! Nakon njega je Benedikt IX (1023-1045) postavljen za papu kao dečak od 12 godina (neki izvešataji kažu 20), i to uz pomoć cenkanja s moćnim porodicama koje su vladale Rimom! On je „počinio ubistva i bludništva usred belog dana, pljačkao hodočasnike na grobovima mučenika... odvratni zločinac, narod ga je isterao iz Rima."[258] *Katolička enciklopedija* kaže: „On je bio sramota Stolici svetog Petra."

"Simonija" (kupovanje i prodavanje papske službe) je postala tako uobičajena, a korupcija toliko izražena, da su se i svetovni vladari uključivali u nju. Kralj Henri III postavio je za papu Klementa II (1046-1047), jer se nije našao nijedan rimski sveštenik koji nije bio okaljan simonijom i bludništvom![259]

Papa Inoćentije III

Brojne pape su počinile ubistva, ali je Inoćentije III (u prevodu „Nevini" - prim. prev.) u ubijanju nadmašio sve svoje prethodnike. Iako nije *lično* ubijao, on je uveo najđavolskiju ustanovu u istoriji čovečanstva - *Inkviziciju.* Ova institucija je odgovorna za ubistva, sakaćenja i progonstva više stotina hiljada i miliona ljudi. U toku od oko 500 godina, pape su koristile Inkviziciju protiv onih koji se nisu slagali s učenjima Rimske crkve, te tako nastojale da očuvaju svoju vlast.

U sukobima s kardinalima i kraljevima, protiv pape Bonifacija VIII

su bile iznošene brojne optužbe. *Katolička enciklopedija* piše: „Teško da je izostavio bilo koji mogući zločin - neveru, herezu, simoniju, odvratnu i neprirodnu nemoralnost, idolatriju, magiju, gubitak svete zemlje, smrt Celestina V itd... Istoričari, pa čak i moderni katolički pisci... svrstavaju ga među pokvarene, zle pape, prikazuju kao častoljubivog, arogantnog, nemilosrdnog čoveka i podmuklog spletkara, a sav njegov pontifikat kao zapis o zlu."[260] Nije nužno insistirati da su *sve* optužbe protiv njega bile istinite, ali ne mogu ni sve da budu netačne. Tokom njegove vladavine pesnik Dante je posetio Rim i opisao Vatikan kao „kanalizaciju korupcije". Papu Bonifacija je (zajedno s papama Nikolom III i Klementom V) smestio u „najniže delove pakla."

Papa Bonifacije VIII

Iako pokušavaju da stave naglasak na neke Bonifacijeve dobre osobine, „katolički istoričari... ipak priznaju eksplozivnu brutalnost i uvredljivu frazeologiju nekih njegovih javnih dokumenata."[261] Za primer te „uvredljive frazeologije" može da posluži tvrdnja da „zabavljati se i fizički leći sa ženama ili mladićima ne predstavlja veći greh od trljanja ruku."[262]

U drugim prilikama, očigledno u takvim „eksplozivnim" trenucima, nazvao je Hrista „licemerom" i govorio za sebe da je ateista.

Iako to zvuči skoro neverovatno, upravo je taj papa 1302. godine izdao dobro poznatu bulu *Unam sanctum,* koja službeno proglašava da je Rimokatolička crkva *jedina prava crkva* izvan koje niko ne može da bude spašen, i govori: „Zato tvrdimo, određujemo i proglašavamo da je *nužno za spasenje* verovati da se svako ljudsko biće *mora* podložiti rimskom Pontifu." S obzirom da su postojale i moralno iskvarene pape, zahtev da se svaki čovek „mora podložiti" papi nameće jedno pitanje: Da li se treba podložiti i grešnom papi? Katolički odgovor je sledeći: „Grešni papa... ostaje član (vidljive) crkve i treba ga smatrati grešnim, nepravednim vladarem za koga moramo da se molimo, *ali kog ne smemo da lišimo naše pokornosti."*[263]

Od 1305. do 1377. godine papin dvor je bio u Avinjonu, u Francuskoj. U to doba je Petrarka optužio papinu gardu za „silovanja, preljubništvo i sve vrste bluda." U mnogim župama muškarci su „zbog zaštite svojih porodica"[264] zahtevali da sveštenici drže konkubine!

Tokom koncila u Konstanci, trojica papa, a ponekad i četvorica, svakog jutra su proklinjali jedan drugog i svaki od njih je govorio za svoje protivnike da su antihristi, demoni, preljubnici, sodomisti, neprijatelji Boga i ljudi. Jedan od tih „papa", Jovan XXIII (1410-1415), „bio je optužen od strane trideset sedam svedoka (većinom biskupa i sveštenika) za blud, preljubu, incest, sodomiju, simoniju, krađu i ubistvo. Uz pomoć ogromnog broja svedoka bilo je dokazano da je zaveo i silovao tri stotine časnih sestara. Njegov sekretar Niem je rekao da je ovaj držao harem u Bolonji, gde su čak dve stotine devojaka bile žrtve njegove raskalašnosti."[265] Koncil ga je optužio za pedeset četiri zločina najgore vrste.[266]

Vatikanski zapis donosi ovu informaciju u vezi sa njegovom nemoralnom vladavinom: „Njegovo gospodstvo, papa Jovan, počinio je perverznost sa ženama svog brata, incest sa svetim opaticama, preljubu sa udatim ženama, polno opštio sa devicama i počinio sve vrste seksualnih zločina... Potpuno se prepustio spavanju sa drugim osobama i ostalim telesnim željama, u potpunosti suprotnim Hristovom životu i učenju... javno je bio nazvan 'Utelovljenim đavolom'."[267] Da bi povećao svoje bogastvo, papa Jovan je oporezovao skoro sve, uključujući prostituciju, kockanje i lihvarstvo. Bio je i proglašen za „najpokvarenijeg zločinca koji je ikada sedeo na papskom prestolu."[268] Za papu Pija II (1458-1464) je rečeno da je bio otac mnoge

nezakonite dece. On je „otvoreno govorio o metodama koje je koristio da zavede žene, ohrabrujući mladiće da čine to isto. Čak se nudio da ih podučava u metodama samougađanja."[269]

Pijev sledbenik je bio Pavle II (1464-1471), koji je imao punu kuću ljubavnica. Njegova papska kruna svojom vrednošću je nadmašivala vrednost palate. Sledeći papa Sikst IV (1471-1484) svoje ratove je finansirao prodajom crkvenih službi onima koji su ponudili najviše novca.[270] Papstvo je koristio da obogati sebe i svoju rodbinu. Osmoricu svojih sestrića je postavio za kardinale, iako su neki od njih još bili dečaci. Luksuznim i raskošnim zabavama nadmašio je rimske careve. Bogastvom i raskoši, on i njegovi rođaci su nadmašili i stare rimske porodice."[271]

Papa Inoćentije VIII (1484-1492) je bio otac šesnaestoro dece, koju mu je rodilo više žena. Neka od njegove dece slavila su svoje venčanje u Vatikanu.[272] *Katolička enciklopedija* spominje *samo* „dvoje nezakonite dece, Frančesketa i Teodorinu", iz doba „razuzdane mladosti".[273] Poput brojnih drugih papa, i on je umnožio crkvene službe i prodavao ih za ogromne sume novca. Dozvolio je i borbe bikova na Trgu svetog Petra.

Sledeći je bio Bordžija koji je uzeo ime Aleksandar VI (1492-1503), a u izboru za papu pobedio je podmitivši kardinale. Pre nego što je postao papa, još dok je bio kardinal i nadbiskup, živeo je u grehu s jednom rimskom gospođom, a kasnije s njenom kćerkom s kojom je imao petoro dece. Na dan svog krunisanja postavio je svog sina, mladića loše prirode i loših navika, za nadbiskupa Valensije.[274] Mnogi smatraju da je Aleksandar VI bio iskvareniji od svih papa iz doba renesanse. Javno je živeo u incestu sa svoje dve sestre i kćerkom Lukrecijom, s kojom je, kako je rečeno, imao dete.[275] Predvodio je seksualnu orgiju u Vatikanu 31. oktobra 1501. godine, koja zbog ogromne grozote nikada nije bila ponovljena u analima ljudske istorije.[276]

Papa Aleksandar VI

Prema *Life* magazinu, papi Pavlu III (1534-1549) rodila su se tri sina i kćer. Na dan kada je bio krunisan, slavio je krštenje dvojice svojih praunuka. Dvojicu mladih nećaka proglasio je kardinalima, finansirao svečanosti s pevačima, plesačima i lakrdijašima i tražio savete od astrologa.

Papa Lav X (1513-1521) rodio se 11. decembra 1475. godine. Tonzuru je primio u 7. godini; sa 8 je postao opat, a kardinal sa 13 godina! Ilustracija prikazuje bulu pape Lava X. Na jednoj strani olovnog pečata su likovi apostola Petra i Pavla, a na drugoj papino ime i titula. Reč *bula* (izvedena iz latinske reči čije značenje je povezano s okruglim oblikom) prvo se koristila za pečate koji su davali verodostojnost papskim dokumentima, a kasnije i ostalim ispravama.

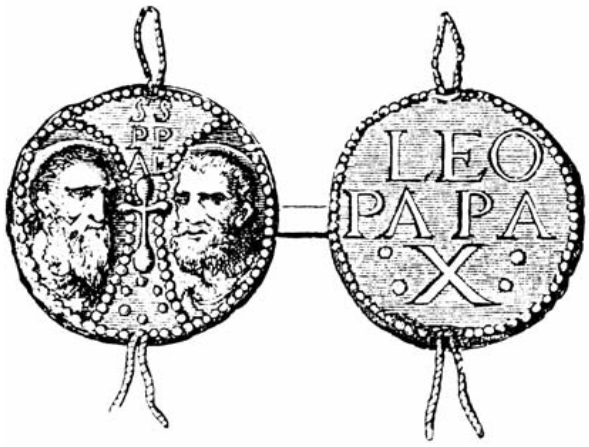

Bula Lava X

Katolička enciklopedija govori kako se papa Lav X „neobuzdano predao zabavama koje je obilno priređivao. Bio je opsednut nezasitnom ljubavlju prema nasladi... obožavao je da

priređuje gozbe i skupe zabave propraćene razuzdanošću i pijančenjem.[278]

Upravo tih dana je Martin Luter, sveštenik Katoličke crkve, putovao u Rim. Kada je ugledao prve obrise „grada na sedam brežuljaka", spustio se na zemlju i rekao: „Sveti Rime, pozdravljam te." Za kratko vreme je uvideo da je Rim sve drugo, samo ne sveti grad. Među svim slojevima klera vladala je nemoralnost. Sveštenici su pričali bestidne šale i grozne prostote, čak i u toku mise. Na papskom dvoru večeru je služilo dvanaest golih devojaka."[279] „Niko ne može da zamisli kakvi gresi i sramna dela se čine u Rimu", rekao je Luter, „to treba videti i čuti da bi se verovalo. Tako postoji uzrečica: *Ako postoji pakao, Rim je sagrađen iznad njega."*

Jednog dana, u toku te svoje posete Rimu, zapazio je kip u jednoj od ulica koje vode do Crkve svetog Petra, kip *ženskog* pape. S obzirom da je taj kip papama bio predmet zgražavanja, nijedan od njih nikada nije hteo da prolazi tom ulicom. „Čudim se", rekao je Luter, „kako pape dopuštaju da taj kip ostane tamo."[280] Četrdeset godina nakon Luterove smrti, papa Sikst V naložio je da se taj kip ukloni .

Iako *Katolička enciklopedija* smatra da je priča o papi Jovani izmišljena, ipak donosi sledeće objašnjenje: „Nakon Lava IV (847-855), Englez Džon od Majnca zaposeo je papsku stolicu na dve godine, sedam meseci i četiri dana. On je, navodno, bio žena. Kao devojku, njen ljubavnik ju je odveo u Atinu odevenu u mušku odeću, i tamo je toliko napredovala u učenju da joj niko nije bio jednak u znanju. Došla je u Rim gde je podučavala nauku i zbog toga privukla pažnju učenih ljudi... i konačno je bila izabrana za papu, ali je zatrudnevši sa jednim od svojih poverljivih službenika rodila dete tokom procesije od Crkve svetog Petra do Laterana... Tamo je skoro istog momenta umrla, a rečeno je da je na tom istom mestu bila i sahranjena."[281]

Da li je zaista postojala žena-papa? U Srednjem veku u tu priču su verovali hroničari, biskupi, pa i same pape. *Katolička enciklopedija* iznosi: „U četrnaestom i petnaestom veku je ta papinica smatrana istorijskom osobom u čije postojanje *niko nije sumnjao.* Imala je svoje mesto među isklesanim bistama koje su stajale u sienskoj katedrali. Pod Klementom VII (1592-1595), i na njegov zahtev, ona je bila transformisana u papu Zaharija. U odbranu svoje lažne doktrine pred koncilom u Konstanci, jeretik Jan Hus spominje papinju i niko ne stavlja pod znak pitanja činjenicu njenog postojanja."[282] Kako je papa Klement mogao ženskog papu, Jovanu, *transformisati* u muškog papu, Zaharija, vekovima nakon njene smrti?

Iznoseći činjenice o nemoralnosti koja je postojala u životu nekih papa, mi ne želimo da ostavimo utisak da su *sve* pape imale loš karakter kao ove spomenute. Međutim, verujemo da taj izveštaj ozbiljno dovodi u pitanje doktrinu o „apostolskom nasleđu", u kojoj se tvrdi da je Rimokatolička crkva jedina prava crkva budući da može datirati liniju papa sve do apostola Petra. Da li je to zaista važno? Ako je tako, svaki od tih papa, čak i oni koji su bili poznati kao nemoralni i okrutni, treba da budu uključeni u tu liniju.

13. poglavlje

DA LI SU PAPE NEPOGREŠIVE?

Kao dodatak mnogim kontradikcijama kojima je rimski sistem već bio zaražen, pojavile su se pape koje su počele da tvrde da su „nepogrešive" (poput boga Janusa iz antičkog doba). Zato je prirodno da su ljudi počeli da ispituju kako se nepogrešivost može povezati s papskom službom, kada su neke pape bile vrlo loš primer u moralu i poštenju. Ako se nepogrešivost može primeniti samo na *doktrine* koje su proglasili, kako onda može biti da se neke pape nisu slagale sa drugim papama? Neki od papa, uključujući Virilinija, Inoćentija III, Klementa IV, Grgura XI, Hadrijana VI i Pavla IV, odacili su doktrinu o nepogrešivosti papa. Kako je sve to moglo biti objašnjeno na prihvatljiv način i uobličeno u dogmu? To je bio zadatak vatikanskog koncila iz 1870. godine. Koncil je pokušao da suzi značenje nepogrešivosti na upotrebljivu definiciju, koristeći je kao takvu samo za papske proglase koji su načinjeni *eks katedra.*[iv] Definicija koja je prihvaćena glasi: „Rimski pontif, kada govori *eks katedra,* a to je kada vrši svoju službu kao pastir i učitelj svih hrišćana, određuje... doktrinu vere ili morala koju cela crkva treba da održava - to mu je zbog razloga božanskog učestvovanja obećano u blagoslovljenom Petru, koji je posedovao tu nepogrešivost... i shodno tome takve definicije rimskog pontifa su nepromenljive".[283]

Tom definicijom nisu bili prevladani svi problemi, ali ipak je nepogrešivost pape postala službena dogma Rimokatoličke crkve na vatikanskom koncilu 1870. godine.

Poznavajući istoriju papa, nekoliko katoličkih biskupa se na tom koncilu suprotstavilo proglašavanju dogme o nepogrešivosti papa. Jedan od njih, biskup Josip Juraj Štrosmajer (1815-1905), opisan je u *Katoličkoj enciklopediji* kao „jedan od najistaknutijih protivnika nepogrešivosti papa."[284] On je istakao da su se neke pape suprotstavljale drugim papama. Posebno je spomenuo kako je papa Stefan VI (896-897) doveo na sud ranijeg papu Formozija (891-896).

Poznata priča o tome kako je jedan papa doveo drugog na sud je krajnje stravična, budući da je papa Formozije bio *mrtav* već osam meseci! Ipak je telo izvađeno iz grobnice i smešteno na presto. Tamo je postavljen da sedi pred grupom biskupa i kardinala, obučen u bogatu papsku odeću, s krunom na klimavom skalpu i skiptar svete službe u ukočenim prstima trule ruke! S obzirom da se suđenje odužilo, smrad mrtvog tela je ispunio skupštinsku dvoranu. Papa Stefan je istupio pred ceo zbor i vršio ispitivanje. Naravno, pokojnik nije davao nikakve odgovore na optužbe, pa je proglašen krivim za sve tačke optužnice. Nakon toga je sjajno odelo potrgano s njegovog tela, kruna s lobanje, a zatim su mu otsečeni prsti koje je koristio za deljenje pontifikalnih blagoslova. Njegovo telo je bačeno na ulicu, vezano za kola i vučeno rimskim ulicama, da bi na kraju bilo bačeno u Tibar.[285]

Tako je jedan papa prokleo drugog. Nedugo zatim, ističe *Katolička enciklopedija,* „drugi Stefanov naslednik ponovo je sahranio sa svim počastima Formozijevo telo koje je neki monah

[iv] *Ex cathedra* - sa katedre: izjave i tvrdnje date bez obrazloženja, zasnovane samo na autoritetu onoga koji ih daje (prim. prev.)

izvukao iz Tibra, i to u Crkvi svetog Petra. Zatim je na sinodu poništio odluke suda Stefana VI i proglasio važećim sve odluke koje je doneo Formozije. Jovan IX je potvrdio te akte na dva sinoda... S druge strane je Sergije III (904-911) odobrio u rimskom sinodu odluke Stefanovog sinoda protiv Formozija... Sergije i njegova stranka su podvrgli oštrom postupku biskupe koje je Formozije posvetio, a koji su u međuvremenu podelili službe mnogim drugim sveštenicima, tako da je ta politika prerasla u *najveću konfuziju."*[286] Tako oštro neslaganje među nekim papama sasvim sigurno pobija ideju o nepogrešivosti papa.

Na šestom koncilu održanom 680. godine Papa Honorije I je nakon smrti proglašen jeretikom. Papa Lav II je potvrdio takvu osudu. Ako su pape nepogrešive, postavlja se pitanje kako su onda mogli da osuđuju jedan drugog?

Papa Vigilije je, nakon što je osudio neke knjige, povukao svoju osudu; kasnije ih je ponovo osudio i opet opozvao svoju osudu, pa ih ponovo osudio. Pitamo se gde je tu nepogrešivost?

Papa Eugen III (1145-1153) je dozvolio dvoboje. Kasniji papa Julije II (1503-1513) i Pije IV (1559-1565) su ih zabranili.

U jedanaestom veku postojalo je trojica suparničkih papa, sve dok nisu bili razvlašćeni na koncilu koji je vodio car Henrik III. Kasnije, u istom veku, Klementu III se suprotstavljao Viktor III, a nakon njega i Urban II. Kako su pape mogle da budu nepogrešive kada su se suprotstavljali jedan drugome?

Godine 1378. je nastala poznata „velika šizma", koja je potrajala pedeset godina. Italijani su za papu izabrali Urbana VI, dok su francuski kardinali izabrali Klementa VII. Njih dvojica su godinama proklinjali jedan drugog sve dok koncil nije obojicu razvlastio i izabrao trećeg! Papa Sikst V je posedovao prepravljenu verziju Biblije, za koju je tvrdio da je autentična. Dve godine kasnije je papa Klement VIII proglasio da je puna grešaka i odredio da se napiše druga.

Papa Grgur I je odbio titulu „Sveopšteg biskupa" kao „svetovnu, praznovernu, arogantnu i uvedenu od strane prvih otpadnika". Ipak su kroz vekove druge pape prihvatale tu titulu.

Papa Hadrijan II (867-872) je proglasio važećim civilne brakove, ali ih je papa Pije VII (1800-1823) osudio kao nevažeće.

Papa Eugen IV (1431-1447) je osudio Jovanku Orleanku da bude živa spaljena kao veštica. Kasnije ju je papa Benedikt IV (1919. godine) proglasio „sveticom".

Kada zapazimo kako su kroz vekove stotinama puta i na stotine načina pape protivrečile jedan drugome, lako nam je da razumemo kako je mnogim ljudima neprihvatljiva ideja o nepogrešivosti pape. Iako je istina da većina papskih izjava nije data *eks katedra* (definicija nepogrešivosti iz 1870. godine), kako možemo da verujemo, kada su grešili na toliko načina, da im je zagarantovana božanska nepogrešivost za vreme onih nekoliko trenutaka kada govore *eks katedra?*

Pape su sebi davale titule kao „Najsvetiji Gospodin", „Poglavar Crkve u svetu", „Vrhovni nadbiskup", „Veliki sveštenik", „Usta Isusa Hrista", „Namesnik Hristov" i dr. Papa Lav XIII je 20. juna 1894. za sebe izjavio sledeće: „Mi vladamo nad zemljom umesto svemogućeg Boga". Tokom vatikanskog koncila 9. januara 1870. godine proglašeno je: „Papa je *Hristos* u službi, *Hristos u vlasti i sili...* Klanjamo se pred tvojim glasom, o Pije, kao pred glasom Hrista, *Boga* istine; držeći se tebe, mi se držimo Hrista."

Istorijski prikaz koji smo videli jasno pokazuje da papa nije „Hristos u službi" ili Hristos na neki drugi način. Kontrast je očigledan. Skupe krune koje nose pape koštale su čitavo bogatstvo. Tokom svog zemaljskog života Isus nije nosio krunu, osim onu od trnja. Papu poslužuju sluge. Koliko je to u suprotnosti sa Nazarećaninom koji nije došao da mu služe, već

da služi. Pape se oblače u odeću koja je majstorski izrađena i vrlo skupa - načinjena po ugledu na odeću rimskih careva iz paganskog doba. To je u kontrastu sa Spasiteljem koji je nosio obično odelo. Nemoralnost mnogih papa, posebno iz prošlih vekova, stoji u oštroj suprotnosti s Hristovom savršenom svetošću i čistotom. Imajući sve ovo u vidu, zaključujemo da je tvrdnja da je papa „Hristov namesnik" bez ikakve osnove.

Već 1612. godine bilo je isticano, kao što je to učinio Andreas Helvig u svojoj knjizi *Rimski antihrist,* da naziv „Hristov namesnik" ima brojnu vrednost 666. Neka slova u latinskom jeziku imaju brojnu brednost. Kada se iz papine titule *Vicarius filii dei* (Namesnik sina Božjeg) izdvoje takva slova, njihova numerička vrednost je sledeća: I je 1, L je 50, V je 5, C je 100 i D je 500. Kada se sve to sabere dobijamo zbir 666. Taj broj nas, svakako, podseća na Otkrivenje 13:18: „Ovde je mudrost. Ko ima um neka izračuna broj zveri: jer je broj čovekov i broj njen šest stotina šezdeset šest."

Treba otvoreno istaći da brojna imena i titule, zavisno od toga kako su pisane i na kom jeziku, mogu dati taj broj. Primeri koje ćemo ovde navesti od posebnog su interesa, budući da su povezni s Rimom i rimokatolicizmom.

Prema Hislopu, izvorno ime Rima je bilo *Saturnia,* što znači „Saturnov grad". Saturn je bilo tajno ime otkriveno samo članovima haldejskih misterija, koje se u Haldeji izgovaralo sa četiri slova: STUR. U tom jeziku je S imalo numeričku vrednost 60, T -
400, U - 6, a R - 200, što zajedno daje zbir 666.

Grčka slova iz reči *lateinos* (latinski), koji je istorijski jezik Rima u svim njegovim službenim spisima, daju takođe zbir 666. U grčkom L je 30, A je 1, T je 300, E je 5, I je 10, N je 50, O je 70 i S je 200 - zbir je 666. Ovo je isticao Jernej još u 3. veku. Ta ista reč znači „latinac", i ona je samo grčki oblik imena Romul po kome je grad Rim dobio ime. To ime na jevrejskom glasi *Romiith,* i takođe daje 666.

D	500
C	100
L	50
X	10
V	5
I	1
Zbir:	666

Za razliku od Grka i Jevreja, Rimljani nisu koristili sva slova svoje abecede za označivanje brojeva; koristili su samo *šest* slova: D, C, L, X, V i I (Svi ostali brojevi bili su kombinacije ovih šest). Vrlo je interesantno, a verovatno i značajno, da tih šest slova koja sačinjavaju *rimski* brojni sistem sabiranjem daju 666.

Ako se okrenemo samoj Bibliji, u Starom zavetu možemo da pročitamo kako je car Solomun svake godine primao 666 talanata zlata.[287] To bogatstvo je igralo važnu ulogu u njegovom životu, skrećući ga na pogrešan put. Slova grčke reči *euporia* (koristi se u Novom zavetu, a prevedena na naš jezik znači *bogatstvo),* daju broj 666. Između svih 2000 grčkih imenica iz Novog zaveta postoji još samo jedna reč koja ima tu brojnu vrednost, reč *paradosis,* što znači *tradicija.* Bogatstvo i tradicija su, što je vrlo zaniljivo, uveliko prisutni u Rimskoj crkvi. Bogatstvo je iskvarilo praksu i poštenje, dok je tradicija iskvarila nauku...

14. poglavlje

NELJUDSKA INKVIZICIJA

U srednjem veku pala crkva je javno prikazivala svoju iskvarenost i zato nije teško razumeti zašto su na mnogim mestima ljudi protestvovali. Mnogi su odbacivali lažne papine tvrdnje, tražeći umesto toga spasenje i istinu u Bibliji. Oni su bili nazivani „jereticima" i Rimokatolička crkva ih je žestoko progonila.

Jedan od dokumenata u kojima su naređivana takva progonstva bila je neljudska *Ad extirpanda,* izdata 1252. godine od strane pape Inoćentija IV. Po tom dokumentu jeretike treba „zgaziti kao otrovne zmije", što je i formalno dozvolilo upotrebu torture. Civilnim vlastima je bilo naređivano da spaljuju jeretike. „Bula *Ad extirpanda* ostaje temeljni dokument Inkvizicije, obnavljan ili pojačavan od strane nekoliko papa: Aleksandra IV (1254-1261), Klementa IV (1265-1268), Nikole IV (1288-1292), Bonifacija VII (1294-1303) i drugih. Od strane papa civilnim vlastima je, *pod pretnjom ekskomunikacije,* naloženo da izriču zakonske kazne koje su nepopustljive jeretike osuđivale na lomaču. Treba zapaziti da je, ako se sama nije rešila ekskomunikacije u roku od godinu dana, ekskomunicirana osoba sve to vreme bila obeležena kao jeretik i podvrgnuta svim *kaznama* koje su se odnosile na herezu."[288]

U to vreme su izmišljani mnogi načini da se ljudima nanese što više muka i bolova. Jedna od najpoznatijih metoda bila je upotreba sprave za rastezanje, dugačkog stola na kome su optuženiku bile privezane ruke i noge, pa je zatim bio rastezan pomoću užeta i vitla. Na taj način su se iščašivali zglobovi i nanosio užasan bol.

"Gvozdena devica" je bila šuplja sprava u obliku žene. Unutra su bili postavljeni noževi na takav način i pod takvim uglom da je optuženica bivala razderana u smrtonosnom zagrljaju. To sredstvo za mučenje prskali su „svetom vodom", a na njemu su bile napisane reči na latinskom: „Nek je slava Bogu jedinom."[289]

Kleštima su čupali nokte ili su užareno gvožđe stavljali na osetljive delove tela. Koristili su se i valjci s oštrim noževima i šiljcima preko kojih su naprednazad valjali jeretike. Uz to je postojao i škrip, sprava za mučenje stezanjem i iščašivanje prstiju, kao i „španske čizme", koje su koristili za drobljenje nogu i stopala.

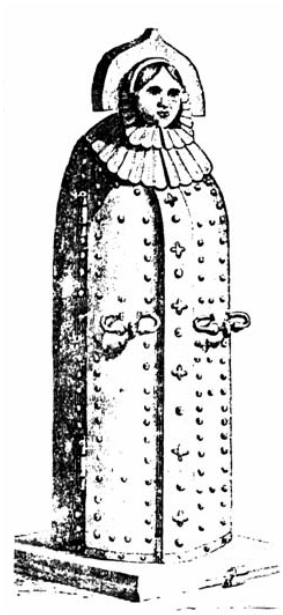

Gvozdena devica

Nakon što su sa žrtava skinuli odeću, vezali bi im ruke na leđima čvrstim užetom. Na stopala bi im pričvrstili tegove. Uz pomoć čekrka održavali bi ih u vazduhu ili bi ih trzanjem spuštali i dizali, iščašujući im tako udove tela. U toku takvog mučenja, sveštenici su držeći uzdignute krstove pokušavali da navedu jeretike na odricanje od njihovog uverenja.

Ridpath's History of World (Ridpatova istorija sveta) iznosi ilustraciju o delovanju Inkvizicije u Holandiji, u kojoj dvadeset i jedan protestant visi na drvetu. Čovek na merdevinama upravo treba da bude obešen, dok se ispod njega nalazi sveštenik koji drži krst.[290]

„Godine 1554. Lombardijac Fransis Gamba bio je uhapšen i osuđen na smrt u milanskom sudu. Na mestu izvršenja kazne, kada mu je sveštenik prineo krst, Gamba je rekao: 'Moje su misli toliko ispunjene *stvarnim* vrednostima i Hristovom dobrotom, da ne želim da me na njega podseća komad *bezosećajnog* drveta'." Zbog te izjave „probušili su mu jezik i nakon toga ga spalili."[291]

Nekima koji nisu prihvatili učenja Rimske crkve ulili su rastopljeno olovo u uši i usta. Drugima su kopali oči i okrutno ih bičevali. Bilo je i takvih koje su prisiljavali da skoče s litice na pobodene dugačke šiljke, na kojima su sporo umirali u bolnim grčevima. Neke su gušili delovima vlastitog tela ili urinom i izmetom. Noću su žrtve Inkvizicije bile vezivane lancima za pod ili zidove, pa su postajali plen pacova i gamadi, koji su naseljavali takve krvave sobe za mučenje.

Religijska netolerancija koja je pokretala Inkviziciju prouzrokovala je ratove u koje su se uključivali čitavi gradovi. Godine 1209. grad Beziers su zauzeli ljudi kojima je papa obećao da će prilikom smrti istovremeno zaobići čistilište i ući u nebo, ako se uključe u krstaški pohod protiv jeretika. Postoje izveštaji da je 60.000 ljudi u tom gradu bilo poklano mačem. Krv je tekla ulicama. U Lavauru, 1211. godine, guverner je obešen na vešala, dok je njegova žena bila bačena u bunar i zatrpana kamenjem. Četiri stotine ljudi iz tog grada su živi spaljeni. Sledećeg

jutra krstaši su prisustvovali velikoj misi, a nakon nje su nastavili da zauzimaju ostale gradove u tom kraju. Pretpostavlja se da je prilikom te opsade u jednom danu poginulo 100.000 albigenza. Njihova tela su bila sakupljena na jedno mesto i spaljena.

Prilikom masakra u Merindolu pet stotina žena je bilo zaključano i zapaljeno. Kada bi koja iskočila kroz prozor, bila bi dočekana šiljcima koplja. Nad ženama se javno vršilo nasilje. Deca su bila ubijana pred svojim bespomoćnim roditeljima. Neki ljudi su bili bacani s litica ili razgolićeni i vučeni kroz ulice. Slične metode su bile korišćene i u masakru kod Oranža, 1562. godine. Papa Pije IV je poslao italijansku vojsku i zapovedio joj da pokolje muškarce, žene i decu. Naređenje je izvršeno s užasnom okrutnošću. Ljudi su bili izloženi sramoti i neopisivim mučenjima.

Deset hiljada hugenota bilo je ubijeno u Parizu tokom krvavog masakra na „Dan svetog Vartolomeja" 1572. godine. Francuski car je otišao na misu da bi svečano zahvalio što je poklano tako mnogo jeretika. Papski dvor je primio tu vest s velikom radošću, pa je papa Grgur XIII na čelu ogromne procesije otišao u Crkvu svetog Luja da oda zahvalnost Bogu! Papskoj kovnici je naredio da izradi novčić u sećanje na taj događaj. Na tom novčiću je prikazan anđeo s mačem u jednoj i krstom u drugoj ruci; pred njim beži gomila hugenota sa strahom na licima. Na kovanici su reči *Ugonottorum stranges 1572,* koje znače „pokolj hugenota 1572."

Ilustracija iz *Ridpath's History of World* (na prethodnoj strani) prikazuje delovanje Inkvizicije u Holandiji. Čovek visi naglavce, sa stopalima učvršćenim u klade. Na vatri se greje žarač, kojim će ga pržiti i oslepeti mu oči.[292]

Neki od papa koji se danas od strane Rimske crkve proglašavaju „velikim", živeli su i delovali upravo u to vreme. Zašto oni nisu otvorili vrata tamnica i pogasili vatre koje su vekovima zamračivale nebo Evrope? Ako se prodaja oproštajnica, poštovanje kipova kao idola i nemoralni život papa može objasniti kao „zloupotreba" ili opravdati kao čin *protivan* službenim zakonima crkve, šta možemo reći o Inkviziciji? Iako je ponekad mučenje išlo mnogo dalje od onoga što je bilo odobreno, ostaje činjenica da je *Inkvizicija bila uvedena papskom odlukom* i dugo postojala zahvaljujući podršci potonjih papa. Može li neko da veruje da su takvi postupci zastupali Hrista koji je rekao da budemo krotki, da oprostimo svojim neprijateljima i činimo dobro onima koji nas mrze?

15. poglavlje

„GOSPODARI NAD BOŽJOM BAŠTINOM"

Najvažniji ljudi Rimokatoličke crkve, prvi do pape, su *kardinali.* Biblija kaže da je Hristos u svojoj Crkvi postavio apostole, proroke i evanđeliste, pastire i učitelje,[293] ali nigde ne nalazimo indicije da je ustanovio grupu kardinala. Upravo suprotno, kardinali su, izvorno, bili grupa vodećih sveštenika u *mnogobožačkoj* religiji starog Rima, davno pre dolaska hrišćanstva. Brošura *This is the Catholic Church* (Ovo je Katolička crkva) koju su izdali *Vitezovi* Kolumba (jedna od katoličkih organizacija), objašnjava: „U staro doba kardinali su bili vodeći rimski sveštenici. Njihovo ime je izvedeno od latinske reči *cardo* - šarka (na vratima), i odnosio se na ključne članove klera."[294]

Odakle potiče povezanost sveštenika starog Rima i reči *šarka?* Očigledno je da su bili sveštenici Janusa, paganskog boga vrata i šarki! Janus je bio smatran „bogom početaka", zato je i januar, početni mesec rimskog kalendara, nazvan njegovim imenom. Kao bog vrata, on je bio njihov zaštitnik i održavatelj. Čak i danas se na engleskom *vratar* naziva *janitor,* što je izvedeno iz imena Janus!

Janus je bio poznat kao „otvarač i zatvarač".[295] Budući da je kao takav bio obožavan u Maloj Aziji, možemo da razumemo Isusove reči crkvi u maloazijskom gradu Filadefija: „Ovo govori Sveti i Istiniti, Onaj koji ima ključ Davidov - ono što On *otvori,* niko ne može da *zatvori,* i što On zatvori, niko ne može da otvori... Evo postavio sam pred tebe *otvorena vrata".*[296] Paganski bog Janus bio je lažan, a Isus pravi otvarač i zatvarač!

„Društvo kardinala s papom na čelu", piše Hislop, „samo je kopija paganskog svešteničkog skupa s *Pontifex Maximusom* ili vrhovnim sveštenikom, za koji se zna da je bio oblikovan prema modelu izvornog velikosvešteničkog skupa u Vavilonu!"[297] Kada su mnogoboštvo i hrišćanstvo bili pomešani, kardinali, sveštenici šarki na vratima koji su vršili službu u *paganskom* Rimu, najverovatnije su pronašli posao u *papskom* Rimu.

Odela u koja se oblače kardinali Katoličke crkve su crvene boje. Biblija spominje neke *vavilonske* prinčeve koji su se oblačili u crvenu odeću: „... slike ljudi na zidovima, slike Haldejaca *crveno obojene,* s pojasima oko bedara, sa šarenim čalmama na glavi, koji svi kao knezovi izgledaju i sinove Vavilona predstavljaju, iz Haldejske, iz zemlje njihove."[298] Bludnica koja simbolizuje vavilonsku religiju, bila je obučena u skerletnu (crvenu) odeću.[299] Od drevnih vremena crvena boja ili skerlet, bila je povezana s grehom. Isaija je u svoje doba rekao: „...Ako su gresi vaši kao skerlet, kao sneg postaće beli; i ako su kao purpur *crveni,* postaće kao vuna."[300] Bludništvo se ponekad naziva skerletnim (grimiznim) grehom, a crvena boja se povezuje sa prostitucijom kao, na primer, u izrazu „red-light-district" („okrug crvene svetlosti", deo grada u kojem se nalaze javne kuće - prim. prev.).

Sa uvidom u sve ove podatke, nije pogrešno pitati se zašto bi se crvena boja koristila za odeću najviših ljudi Rimske crkve. Ne kažemo da je loše oblačiti se u crveno; ipak, zar nije čudno što je to običaj kardinala? Da li treba da pretpostavimo da su i apostoli oblačili takvu odeću? Ili je verovatnije da je crvena kardinalska odeća bila po uzoru na onu koju su oblačili sveštenici mnogobožačkog Rima?

Sveštenici vratnih šarki iz paganskog doba bili su poznati i kao *plamenici* („flamens"). Ta reč je izvedena iz reči buktanje, a označavala je onoga koji potpiruje ili raspaljuje svetu

vatru.[301] Oni su bili čuvari svetog plamena, kog su raspirivali mističnom lepe zom boga Bahusa. Poput vatre koju su održavali i njihova odeća je bila plameno-crvene boje. U to vreme su bili sluge *Pontifex Maximusa,* dok su danas kardinali sluge pape koji, takođe, nosi titulu *Pontifex Maximus.* Plamenici su bili podeljeni na tri različite grupe, kao i kardinali: na kardinale-biskupe, kardinale-sveštenike i kardinale-đakone.

Sledeći po autoritetu, ispod pape i kardinala, su biskupi Katoličke crkve. Za razliku od titula *papa* i *kardinal,* Biblija spominje biskupe. Poput naziva *sveti,* i naziv *biskup* je često bio pogrešno shvaćan. Mnogi zamišljaju biskupa kao crkvenog službenika višeg reda koji ima vlast nad skupinom drugih crkvenih službenika ili crkvi. Ta se misao odražava u reči *katedrala,* koja potiče od reči *katedra,* koja znači *presto.* Katedrala je, za razliku od ostalih crkvi, ona u kojoj je smešten biskupski presto. Međutim, u Bibliji su *svi* koji su vršili crkvenu službu bili nazvani biskupima - ne samo službenici iz određenog grada. Pavle je naložio Titu da postavi starešine u *svakom* gradu,[302] a u sedmom stihu istog poglavlja ih naziva biskupi (episkopi, grč. episkopos). (U našim prevodima koriste se reči vladika ili nadglednik, kao prevod grčke reči episkopos - prim. prev.) Kada je Pavle poučavao starešine iz Efesa, govorio im je: „Pazite na sebe i na celo stado kojem vas je Duh Sveti postavi za nadglednike (biskupe). Hranite Božju Crkvu...”[303] Reč koja se prevodi sa *nadglednici* je ista reč koja je na drugim mestima prevedena kao biskupi ili vladike. Ti službenici su nazivani starešinama, biskupima, nadglednicima i pastirima, i svi ti izrazi su označavali potpuno istu službu. Očigledno je da biskup opisan u Svetom pismu nije bio crkveni službenik iz velikog grada koji je sedeo na prestolu i vladao nad skupinom nižih službenika. Svaka crkva je imala svoje starešine, a te starešine su bili biskupi! Martin Luter je to pravilno razumeo: „Biskupe kakve sada imamo”, napomenuo je, „Sveto pismo ne poznaje; oni su postavljeni... tako da jedan može da vlada nad mnogim službenicima.”[304]

Čak i pre nego što su knjige Novog zaveta kompletirane, bilo je potrebno upozoravati na nikolaitsku doktrinu.[305] Prema Skofildu, reč *nikolaiti* dolazi od reči *nikao* (pobediti), i *laos* (laici, svetovnjaci), što se, ako je to tačno, „odnosi na najraniji oblik spominjanja svešteničkog reda, tj. *klera,* što je kasnije razdelilo bratstvo u kom su svi bili jednaki[306] na *sveštenike* i *laike.”[307]*

Naziv sveštenik, u izvornom značenju, pripada svakom hrišćanskom verniku, a ne samo crkvenim vođama. Petar podučava crkvene službenike da ne budu „vladari nad (Božjim) narodom (baštinom)”.[308] Reč prevedena s „baština” je *kleeron* ili *kler!* Kao što M. Henri objašnjava u svojim komentarima, svoj Božjoj deci je dato „ime Božja baština ili kler... Ta reč u Novom zavetu nikada nije ograničena samo na crkvene službenike.”

Neprihvatanje neprirodne podele na *kler* i *laike* ne znači da službenici ne treba da prime dolično poštovanje i čast, posebno „oni koji propovedaju i poučavaju”.[309] Međutim, zbog te veštačke podele, ljudi u crkvenim zajednicama često prenose svu odgovornost za Božje delo na crkvenog službenika. Međutim, po Bibliji Bog ima službu za sve svoje ljude. To ne znači da svi treba da služe tako što će da poučavaju. Čak ni usluga kao što je davanje čaše hladne vode nije bez svrhe i nagrade.[310] U prvoj Crkvi nije sva služba stavljena na pleća pojedinaca. Tada je službovalo mnoštvo starešina, kao što to pokazuju brojni biblijski stihovi. „Postavljali su im *starešine* po svim crkvama”,[311] i u „svakome gradu”.[312] Izrazi poput „starešine crkve” (množina), često se upotrebljavaju u Svetom pismu.[313]

Po Bibliji svi koji su očišćeni od svojih greha Hristovom krvlju postali su „sveštenici Bogu” i „carsko sveštenstvo”.[314] *Sveštenstvo svih vernika* je jasan stav Novog zaveta. Međutim, neki su

uzeli za sebe pravo da se uzvise kao „gospodari nad Božjom baštinom" i poučavali ljude da im treba sveštenik kome će moći da kažu svoje grehe, da sveštenik treba da ih škropi, da im da poslednje pomazanje, održava mise za njih itd. Ljudi su učeni da zavise od svešteniku dok je pravi Veliki Sveštenik, Isus Hristos, u njihovom shvataju sakriven tamnim oblakom ljudskih tradicija. Oni koji uzdižu sebe za „vladare" nad ljudima počinju sami sebi nadevati imena koja su nebiblijska i, u nekim slučajevima, imena koja bi trebalo da pripadaju samo Bogu! Kao upo-zorenje protiv te prakse Isus je rekao: „Nikoga na zemlji ne nazivajte *ocem,* jer imate samo jednog Oca, onog na nebu! Niti se zovite *vođa,* jer imate samo jednog Vođu - Hrista. A najveći među vama neka vam bude sluga. Ko samog sebe uzdiže, biće ponižen, a ko je ponizan, biće uzdignut".[315]

Zaista je teško razumeti kako je crkva koja je tvrdila da je Hristos njen osnivač, nakon samo nekoliko vekova počela da koristi upravo one nazive za koje je on izričito rekao da se *ne* koriste! Čak je rimski biskup počeo da se naziva *papa,* što je varijacija imena *otac.* Katoličke sveštenike, takođe, oslovljavaju sa oče. Podsetimo se da je jedan od vodećih ogranaka *misterija* koje su došle u Rim, bio mitraizam. U toj religiji su oni što su predvodili religijske obrede bili nazivani „očevima".[316] U članku o mitraizmu u *Katoličkoj enciklopediji* piše: „Oci (korišćeno ovde kao religiozna titula) su vodili bogosluženje. Poglavar tih očeva, neka vrsta pape, koji je stalno živeo u Rimu, bio je nazvan *Pater Patrum"[317] (Otac otaca.* prim. prev.) Ako su mnogobošci u Rimu svoje sveštenike nazivali *otac,* i ako je Hristos rekao da se ni jedan čovek ne naziva tako, iz kog izvora dolazi rimokatolički običaj da se sveštenici nazivaju tim imenom - od Hrista ili iz paganstva? Čak nam i Biblija donosi primer mnogobožačkog sveštenika koga su nazivali *otac.* Čovek po imenu Miha rekao je mladom Levitu: „Ostani kod mene, i budi mi *otac* i *sveštenik*..."[318] Miha je bio odrastao čovek i imao je sina, a taj Levit je bio mladić. Naziv *otac* očigledno je korišćen u religijskom smis-lu kao oznaka sveštenika. Miha je hteo da mu ovaj bude otac-sveštenik u njegovom „svetilištu".

Rimokatolička crkva koristi titulu *Monsinjor,* koja znači *moj Gospodine* (grčki *Kyrios,* engleski *The Lord* - Gospod, naziv za Boga, prim. prev). To je nešto poput opšteg naziva, objašnjava *Katolička enciklopedija,* i pravilno je ako se koristi u oslovljavanju nekih visokih crkvenih vođa. „Umesto da se patrijarsi oslovljavaju sa *Vaša blagosti,* nadiskupi sa *Vaša milosti,* biskupi sa *Moj gospodine,* opati *Milostivi gospodine,* sve ih možemo bez povrede pravila ponašanja, da pozdravimo sa *Monsinjor.[319]* Jedno od značenja reči *arhi* (npr. *arhiepiskop* i *arhiđakon)* je i *vođa.* Kao komentar na sve ovo dovoljno je samo ponovo citirati Hristove reči: „Niti se zovite *vođa,* jer imate samo jednog Vođu - Hrista."

Čak se i naziv *velečasni* treba pridavati samo Bogu. Pojavljuje se samo jednom u Bibliji: „Sveto i časno je ime Njegovo."[320] Reč *časno* dolazi od latinskog *revere,* i prvo su tokom petnaestog veka počeli da je upotrebljavaju engleski sveštenici kao naziv iz poštovanja. Oblik tog naziva na engleskom jeziku je *the Reverend* (velečasni).

Kada je Isus govorio protiv laskavih titula, osnovna poruka je bila o *poniznosti* među njegovim učenicima. Ne trebamo li i mi da odbacimo navodni autoritet tih visokih službi u kojima ljudi pokušavaju da postanu „gospodari nad Božjom baštinom"? Umesto da *ljudi* primaju slavu, zar ne bi sva slava trebalo da bude data Bogu?

16. poglavlje

NEOŽENJENO SVEŠTENSTVO

„Duh razgovetno govori da će u poslednja vremena otstupiti neki od vere slušajući lažne duhove i nauke đavolske... koji *zabranjuju ženiti* se..."[321]

U ovom tekstu apostol Pavle upozorava da će se kasnije, ili u poslednje vreme, pojaviti odstupanje od istinske vere. „To se ne odnosi nužno na poslednje razdoblje postojanje sveta", piše Adam Klark u svom poznatom komentaru, „već na bilo koje vreme nakon onog u kom je crkva tada živela."[322] U stvari, to otpadanje od vere, kao što je poznato u istoriji, nastalo je već u ranim vekovima.

Prvi hrišćani su u praksi obožavanja paganskih bogova prepoznali obožavanje *đavola* tj. demona.[323] Iz toga sledi da je Pavle, upozoravajući na „đavolske (demonske) nauke (doktrine)" očigledno aludirao na učenje paganskih misterija. Posebno je naveo doktrinu o *zabrani ženidbe.* U misterijskoj religiji tu doktrinu nisu primenjivali na sve ljude, već je to bila nauka o *svešteničkom* celibatu. Kako ističe autor Hislop, takvi neoženjeni sveštenici bili su članovi višeg svešteničkog reda carice Semiramide. „Koliko god da to čudno izgleda, glas prošlosti pripisuje razvratnoj carici uvođenje svešteničkog celibata i to u njegovom najstrožijem obliku."[324]

Nisu svi narodi među koje se raširila ta misterijska religija zahtevali svešteničkі celibat. U Egiptu, na primer, sveštenicima je bilo dozvoljeno da se žene. Međutim, oni koji izučavaju tu temu znaju „da je prilikom uvođenja obožavanja vavilonske boginje Kibele u mnogobožačkom Rimu, ono bilo predstavljeno u svom primitivnom obliku s neoženjenim sveštenstvom."[325]

Umesto da je doktrina „zabranjivanja ženidbe" promovisala moralnu čistotu, ispadi koje su počinili neoženjeni sveštenici mnogobožačkog Rima bili su toliko veliki da je Senat smatrao kako ih treba prognati iz rimske republike. Kasnije, nakon što je svešteničkі celibat bio utemeljen u papskom Rimu, pojavili su se slični problemi. „Kada je papa Pavle V pokušao da zabrani rad bordela u 'Svetom gradu', rimski Senat ga je zamolio da ne sprovodi u delo svoju zamisao jer je postojanje takvih mesta jedini način da se spreče sveštenici da ne napastvuju njihove žene i kćeri."[326]

Rim je u to doba samo po imenu bio „Sveti grad". Izveštaji procenjuju da je u tom gradu, s populacijom ne većom od 100.000 ljudi, postojalo oko 6000 prostitutki.[327] Istoričari tvrde da su „svi sveštenici imali ljubavnice i da su svi samostani na Kapitolu bili mesta na lošem glasu."[328] Po naredbi pape Grgura u Rimu je isušen ribnjak koji se nalazio blizu jednog samostana. Na dnu je pronađeno više od 6000 dečijih lobanja (abortirane dece od strane „časnih" sestara - prim. prev).

Kardinal Peter Dejli je rekao da se ne usuđuje da opisuje nemoralnost ženskih samostana, i da je pristupanje ženskom samostanu bio samo drugi način postajanja javnom prostitutkom. Prekršaji su bili toliko ružni da je u devetom veku sveta Teodora Studita zabranila čak i posedovanje ženki životinja u manastiru. Godine 1477. u katoličkom samostanu u Kerhaimu održavali su se noćni plesovi i orgije koje su u istoriji opisane kao gore od onih koje su viđene u javnim kućama.[329] Sveštenici su bili poznati kao „muževi svih žena". Albert Veličanstveni, hamburški nadbiskup, obraćao se svojim sveštenicima rečima: „Si non caste, tamen caute" (Ako ne možete biti moralni, budite barem oprezni). Jedan drugi nemački biskup počeo je da

oporezuje sveštenike u svom okruženju porezom na svaku ženu koju su držali i svako dete koje se rodilo. Otkrio je da su sveštenici iz njegove biskupije držali jedanaest hiljada žena.[330] *Katolička enciklopedija* kaže da je sklonost nekih da razmatraju te detalje i uveličavaju pojedinosti „u najmanju ruku istaknuta kao i naginjanje dela crkvenih branitelja da potpuno ignorišu te neprijatne stranice istorije."[331]

Kao i u mnogim drugim stvarima, mi ne sumnjamo da postoje krajnosti na obe strane. Shvatamo da u ovim izveštajima o nemoralnom ponašanju postoji mogućnost preterivanja. Ako i uzmemo da postoje preterivanja, problemi koji su povezani s doktrinom o zabrani ženidbe previše su očigledni da bi se mogli ignorisati. Iako pokušava da objasni i opravda celibat, *Katolička enciklopedija* priznaje da je u tome bilo mnogo zloupotreba. „Ne želimo da poričemo ili prikrivamo vrlo niski nivo moralnosti na koji se povremeno spuštalo katoličko sveštenstvo u raznim vremenskim razdobljima i različitim zemljama koje su se nazivale hrišćanskim. Pokvarenost je bila *široko rasprostranjena.* Kako je i moglo biti drugačije kad su se na sve strane u biskupije ugurali muškarci brutalne prirode i neobuzdanih strasti, koji su davali vrlo loš primer sveštenstvu nad kojim su vladali? Veliki broj ljudi iz klera, ne samo sveštenici već i biskupi, javno su uzimali žene koje su im rađale decu kojoj su kasnije ustupali svoje župe."[332]

U Svetom pismu ne postoji pravilo koje bi zahtevalo da službenik Crkve bude neoženjen. Apostoli su bili oženjeni,[333] a episkop je trebalo da bude „muž *jednoj ženi".*[334] Čak i *Katolička enciklopedija* kaže da „u Novom zavetu ne nalazimo nikakvu indiciju da je celibat bio sprovođen kao obavezan za apostole ili one koje su oni zaredili."[335] Doktrina o zabrani ženidbe *postepeno* se razvijala unutar Katoličke crkve. U početku, kada se tek počela učiti doktrina o celibatu, mnogi sveštenici su bili oženjeni. U to vreme je postojalo pitanje poput: da li sveštenik kome je umrla žena može da se ponovo oženi. Propis ustanovljen 315. godine na koncilu u Novoj Cezareji „apsolutno zabranjuje svešteniku da sklopi novi brak pod pretnjom gubitka službe." Kasnije, na koncilu u Rimu koji je 386. godine vodio papa Siricije, izdat je proglas kojim se zabranjuje „sveštenicima i đakonima da imaju bračne odnose sa svojim ženama, a papa je preduzeo korake da se ta odredba sprovede u Španiji i ostalim delovima hrišćanskog sveta."[336] U ovim tekstovima iz *Katoličke enciklopedije* pažljiv čitalac će zapaziti reči „zabrana" i „zabranjuje se". Reč „zabranjivati" je ista reč koju Biblija koristi kada upozorava u vezi sa „zabranjivanjem ženidbe", ali u potpuno *suprotnom* značenju. Biblija naziva zabranjivanje ženidbe „đavolskom (demonskom) naukom."

Uzevši u obzir sve ove činjenice, možemo da odgovorimo na pitanja da li se ostvarilo Pavlovo predskazanje[337] i da li je došlo do otpadanja od izvorne vere. Odgovor je - da. Da li su se ljudi priklonili mnogobožačkim doktrinama, demonskim naukama? Odgovor je takođe - da. Da li je sveštenicima zabranjeno da se žene? Da.

Zbog prisilnog celibata mnogi od tih sveštenika su završili, da upotrebimo Pavlove reči, sa „žigosanom savešću" u „licemerju i laži" zbog nemoralnosti u koju su upali. Istorija je pokazala potpuno ispunjenje ovog proročanstva.

Nauka o zabrani ženidbe za sveštenike susretala se tokom istorije s teškoćama zbog praktikovanja *ispovesti.* Nije teško zaključiti da je praksa da devojke i žene ispovedaju neoženjenim sveštenicima svoje moralne slabosti i strasti, mogla lako da dovede do mnogih zloupotreba. Bivši sveštenik Čarls Činigaj (Charles Chiniguy), koji je živeo u vreme Abrahama Linkolna s kojim je bio i lično povezan, daje iscrpan opis nekih stvarnih slučajeva u knjizi *The Priest, the Woman and the Confessional* (Sveštenik, žena i ispovest). Svakako, ne kažemo da bi

svi sveštenici trebalo da budu osuđeni zbog pogrešaka i greha nekih sveštenika, i ne sumnjamo da su mnogi bili odani zavetima koje su dali. Ipak, „brojni napadi" (da upotrebimo izraz *Katoličke enciklopedije)* upereni protiv ispovesti, u mnogim slučajevima nisu bili bez osnove. Da je nauka o ispovesti na ovaj ili onaj način prouzrokovala teškoće Rimskoj crkvi, može da se nasluti iz reči *Katoličke enciklopedije.* Nakon spominjanja „nebrojenih napada" ona kaže da „ako je za vreme Reformacije ili kasnije Crkva trebalo da, u korist mira, odstupi od nauke ili da se okani nekih običaja, da bi ublažila 'teške reči' - ispovedanje bi bilo prva stvar osuđena da nestane!"[338]

Oprezno sročenim rečima *Katolička enciklopedija* objašnjava kako moć opraštanja greha pripada samo Bogu, ali On tu moć *ispoljava kroz sveštenike.* Tumači se da odlomak iz Jevanđelja po Jovanu 20:22-23 znači da sveštenik može da oprosti ili odbije da oprosti grehe. Da bi on mogao da donese tu odluku, gresi moraju da mu se ispovede „potanko i u detalje" (prema odluci koncila u Trentu). „Kako se može doneti mudra i razborita presuda ako sveštenik ne poznaje slučaj o kom se izriče presuda? I kako on može da stekne potrebne informacije osim ako one ne dođu kroz grešnikovo spontano priznanje?" Članak dalje navodi da je, davši sveštenicima vlast da opraštaju grehe, nelogično verovati da je Hristos „predvideo neke druge načine opraštanja, poput ispovedanja 'direktno Bogu'." Za one koji su nakon krštenja sagrešili, ispovest sveštenику je „nužna za spasenje".[339]

Biblija poučava o jednom obliku ispovesti, ali to nije ispovest neoženjenom sveštenику. U pitanju sastavni deo izvinjenja koje čovek upućuje onome koga je povredio ili oštetio. Biblija kaže: „... ispovedajte grehe jedan drugome ..."[340] Ako bi taj tekst mogao da se uzme kao potvrda katoličke ideje o ispovesti, tada ne samo da bi trebalo da se vernici ispovedaju sveštenicima, već bi trebalo i da se sveštenici ispovedaju vernicima! Kada je Simon vračar iz Samarije sagrešio nakon što je bio kršten, Petar mu nije rekao da treba njemu da se ispovedi. Nije mu rekao ni da moli „zdravo Marijo" određeni broj puta na dan. Petar mu je rekao da „moli Gospoda" za oproštenje.[341] Kada je Juda sagrešio, ispovedio se grupi svešenika i zatim počinio samoubistvo![342]

Ideja o ispovedanju sveštenику nema poreklo u *Bibliji,* već u *Vavilonu.* Pre nego što je neka osoba bila potpuno prihvaćena u vavilonsku misterijsku religiju, od nje se zahtevala tajna ispo vest. Kada je ispovest jednom učinjena, čovek je praktično bio ropski vezan za sveštenstvo. Nema sumnje da se ispovedanje praktikovalo u Vavilonu, jer su iz takvih zapisanih ispovesti istoričari bili u mogućnosti da donesu zaključke u vezi sa vavilonskim poimanjam dobra i zla.[343]

Vavilonska zamisao o ispovesti bila je poznata u mnogim krajevima sveta. Salaverte je pisao o tom običaju među Grcima. Svi Grci, od Delfa do Termopila, bili su uključeni u misterije delfskog hrama. Njihovo ćutanje u vezi sa svime za šta im je bilo zapovođeno da drže u tajnosti, bilo je osigurano uobičajenim ispovedanjem, zahtevanim od kandidata nakon inicijacije. „Određeni oblici ispovedanja bili su takođe poznati u religijama Medopersije, Egipta i Rima, davno pre dolaska hrišćanstva."[344]

Specifična boja sveštenićke odeće u Rimokatoličkoj crkvi je *crna,* a i neke protestantske denominacije slede taj običaj. Zbog čega crna boja? Možete li da zamislite Isusa i apostole obučene u crna odela? Crna boja je vekovima bila povezivana sa smrću. Pogrebne kočije su tradicionalno crne boje, a to je i boja koja se oblači na pogrebu, itd. Sa druge strane, Biblija spominje neke Valove sveštenike koji su se oblačili u crno. Božja poruka kroz proroka Sofonija bila je: „...Istrebiću iz ovoga mesta ostatak Valov i ime sveštenika idolskih s drugim

sveštenicima *(kemarim)*".[345] *Kemarim* su bili sveštenici obučeni u crnu odeću.[346] U jednom drugom odeljku o obožavanju Vala (Baal), taj isti naziv preveden je kao „sveštenici idolima".[347] Autor Adam Klark je napisao: „Oni su najverovatnije bili samo red koji su osnovali judejski idolopokloničkі carevi, a bili su nazivani *kemarim* po reči *camar* koja znači potamneti ili pocrneti, budući da je njihov posao bio da se neprekidno brinu za žrtvene vatre. Najverovatnije su bili i obučeni u crnu odeću, pa zato i neki Jevreji hrišćanske crkvene krugove iz poruge nazivaju kemarim, zbog njihove crne odeće i ogrtača. Teško je reći zbog čega bi hrišćani morali svojim sveštеničkim odelima imitirati Valove sveštenike."[348]

Još jedan običaj Rimokatoličke crkve koji je takođe u staro doba bio poznat među nehrišćanima, je *tonzura. Katolička enciklopedija* kaže da je tonzura „sveti ritual ustanovljen od strane Crkve kod kojeg... se hrišćanin prima u sveštенički red tako što mu se obrije kosa... Istorijski, *tonzura se nije koristila u prvoj Crkvi...* Čak i kasnije, Sveti Jeronim (340-420. god.) nije odobravao da sveštenici briju glave".[349] Međutim, već u 6. veku tonzura je bila uobičajena. Na koncilu u Toledu donesena je stroga odredba da svi sveštenici moraju primiti tonzuru, ali se danas taj običaj u mnogim zemljama više ne sprovodi. Poznato je i priznato da se taj običaj „nije sprovodio u ranoj crkvi", već je bio poznat među mnogobožačkim narodima. Buda je obrijao glavu navodno zbog poslušnosti Božijoj zapovesti. Ozirisovi sveštenici u Egiptu razlikovali su se od običnog naroda po tome što su brijali glave. Tonzuru su imali i sveštenici boga Bahusa.

U Katoličkoj crkvi je oblik tonzure koji se koristio u Britaniji nazivan *keltski.* Kod keltske tonzure se brijao samo deo kose na prednjoj strani glave. U *istočnom* obliku je cela glava bila obrijana, ali u *rimskom* obliku (tzv. *tonzura svetog Petra)* koristila se okrugla tonzura u kojoj je ostajala samo kosa na rubovima, dok je gornji deo glave bio obrijan. U Britaniji je keltska sveštenička tonzura bila ismejavana kao tonzura Simona vračara.[350]

Zbog čega je Rim insistirao na okrugloj tonzuri? Ne možemo imati potpuni odgovor na to pitanje, ali znamo da je takav bio „stari običaj Mitrinih sveštenika koji su svojim tonzurama imitirali *sunčev disk.* S obzirom da je bog sunca bio veliki oplakivani bog, a njegova kosa podšišana u kružnom obliku, i sveštenici koji su ga oplakivali su šišali svoju kosu na sličan način. Tako su u različitim zemljama oni koji su oplakivali mrtve u njihovu počast šišali kosu u kružnom obliku!"[351] Da je to vrlo star običaj, poznat čak i u Mojsijevo doba, može se videti u Bibliji. Tonzura je bila zabranjena za sveštenike: „Neka ne briju glave", kaže 3. Mojsijeva 21:5. Da se mislilo na okruglu tonzuru vidi se iz teksta 3. Mojsijevoj 19:27: „Ne strižite kosu svoju ukrug."

17. poglavlje

MISA

Da li sveštenici imaju moć da u toku obreda mise promene hleb i vino u meso i krv Isusa Hrista? Da li za to verovanje postoji opravdanje u Svetom pismu?

Katolički stav je sažet u rečima iz *Katoličke enciklopedije:* „U slavljenju svete mise, hleb i vino se menjaju u telo i krv Hristovu. To se naziva *transsupstancijacija* ili *pretvorba,* jer u sakramentu svete pričesti (euharistije) *ne ostaje više supstanca hleba i vina,* već se hleb *u potpunosti pretvara* u telo Hristovo, a *celokupna supstanca* vina pretvara se u njegovu krv, pri čemu samo spoljnim izgledom ostaju hleb i vino."[352]

Kao opravdanje za ovo verovanje uzimaju se Isusove reči koje je izgovorio uzevši hleb i čašu: „Uzmite, jedite; ovo je telo moje... pijte iz čaše svi, jer ovo je krv moja..."[353] Insistiranje na *doslovnom* značenju ovih reči stvara brojne probleme u tumačenju i čini da previdimo činjenicu da Biblija često koristi slikovito izražavanje.

Kada su neki od Davidovih ljudi reskirali vlastiti život da bi mu doneli vodu iz Vitlejema, on ju je odbio rečima: „Zar da pijem *krv* ovih ljudi! Izlažući život pogibiji, doneli su vode".[354] Biblija govori o Isusu kao o „vratima", „čokotu" i „steni".[355] Svakome je jasno da te izjave treba razumeti u prenesenom smislu.

Tako je i sa Hristovom izjavom „ovo je moje telo... ovo je moja krv." Hleb i vino su *simboli* njegovog tela i krvi. Ovakvo razumevanje ni malo ne umanjuje *stvarnost* Hristove prisutnosti unutar zajednice vernika, jer je obećao: „Gde su dvojica ili trojica sabrani u moje ime, onde sam ja među njima".[356] Odbaciti ideju da On doslovno postaje prisutan u komadićima hleba ili čaši vina, ne znači da odbacujemo činjenicu da je on *duhovno* prisutan među vernicima.

Nakon što je Isus blagoslovio hleb i vino, oni nisu bili doslovno pretvoreni u njegovo telo i krv, jer je On još uvek bio fizički prisutan među svojim učenicima. On nije nestao da bi se pojavio u obliku hleba i vina. Nakon što je blagoslovio čašu, On je još uvek naziva „vinogradskim rodom", a ne stvarnom krvlju.[357] S obzirom da je i Isus pio iz čaše, da li to znači da je On pio svoju vlastitu krv? Ako je vino postalo stvarna krv, tada bi ga po Bibliji bilo zabranjeno piti.[358]

Ne postoji bilo kakav dokaz da putem rimokatoličkog rituala dolazi do bilo kakve promene u tim elementima. Oni zadržavaju isti ukus, boju, miris, težinu i veličinu. Hleb i dalje izgleda kao hleb, ima ukus hleba, miriše kao hleb i na dodir je poput hleba. Međutim, po katoličkom načinu razmišljanja, to je Božje telo. Vino i dalje izgleda poput vina, ima ukus vina, miriše kao vino, ali se veruje da je postalo Božja krv. Kada sveštenik blagosilja hleb i vino, izgovara latinske reči: *hoc est corpus meus.* Imajući na umu činjenicu da se ta izreka koristila za postizanje promene, lako možemo da shvatimo da je na osnovu tih reči nastao izraz „hokus pokus" (hocus pocus).[359]

Trentski koncil je proglasio da je verovanje u transsupstancijaciju *neophodno za spasenje,* i izrekao prokletstvo za svakoga ko bi to poricao. Koncil je naredio biskupima da objasne kako elementi mise - hleb i vino, sadrže ne samo meso, kosti i živce, kao deo Hrista, „već takođe i *potpunog Hrista."*[360]

Katolička enciklopedija ističe da „dogma o potpunosti stvarne prisutnosti znači da je u svakoj pojedinoj osobi stvarno prisutan celi Hristos, njegovo meso i krv, telo i duša, božanstvo

i čoveštvo."[361] Kada komad hleba postane „Hristos", veruje se da prilikom njegovog podizanja, sveštenik žrtvuje Hrista. Svakoga ko drugačije veruje, trentski koncil je proglasio prokletim. „Ako neko kaže da prilikom mise Bogu nije prinesena istinska i pravilna žrtva... taj neka bude anatema (proklet)."[362] U katoličkom verovanju ta „žrtva" predstavlja obnavljanje žrtve na krstu. „Hristos je zapovedio da njegova krvava žrtva na krstu treba *svakodnevno biti obnavljana* u misi kroz beskrvnu žrtvu njegovog tela i krvi, koji su predstavljeni jednostavnim elementima hleba i vina."[363] S obzirom da su ti elementi promenjeni u Hrista, on „je prisutan u našim crkvama, ne samo na duhovni način već stvarno, istinski i supstancijalno, kao *žrtva žrtvovanja."*[364] Iako se taj obred izvodio već milionima puta, učinjeni su pokušaji da se objasni da je to ista žrtva kao i ona na Golgoti, jer je u oba slučaja žrtva Isus Hristos.[365]

Ideja o Hristu, njegovom „mesu i krvi, telu i duši, božanstvu i čoveštvu", koji se neprekidno prinosi kao „obnova" žrtve na krstu, stoji u oštroj suprotnosti sa Isusovim rečima „Svršeno je!", koje je izgovorio na krstu.[366] Starozavetne žrtve je trebalo neprekidno prinositi jer nijedna od njih nije bila *savršena žrtva,* ali u Bibliji piše da smo sada „posvećeni prinošenjem tela Isusa Hrista na žrtvu *jednom zauvek.* Svaki sveštenik je iz dana u dan stajao i obavljao službu i neprestano prinosio žrtve, koje nikada ne mogu sasvim da uklone grehe. A kad je Hristos prineo *jednu* žrtvu za grehe, seo je Bogu s desne strane... On je *jednom žrtvom* učinio one koji se posvećuju savršenima".[367]

Katolička doktrina kaže da Hristova žrtva na krstu treba da bude „svakodnevno obnavljana." Međutim, Novi zavet ističe da je ideja o „svakodnevnoj žrtvi" u suprotnosti sa jednom jedinom Hristovom žrtvom. Biblija kaže da On ne treba da se stalno prinosi, jer „kao što je ljudima određeno da jednom umru", tako je i Hristos „prinet na žrtvu *samo jednom* da odnese grehe mnogih".[368] Zbog toga oni koji veruju da se Hristova žrtva treba neprestano ponavljati u misi *„ponovo* razapinju i sramote Sina Božjega..."[369]

Nakon što je sveštenik izmenio hleb u „Hrista", stavlja ga u *prikaznicu,* u centar lika koji predstavlja sunce. Pred tom prikaznicom će se katolici klanjati i poštovati malenu hostiju kao boga! Da li je to biblijska praksa? Taj običaj je istovetan običajima neznabožačkih plemena koja obožavaju fetiše. Zapazimo što kaže *Katolička enciklopedija:* „U odsutnosti biblijskog dokaza, Crkva je pronašla punomoć, pravo za izvođenje božanskog poštovanja Blagoslovljenog Sakramenta u *najstarijoj i neprekinutoj tradiciji..."*[370] Takvo shvatanje podseća na Isusove reči: „...ukidate *reč Božiju* svojim *običajem* (tradicijom) koji ste postavili."[371]

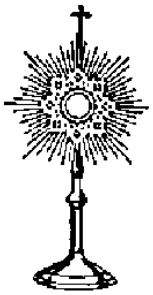

Prihvatanje ideje da elementi Gospodnje večere postaju doslovno Hristovo telo i krv, nije prošlo bez problema. Tertulijan govori da su sveštenici strogo pazili da ni mrvica hleba ne padne, da se ne bi ozledilo Hristovo telo. Verovalo se da čak i mrvica sadrži celoga Hrista. U srednjem veku su pokrenute opsežne rasprave kao, na primer, šta bi trebalo učiniti ako neko povrati nakon što je primio pričest ili ako bi kojim slučajem miš ili pas pojeli „Božje telo". Na koncilu u Konstanci se raspravljalo da li čoveku, koji prolije malo „Hristove krvi" po svojoj bradi, treba spaliti bradu ili treba uništiti spaljivanjem i bradu i čoveka! Očigledno je da su uz ideju o transsupstancijaciji nastale brojne čudne doktrine.

Poznato je da su u ranoj hrišćanskoj crkvi hrišćani uzimali *oba* elementa, i hleb i vino, kao simbole Hristove smrti.[372] *Katolička enciklopedija* to priznaje: „Može se uzeti kao generalna činjenica da se sve do 12. veka, kako na Zapadu tako i na Istoku, javna pričest u crkvama obično delila i primala u oba vida", što je „nepobitno".[373] Međutim, nakon toliko vekova,

Rimokatolička crkva je počela ljude lišavati vina, služeći im samo hleb. Samo bi sveštenik popio vino. Jedan od razloga je bio taj da bi neko mogao proliti „Hristovu krv". Ali, zar nije bilo moguće da su i prvi hrišćani mogli proliti čašu? Hristos im je nije uskratio zbog te bojazni. Pos-luživanje samo polovine od onoga što je Isus odredio, svakako zahteva neka razjašnjenja. Bilo je objašnjeno da „pričest samo jednog elementa" vredi isto kao i uzimanje oba. Ljudi neće nimalo biti lišeni „milosti nužne za spasenje", jer „Hristos je stvarno prisutan i prima se ceo i potpun: telo i krv, duša i božanstvo, putem jedne od te dve vrste... Sveta Majka Crkva dozvolila je običaj pričešćivanja samo jednom vrstom... Zato ne samo da pričest obema vrstama nije obaveza za verne, već je čaša *strogo zabrenjena* crkvenim zakonom svakome osim svešteniku koji služi misu."[374] Nakon mnogih vekova, taj zakon je sada ublažen. Nekim katolicima je dozvoljeno da uzimaju i hleb i vino, ali običaji variraju od mesta do mesta.

Da li je ideja o transsupstancijaciji potekla od Isusa? Istoričar Djurant tvrdi da je verovanje u transsupstancijaciju, kakvo postoji u Rimokatoličkoj crkvi, „jedan od najstarijih obreda *primitivne* religije."[375] U naučnom delu *Hasting's Encyclopedia of Religion and Ethics,* mnoge stranice su posvećene temi „jedenje Boga". Tu je dat obilan uvid u transsupstancijacijske obrede među mnogim narodima, plemenima i religijama. Takvi obredi su bili poznati i u starom Rimu, što se može videti iz Ciceronovog retoričkog pitanja u vezi sa žitom boginje Ceres i Bahusovim vinom. „U mitraizmu je postojala euharistija, ali je ideja o svetoj gozbi stara kao i ljudska rasa, te je postojala u svim razdobljima i među svim narodima", kaže *Katolička enciklopedija.*[376]

U Egiptu je sveštenik blagosiljao kolač za koji se smatralo da postaje Ozirisovo telo. Nakon toga se kolač jeo, a kao deo obreda uzimalo se i vino.[377] Čak i u Meskiku i Centralnoj Americi, među onima koji nisu nikada čuli za Hrista, postojalo je verovanje u jedenje božjeg tela. Kad su se katolički misionari prvi put iskrcali tamo, bili su iznenađeni videvši „religijski obred koji ih je podsećao na pričest... lik načinjen od brašna... nakon sveštenikovog blagoslova, podeljen je među ljude koji su ga pojeli... proglasivši ga telom njihovog božanstva."[378]

Hislop sugeriše da je ideja jedenja božjeg tela proistekla iz kanibalizma. S obzirom da su paganski sveštenici jeli deo od svih žrtava, kod ljudskih žrtava od Valovih sveštenika se zahtevalo da jedu i ljudsko meso. Tako je *Cahna-Bal,* što znači „Valov sveštenik", postalo osnova za savremenu reč „kanibal".[379]

Tokom mise, članovi Rimske crkve mogu da izađu napred i kleknu pred sveštenika da im stavi u usta komadić hleba koji je postao „Hristos". Taj komadić hleba se naziva *hostija,* što je izvedeno iz latinske reči čije je prvo značenje bilo „žrtva" ili „žrtvovanje".[380] *Katolička enciklopedija* tvrdi da je hostija „bila objekat ogromnog broja čuda", uključujući i slučaj da se jednom hleb pretvorio u kamen i da je hostija prokrvarila i nastavila da krvari.[381]

Hostije su *okruglog oblika,* a taj oblik je prvi put spomenuo sveti Epifanije u četvrtom veku.[382] (Ilustracija pokazuje kako se hostija predstavlja u katoličkom ilustrovanom rečniku). Kada je Isus ustanovio uspomenu na večeru, on je jednostavno uzeo hleb i *prelomio* ga. Hleb se ne lomi na *okrugle* komade. Lomljenje hleba, po Bibliji, simbolizuje Isusovo telo koje je bilo ranjeno za ljude tokom okrutnog batinanja i bičevanja. Posluživanje okrugle neslomljene oblatne u obliku diska, čin je lišen tog simbolizma.

Ako je upotreba okrugle oblatne bez biblijske osnove, da li postoji mogućnost da smo ponovo suočeni s primerom mnogobožačkog uticaja? Hislop o tome kaže: „Okrugla oblatna, čija 'okruglost' je tako važan elemenat u rimokatoličkom sakramentu, samo je još jedan od

simbola Vala ili sunca."[383]

Egipatski sunčani lik

Poznato je da su okrugli kolačići bili upotrebljavani u drevnim egipatskim misterijama. „Tanki *okrugli* kolačić se pojavljuje na svim (paganskim) oltarima."[384] U misterijskoj religiji mitraizmu, viši članovi sistema dobijali su male okrugle kolačiće ili komade beskvasnog hleba koji su simbolisali sunčev disk; isto ono što su simbolisale i njihove okrugle tonzure.[385]

Godine 1854. u Egiptu je pronađen antički hram s crtežima koji prikazuju male okrugle kolačiće na oltaru. Iznad oltara je veliki lik *sunca.*[386] Sličan simbol sunca bio je korišćen iznad oltara u hramu nedaleko od grada Babaina u Gornjem Egiptu, gde je prikazano sunce i pred njim dva sveštenika u procesu bogosluženja (ilustracija na prethodnoj stranici).

Obožavanje sunca u Peruu

Korišćenje sunčevih likova iznad oltara nije bilo ograničeno samo na Egipat. Čak je i u dalekom Peruu bio poznat i obožavan isti takav lik.[387] Ako postoji ikakva sumnja da je oblik hostije nastao pod uticajem obožavanja sunca, treba jednostavno uporediti sunčev lik pred kojim se klanjaju mnogobošci, s prikaznicom, sunčevim likom u koji se stavlja hostija (u obliku sunca), pred kojom se katolici klanjaju, i odmah može da se primeti upadljiva sličnost.

Drvorez iz Hagade, 1867. god.

Poznato je da su čak i Izraelci, kada su pali pod uticaj kulta Vala, postavljali sunčeve likove na svoje oltare. Tokom Josijine vladavine ti likovi su bili uništeni: „Pred njim raskopaše oltare Valima, likove sunčane koji behu na njima."[388] Stari drvorez (na slici) prikazuje neke od čudnih likova koje su obožavali, uključujući dva sunčeva lika na vrhu stubova.

U crkvi svetog Petra nalazi se ogromni svod (baldahin) visok 28 metara, koji je poduprt sa četiri izuvijana stuba prekrivena ornamentima u obliku grana. Na vrhovima stubova („na visini") najvažnijeg oltara u katolicizmu, nalaze se sunčevi likovi, poput onih korišćenih u mnogobožačkom bogosluženju. Visoko na zidu je ogroman majstorski izrađen zlatni sunčev lik, koji se, gledan s ulaza u crkvu, takođe pojavljuje iznad oltara. Veliki lik sunca nalazi se i iznad oltara crkve Isusove u Rimu i u stotinama drugih. Veoma je interesantno da je i veliki hram u Vavilonu imao zlatni sunčev lik.[389]

Ponekad je okrugli sunčev lik prikazan u vitražu iznad oltara, ili što je vrlo često, iznad

ulaza u crkvu. Neki od tih okruglih prozora su prekrasno ukrašeni, neki su okruženi sunčevim zracima. U Vavilonu su postojali hramovi na kojima je lik boga sunca postavljen iznad ulaza i okrenut u smeru izlazećeg sunca.[390] Ranovavilonski hram, koji je sagradio car Gudea, posedovao je takav simbol boga sunca iznad ulaza. I egipatski graditelji su imali običaj da postavljaju sunčev disk (ponekad s krilima ili nekim drugim simbolom) iznad ulaznih vrata hrama, u čast boga sunca i za isterivanje zlih duhova. Svakako, ne želimo da tvrdimo da ti likovi koji su danas u upotrebi imaju isto značenje koje su imali za tadašnje posetioce paganskih hramova, međutim, ta sličnost je ipak vrlo značajna.

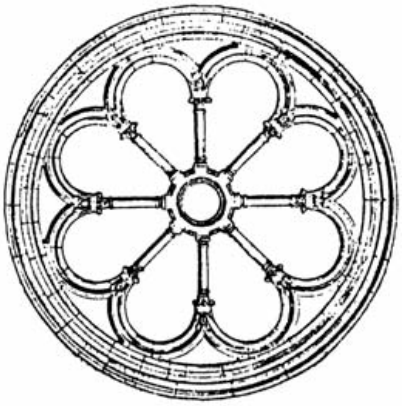

Okrugli ostakljeni prozor

Okrugli prozor, koji se tako učestalo nalazi nad ulaznim vratima crkava, naziva se ponekad prozor - „točak". Za oblik točka, poput onog kod *kočija,* neki ljudi u antičko doba su verovali da je simbol sunca. Sunce su zamišljali kao veliku kočiju kojom upravlja bog sunca, koja svakog dana putuje nebom, a noću prolazi kroz podzemlje. Kada su Izraelci umešali Valovu religiju u svoje bogosluženje, i oni su imali „sunčeve kočije" posvećene bogu sunca.[391] Lik u obliku točka kočije nalazi se i na poznatom kipu apostola Petra u rimskoj Crkvi svetog Petra. Ploča koja je sada izložena u Britanskom muzeju prikazuje jednog vavilonskog cara kako obnavlja simbol boga sunca u Balovom hramu. Taj simbol je osmostruki krst nalik na spomenuti točak. Sličan oblik nalazi se i na pločniku okruglog dvorišta ispred Crkve svetog Petra. (Vidi crtež na 22. strani)

Na rimokatoličkim slikama Marija i sveci su uvek prikazivani s okruglim oreolom oko glave, simbolom sunca. Rimska tonzura je okrugla, a okrugli likovi se mogu videti nad oltarima i ulazima. Prikaznica u koju se stavlja okrugla hostija često je u obliku sunca okruženog zracima svetlosti. Svi ti primeri upotrebe simbola sunca mogu da izgledaju nevažno, ali kada se sagleda celokupna slika, dobijamo ključ za rešenje tajne modernog Vavilona.

Kada je Isus ustanovio spomen večeru bila je *noć,* a ne doba doručka ili ručka. Prvi hrišćani su održavali Gospodnju večeru noću, sledeći Hristov primer i starozavetni uzor.

Kasnije je Gospodnja večera počela da se održavava tokom *jutarnjih* sastanaka.[392] Ne možemo reći do koje je mere mitraizam uticao na taj obred, ali znamo da su mitraistički obredi održavani rano ujutru jer su bili povezani sa suncem i njegovim izlaskom. Koji god da je bio razlog, danas je proširen običaj da se obred pričesti ili Gospodnje večere održava ujutro.

Ono što je moglo biti podsticaj da se misa u Rimokatoličkoj crkvi održava ujutro jeste mišljenje da bi ljudi trebalo da *poste* pre nego što uzmu Gospodnju večeru. Očito da je rano jutro vreme kada je najlakše ispuniti taj zahtev. Međutim, zahtevanje takvog posta nije zasnovano na nauci Svetog pisma, s obzirom da je Isus prvo *jeo.* Poznato je da su oni koji su tražili inicijaciju u eleuzinskim misterijama prvo bili pitani: „Da li postiš?". Ako je njihov

odgovor bio negativan, bili su odbijeni.[393]

Post je praksa koja ima biblijsko opravdanje, ali motiv za pravi post mora proisteći iz srca, a ne samo zbog ljudske odredbe. O postu iz pogrešnih motiva Bog kaže: „Ako i poste, neću uslišiti molitve njihove."[394] Fariseji su strogo praktikovali post u određene dane, ali su odbacivali teže zahteve iz Zakona.[395]

U komentaru o misi i njenim složenim ritualima, u knjizi *Romanism and the Gospel* piše sledeće: „To je spektakl veličanstvenog sjaja: svetlo, boje, odeća, muzika, mirisi, i ono što ima čudan psihološki efekat - izvestan broj uvežbanih mistika koji izvode dostojanstveni ritual u potpunoj nezavisnosti od vernika. Ovi su, u stvari, samo gledaoci, a ne i učesnici, posmatrači poput onih koji su bili prisutni prilikom izvođenja drevnih *misterijskih kultova."*[396]

Jedno poznato delo o rimokatolicizmu sumira sveštenikov nastup za vreme mise: „Šesnaest puta on čini znak krsta, šest puta se okreće zajednici, jedanaest puta diže oči k nebu, osam puta ljubi oltar, četiri puta sklapa ruke, deset puta se udara u prsa, dvadeset i jedan put pravi naklon glavom, osam puta savija kolena, sedam puta se klanja ramenima, trinaest puta blagosilja oltar znakom krsta, dvadesetdevet puta stavlja ruke na oltar, jedanaest puta moli tiho, trinaest puta moli glasno, uzima hleb i vino i pretvara ih u telo i krv Hristovu, deset puta pokriva i otkriva čašu, dvadeset puta ide tamo-amo."[397] Kao dodatak tim komplikovanim ritualima dolazi i upotreba posebno ukrašene odeće, a takođe se tu koriste sveće, zvona, tamjan, muzika i blistavi ceremonijali po kojem je poznat rimokatolicizam. U kolikoj je to suprotnosti s *jednostavnom* spomen-večerom koju je uspostavio Hristos!

18. poglavlje

RIBA, PETAK I PROLEĆNI PRAZNIK

Svakog petka mnogi katolici ne jedu meso zamenjujući ga ribom, i objašnjavaju da je to u spomen raspeća u petak. Od rimokatolika u SAD se više ne zahteva da se suzdržavaju od mesa petkom (kao što se to činilo ranije), osim tokom Krizme, iako mnogi još uvek imaju običaj da jedu ribu petkom.

Sveto pismo ne povezuje ribu s petkom. Reč *petak* potiče od imena boginje Freje koja je smatrana boginjom mira, radosti i plodnosti, pri čemu je *riba* bila simbol njene plodnosti.

Od najranijih vremena riba je bila simbol plodnosti među Kinezima, Asircima, Feničanima, Vaviloncima i nekim drugim narodima.[398] Sama reč *riba* potiče od reči dag, koja (ne bez razloga) ukazuje na porast plodnosti.[399] Jedan bakalar izleže 9.000.000 jaja godišnje, riba list 1.000.000, jesetra 700.000, grgeč 400.000, skuša 500.000, haringa 10.000.

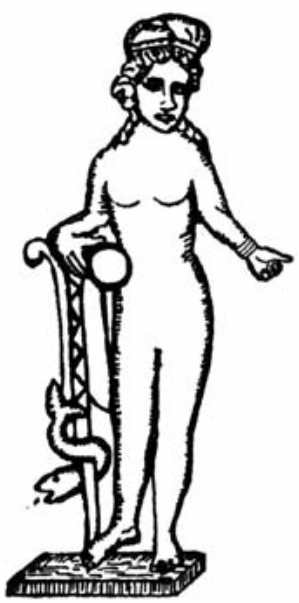

Boginja seksualne plodnosti kod Rimljana zvala se Venera (od nje i potiče naziv „venerično" npr. za venerične bolesti). Petak je bio smatran njenim svetim danom jer se verovalo da planeta Venera vlada prvim satom petka, koji je zato nazvan *Dies Veneris.*[400] Da bi ova slika bila kompletnija, recimo i to da je Veneri bila posvećena riba.[401] Ilustracija iz knjige *Ancient Pagan and Modern Christian Simbolism* prikazuje boginju Veneru s njenim simbolom - ribom.[402]

Riba je bila posvećena i Astaroti, kako su Izraelci nazivali paganske boginju. U starom Egiptu Izida je ponekad bila prikazivana s ribom na glavi, kao što se može videti na priloženoj ilustraciji. Pošto je petak nazvan prema boginji seksualne plodnosti, i bio njen sveti dan, a riba njen simbol, izgleda da je to što su katolici podučavani da je petak dan apstinencije od mesa, tj. dan u koji se jede riba, sve samo ne slučajnost.

Odakle dolazi običaj slavljenja Uskrsa? Da li su prvi hrišćani bojili uskršnja jaja? Da li su Petar ili Pavle ikad održavali uskršnju jutarnju misu?

Reč Uskrs (engleski „Easter") pojavljuje se samo jednom u engleskom prevodu Biblije *King James:* „...beše naumio da ga posle Uskrsa (Easter) izvede pred narod."[403] Reč koja je ovde prevedena s *Easter* je *Pasha,* grčki naziv za jevrejski praznik *Pesah,* i nema nikakve veze s engleskim *Easter* (Uskrs). Dobro je poznato da *Easter* nije hrišćanski termin, bar ne u svom *izvornom* značenju. Taj naziv dolazi od imena paganske boginje jutarnjeg svetla i proleća. *Easter* je samo nešto moderniji oblik imena Eostre, Ostera, Astarta ili Ištar, gde se ovo poslednje, prema Hislopu, izgovara kao što Englezi izgovaraju *Easter.*[404]

Kao i reč Easter, mnogi današnji *običaji* potiču iz nehrišćanskih religija. Na primer, farbaju se, sakrivaju, traže i jedu uskršnja jaja. To je običaj koji se danas nevino održava i često

povezuje s vremenom dečjih radosti i ludorija. Međutim, taj običaj nije potekao iz hrišćanstva.

Jaje je bilo sveti simbol među Vaviloncima, koji su verovali u staru bajku o jajetu čudesne veličine koje je palo s neba u reku Eufrat. Prema drevnom mitu iz tog čudesnog jajeta se izlegla boginja Astarota (Easter). Jaje tako simboliše boginju Astarotu.[405]

Drevni druidi su nosili jaje kao sveti simbol svog idolopokloničkog reda.[406] Procesija u čast boginje Ceres u Rimu bila je predvođena nošenjem jajeta.[407] U misterijama boga Bahusa blagosiljano je jaje. Kinezi su koristili obojena jaja u svojim religijskim proslavama. U Japanu je postojao drevni običaj da se jaje boji bronzanom bojom. U Severnoj Evropi su se, u pagansko doba, jaja bojila i koristila kao simbol boginje proleća. Ilustracija pokazuje dva načina na koje su pagani prikazivali sveta jaja. S desne strane je jaje iz Heliopolisa, a levo je Pitonovo jaje. Među Egipćanima jaje je bilo povezivano sa suncem, „zlatnim jajetom".[408] U njihovoj religiji obojena jaja su bila korišćena kao posvećene žrtve u doba Uskrsa.[409]

Enciklopedija Britanika navodi: „Jaje kao simbol plodnosti i obnovljenog života vraća nas k drevnim Egipćanima i Persijancima, koji su takođe imali običaj da boje i jedu jaja tokom svoje prolećne proslave."[410] Kako je došlo do toga da se taj običaj povezao s hrišćanstvom? Očigledno je da su neki pokušali da hristi-janizuju simboliku jajeta, objašnjavajući da kao što pile izlazi iz jajeta tako je i Hristos izašao iz groba. Papa Pavle V (1605-1621.) je čak sastavio molitvu u vezi jaja: „Blagoslovi o Gospode, molimo te, ova jaja koja si stvorio, da mogu postati zdrava hrana tvojim slugama koji ih jedu u znak sećanja na našeg Gospoda Isusa Hrista."[411]

Sledeći citati iz *Katoličke enciklopedije* su posebno značajni: „Zato što je upotreba jaja bila zabranjena tokom Krizme, ona su se iznosila na sto tek za Uskrs, obojena u crveno da bi tako simbolisala uskršnju radost... Taj običaj možda potiče iz *paganstva,* s obzirom da se *ogroman broj paganskih običaja* koji proslavljaju povratak proleća praktikovao baš u doba Uskrsa". Takav je bio slučaj i s običajem nekad popularnim u Evropi: „Na vrhovima brda palila se Uskršnja vatra, zapaljena novom vatrom dobijenom trljanjem drveta o drvo; taj običaj paganskog porekla bio je popularan širom Evrope, a označavao je pobedu proleća nad zimom. Biskupi su izdali stroge proglase protiv svetogrdnih Uskrsnih vatri, ali nisu uspeli da ih svuda iskorene." I što se dogodilo? Vredi pažljivo pročitati sledeće redove: „Crkva je *prihvatila* održavanje Uskršnjih ceremonija povezujući ih s vatrenim stubom (koji je pratio Izraelce u pustinji) i Hristovim uskrsnućem"! Vidimo da su mnogobožački običaji bili unešeni u Rimsku crkvu i da li im je dat hrišćanski oblik. Na brojnim mestima i sama *Katolička enciklopedija* to potvrđuje.

Konačno, evo još jednog citata koji se odnosi na uskršnjeg zeca: „Zec je paganski simbol i oduvek je bio smatran simbolom plodnosti."[412] *Enciklopedija Britanika* dalje navodi da je „poput uskršnjeg jajeta, i uskršnji zec došao u hrišćanstvo iz davnina. Zec je povezan s mesecom u legendama drevnog Egipta i nekih drugih naroda... Egipatska reč za zeca, *um,* znači

takođe i *otvoren* i *razdoblje,* pa se tako zec povezivao s periodičnošću, menama, kako ljudskim tako i mesečevim, s početkom novog života u mladićima i devojkama, i tako je bio simbol plodnosti i obnavljanja života. Kao takav, zec je povezivan s uskršnjim jajima." Tako su, dakle, uskršnji zec i uskršnje jaje simbolisali seksualnost i plodnost.

Uobičajeno je da se u doba Uskrsa dolazi na ranu jutarnju misu. Smatra se da se time proslavlja Hristos, pošto je on ustao iz mrtvih rano ujutro na uskrsnu nedelju, upravo prilikom izlaska sunca. Ali, Hristos nije vaskrsao u vreme izlaska sunca, jer je još bila *tama* kada je Marija Magdalena došla na njegov grob koji je već bio prazan! Sa druge strane, postojala je jedna vrsta rano-jutarnjeg bogosluženja koje je bilo deo drevnog obožavanja sunca. Time, naravno, ne želimo da kažemo da danas hrišćani poštuju sunce tokom bogosluženja koja se održavaju u rane jutarnje sate, niti tvrdimo da oni koji se klanjaju pred prikaznicom, sunčevim likom, u kojoj se nalazi okrugla hostija u obliku sunca, na taj način obožavaju sunce. Pre bismo mogli reći da takvi običaji koji se *ne* nalaze u Svetom pismu pokazuju da je zaista došlo do mešanja hrišćanstva i paganstva.

U vreme proroka Jezekilja čak su i ljudi koji su bili poštovaoci pravoga Boga praktikovali obožavanje sunca, i to su učinili delom svog bogosluženja. „I odvede me u trem unutrašnji doma Gospodnjeg, i gle, na ulasku u crkvu Gospodnju između trema i oltara beše oko dvadeset pet ljudi okrenutih leđima k crkvi Gospodnjoj, licem k istoku, i klanjahu se suncu prema istoku." (Jezekilj 8:16). Činjenica da su se klanjali suncu prema istoku, pokazuje da je to bilo rano jutarnje bogosluženje. Sledeći stih kaže: „... i drže granu pred nosom svojim." Autor Foset (Fausset) navodi da „to ukazuje na idolatrijsku upotrebu grane drveta tamariska, pri čemu se grana stavlja pred nos, dok se u svitanje pevaju pesme izlazećem suncu."[413]

Prema istoku su gledali i Valovi proroci u Ilijino doba. Val (Baal) je bio bog sunca, a samim tim i bog vatre. Kada je Ilija uputio izazov Valovim prorocima, rekao je: „Bog koji odgovori ognjem, pravi je Bog", i tako napao obožavanje Vala na njegovom „vlastitom terenu". U koje doba dana su Valovi proroci počeli da prizivaju svoje božanstvo? To je, naravno, bilo kada se sunce (Baal) pojavilo nad istočnim horizontom, „ujutro", u zoru (1. Carevima 18:26).[414]

Rituali povezani s izlazećim suncem bili su prisutni u raznim oblicima među mnogim drevnim narodima. Egipatska Sfinga je postavljena tako da njeno lice gleda na istok. S planine Fudžijama u Japanu, upućuju se molitve izlazećem suncu. „Hodočasnici se mole izlazećem suncu dok se penju obroncima planine... Ponekad je moguće videti stotine Šintu hodočasnika u belim haljinama kako izlaze iz svojih skloništa i udružuju se u molitvama izlazećem suncu."[415] Rimski mitraisti su se, takođe, sakupljali u zoru, u čast boga sunca.

Boginja proleća, od čijeg imena dolaze engleski i nemački nazivi za Uskrs (engl. *Easter* i nem. *Oster),* takođe je povezana s izlaskom sunca na istoku *(east, osten),* kao što se iz same reči *Easter* može naslutiti. Tako su izlazak sunca na istoku, naziv *Uskrs* i proleće na neki način usko povezani.

Prema nekim starim legendama, nakon što je bio ubijen, Tamuz je sišao u podzemni svet, ali je zahvaljujući oplakivanju svoje majke Ištar (Easter), *u proleće* oživeo na tajanstven način. „Tamuzovo uskrsnuće, kroz Ištarino žalovanje, dramatično se prikazivalo *svake godine,* da bi osiguralo uspešnu letinu i plodnost kod ljudi. Svake godine je trebalo da muškarci i žene zajedno s majkom Ištar oplakuju Tamuza i proslavljaju njegov povratak, da bi tako ponovo zadobili njenu naklonost i blagodati!"[416] Kada je vegetacija opet počela da niče, ljudi su verovali da je njihov „spasitelj" došao iz podzemnog sveta, učinio kraj zimi i prouzrokovao početak proleća.[417] Čak i Izraelci su u jednom periodu svoje istorije prihvatili tu nauku i

rituale godišnjih prolećnih proslava, pa zato prorok Jezekilj i govori o ženama koje „plaču za Tamuzom".[418]

S obzirom da se, po Bibliji, Hristovo vaskrsenje dogodilo u proleće, crkvi u četvrtom veku (koja je već na mnogo načina odlutala od vere) nije bilo teško da u hrišćanstvo uklopi paganski proslavu. Govoreći o tom stapanju, *Enciklopedija Britanika* kaže: „Hrišćanstvo je uklopilo u svoju proslavu velikog hrišćanskog praznika mnoge od paganskih obreda i običaja iz prolećne proslave."[419]

Prema legendi, kada je imao četrdeset godina, Tamuza je ubio vepar. Po autoru Hislopu oplakivanje Tamuza je trajalo četrdeset dana, po dan za svaku godinu života. U staro doba to su bili dani za oplakivanje, post i samokažnjavanje, da bi Tamuz izašao iz podzenog sveta i učinio da počne proleće. Taj običaj nije bio poznat samo u Vavilonu, već i među Feničanima, Egipćanima, Meksikancima i jedno vreme čak i među Izraelcima. „Izgleda da je među paganima", piše Hislop, „ta Krizma bila neophodna priprema i uvod u veliku godišnju proslavu u spomen na Tamuzovu smrt i uskrsnuće."[420]

Prihvativši i ostala verovanja u vezi sa prolećnom svetkovinom, bio je potreban još samo jedan korak da se prihvati i nekadašnji *post* koji je prethodio proslavi. *Katolička enciklopedija* otvoreno navodi da su „pisci u četvrtom veku bili skloni da opisuju mnoge običaje (npr. Krizmeni post od četrdeset dana) kao apostolsku uredbu koja sigurno ne zaslužuje da se smatra takvom."[421] Tek je u šestom veku papa službeno naredio održavanje Krizme, nazvavši je „sveti post", tokom koga nije smelo da se jede meso i još nekoliko vrsta hrane.

Katolički teolozi priznaju da u njihovoj crkvi postoje običaji koji su preuzeti iz paganstva.[422] Međutim, oni tvrde da mnoge stvari, iako su izvorno mnogobožačke, mogu da budu hristijanizovane. Ako, na primer, neko pleme slavi četrdeset dana u čast paganskog boga, zašto mi ne bismo činili to isto, ali u Hristovu čast? Pošto su se pagani ujutro klanjali suncu okrenuti prema istoku, zar ne bismo i mi mogli imati bogosluženja u zoru, u čast Hristovog vaskrsenja? Pagani su koristili jaje, i zar ne bismo i mi mogli da se koristimo njime i uzeti ga za simbol velikog kamena koji je bio postavljen na ulaz Isusovog groba? Drugim rečima, zašto ne prihvatiti razne vrste popularnih običaja i koristiti ih Hristu na slavu, umesto u čast paganskih bogova kao što to čine mnogobošci? Ovo zvuči logično, ali ipak, u Bibliji nalazimo jed no drugačije upustvo: *„Čuvaj se* da se ne uhvatiš u zamku... i da ne potražiš njihove bogove i kažeš: Kako su ovi narodi služili svojim bogovima, tako ću i ja činiti. *Ne čini tako* Gospodu Bogu svom; jer oni činiše svojim bogovima sve što je gadno pred Gospodom... Šta vam god Ja zapovedam, sve držite i tvorite, *ništa ne dodajte* k tome i *ne oduzimajte* od toga."[423]

19. poglavlje

ZIMSKI PRAZNIK

Datum 25. decembar (u julijanskom kalendaru 7. januar) upisan je u kalendarima kao Božić, dan Hristovog rođenja. Postavlja se pitanje da li je to zaista dan kada se Hristos rodio? Da li današnji običaji povezani s tim danom imaju hrišćansko poreklo, ili je Božić samo još jedan u nizu primera mešavine paganstva i hrišćanstva?

Engleska reč *Christmas* (Božić) ukazuje na mešavinu. U njoj se osim imena *Hrist* nalazi i reč *misa (Christ-mas)*. Ako se setimo svih komplikovanih ceremonija, molitvi za mrtve, obreda pretvaranja i složenih rituala rimokatoličke mise, možemo li to stvarno povezati s istorijskim Isusom kakav je prikazan u Jevanđeljima? Njegov život i služba nisu bili zakomplikovani takvim ritualima. Bojimo se, poput Pavla, da su neki bili zavedeni „od *jednostavnosti* koja je u Hristu"[424] zbog paganskog uticaja nad stvarima kao što je misa. Razmišljajući na ovaj način, možemo da zaključimo da je naziv *Christ-mas* (Hristos-misa) sam sebi kontradiktoran.

Kao stvarni datum Hristovog rođenja, 25. decembar stoji pod znakom pitanja. Onog istog dana kad je Isus rođen „u tom istom kraju pastiri su noćivali pod vedrim nebom stražareći kod svoga stada".[425] Pastiri u Izraelu nisu boravili u polju usred zime! Adam Klark je zapisao: „To što ti pastiri još uvek nisu odveli stada kućama, najuverljiviji je dokaz da još nije započeo ni oktobar i da zato naš Gospod nije bio rođen 25. decembra, kada na poljima više nije bilo stada... Upravo na osnovu ovoga trebalo bi da odbacimo ideju da je Hristos rođen u decembru."[426]

Iako nam Biblija ne navodi datum Isusovog rođenja, postoje pokazatelji da je to najverovatnije bilo u ranu jesen. Znamo da je Isus bio razapet u proleće, pred samu Pashu.[427] Iz Svetog pisma može da se zaključi da je njegovo propovedanje trajalo tri i po godine, što smešta početak njegove javne službe u jesen. U to vreme je imao oko trideset godina,[428] što je bilo doba kada je, po Starom zavetu, muškarac mogao da stupi u versku službu.[429] Ako je Isus te jeseni napunio trideset godina, to znači da je bio rođen u jesen, trideset godina ranije.

U vreme Isusovog rođenja, Josif i Marija su zbog popisa (koji je organizovan zbog plaćanja poreza) otišli u Vitlejem.[430] Ne postoje nikakvi zapisi o tome da je usred zime bilo vreme za plaćanje poreza. Najlogičnije vreme za to bila bi jesen, kao kraj žetve. Ako je to bio slučaj, tada je to moglo da bude u vreme praznika Senica, koji se održavao u Jerusalimu, što objašnjava zašto je i Marija pošla s Josifom.[431] To bi nam objasnilo i zašto „nije bilo mesta u gostionici".[432] Prema Josifu Flaviju, u Jerusalimu je živelo oko 120.000 stanovnika, ali se za vreme praznika ponekad u njemu sakupilo i do 2.000.000 Jevreja. Ta ogromna masa ljudi ne samo da je ispunjavala Jerusalim, već i okolne gradiće, uključujući tu i Vitlejem koji se nalazio oko 7 kilometara južnije. Ako je svrha Marijinog i Josifovog putovanja bila i proslava praznika, a ne samo da plate porez, to bi značilo da se Isus rodio u ranu jesen te godine.

Međutim, nije ni važno da znamo tačan datum Isusovog rođenja. Ono što je važno je da se On *rodio!* Interesantno je zapaziti da su prvi hrišćani slavili uspomenu na Hristovu smrt,[433] a ne na njegovo rođenje. *Katolička enciklopedija* kaže da „Božić nije bio među najranijim crkvenim praznicima. Jernej i Tertulijan ga izostavljaju sa svog popisa praznika."[434] Kasnije, kada su crkve na različitim mestima počele da svetkuju Hristov rođendan, nastajale su mnoge razlike u mišljenjima oko tačnog datuma.

Tek pri kraju četvrtog veka Rimska crkva je počela da svetkuje Božić 25. decembra. Konačno je u petom veku izdata naredba da se Hristovo rođenje zauvek proslavlja na taj datum, iako je to bio dan stare rimske proslave rođenja *Sola,* što je bilo jedno od imena pod kojim je bio poznat bog sunca![435]

Frejzer (Frazer) kaže da je „najveći paganski religijski kult koji je slavio 25. decembar bio paganski kult obožavanja sunca, mitraizam... Ta zimska proslava se zvala Rođenje, *Rođenje Sunca."*[436] Da li je ta paganska proslava razlog za to da je Rimska crkva izabrala 25. decembar? Pustićemo da nam *Katolička enciklopedija* odgovori na to pitanje. „Dobro poznata solarna proslava *Natalis Invicti* (Rođenje nepobedivog Sunca), koja se slavila 25. decembra, imala je snažan uticaj na odluku pri izboru našeg decembarskog datuma."[437]

S obzirom da su solarni običaji „hristijanizovani" u Rimu, razumljivo je da je to rezultiralo zbrkom, jer su mnogi mislili da je Isus - Sol, bog sunca! „Tertulijan je morao da zagovara da Sol nije hrišćanski Bog; Augustin je poricao jeretičko poistovećivanje Hrista sa Solom. Papa Lav je ogorčeno ukoravao hrišćane, nekadašnje obožavatelje sunca, koji su se na samom pragu Apostolske bazilike okretali da se klanjaju izlazećem suncu."[438]

Zimski praznik je bilo vrlo popularan u antičko doba. „U paganskom Rimu i Grčkoj; u danima tevtonskih varvara; u najdavnije doba drevne egipatske civilizacije; u prvim počecima naroda istoka i zapada, severa i juga; vreme zimskog solsticija je uvek bilo vreme radovanja i praznovanja."[439] Pošto je to vreme bilo toliko popularno, Rimska crkva ga je prihvatila kao vreme Hristovog rođenja.

Neki današnji božićni običaji nastali su pod uticajem rim-skih Saturnalija.[440] „Dobro je poznato", kaže jedan pisac, „da mnogi naši običaji u vezi sa Božićem - praznici, davanje darova i uopšte veselo raspoloženje, nisu ništa drugo nego nasleđe rimske proslave Saturnalija... preživeli ostaci paganstva."[441]

Tertulijan spominje da je običaj razmene poklona bio deo Saturnalija. Nema ničeg lošeg u davanju darova, ali neki su pokušali da povežu božićne darove sa darovima koje su Isusu dala trojica mudraca. To nije tačno, jer kad su mudraci stigli, Isus više nije „ležao u jaslama" (kao kada su došli pastiri), već je bio *u kući.*[442] To je moglo da bude nedugo nakon Njegovog rođenja. Uz to, oni su darove dali Isusu, a ne jedan drugome!

Korišćenje božićnog drvceta, kao što znamo, datira samo nekoliko vekova unazad, iako su ideje u vezi sa svetim drvećem veoma stare. Jedna stara vavilonska bajka govori o zimzelenom drvetu izraslom iz mrtvog panja. Stari panj je simbolisao mrtvog Nimroda, dok je novo zimzeleno drvo bilo simbol Nimroda koji je ponovo oživeo kao Tamuz! Druidi su hrast smatrali svetim drvetom, dok je među Egipćanima palmino drvo bilo sveto. U Rimu je to bila jelka koja se tokom Saturnalija kitila crvenim bobicama![443] Za skandinavskog boga Odina se verovalo da u božićno doba deli posebne darove onima koji dolaze u dodir s njegovim svetim drvetom, jelkom.[444] U najmanje deset biblijskih tekstova *zeleno* drvo je povezano s idolatrijom i lažnim bogosluženjem.[445] Pošto drveće nije zeleno preko cele godine, to insistiranje na „zelenom" verovatno upućuje na

zimzeleno drveće. „Božićno drvce... rekapitulira ideju obožavanja drveća... pozlaćeni orasi i kugle simbolizuju sunce... svečanosti i vesele zabave zimskog solsticija apsorbovane su u Božić... upotreba imele i zelenike preuzeta je iz druidskih ceremonija, a božićno drvce iz počasti koje su se odavale Odinovoj svetoj jelci."[446]

Uzevši u obzir sve ovo, zanimljivo je uporediti reči pororoka Jeremije sa savremenim običajem ukrašavanja drveta u vreme božića: „Jer su uredbe naroda taština, jer seku drvo u šumi, delo ruku umetničkih sekirom; srebrom i zlatom ukrašavaju ga, klinovima i čekićem učvršćuju ga da se ne pomiče..."[447] Kako to kontekst pokazuje, ljudi Jeremijinog doba su izrađivali idole od drveta, a naziv „umetnik" označava onoga koji izrađuje idole.[448] Citirajući ovaj odlomak iz Jeremijine knjige, ne mislimo da kažemo da ljudi koji danas postavljaju božićna drvca u svojim domovima i crkvama *obožavaju* drveće. Takvi običaji nam samo ponovo jasno pokazuju da je došlo do *mešanja* paganskih običaja sa hrišćanstvom.

U šestom veku su po celoj Severnoj Evropi bili poslati misionari sa zadatkom da sakupe pagane u „rimsko stado". Oni su otkrili da je datum 24. juni vrlo popularan među stanovnicima tih krajeva i zato su potražili način da „hristijanizuju" taj dan. Do tada je 25. decembar Rimska crkva već prihvatila kao dan Hristovog rođenja. Pošto je 24. juni otprilike šest meseci pre 25. decembra, zašto ga ne proglasiti za rođendan Jovana Krstitelja?! Jovan je bio rođen šest meseci pre Isusa.[449] Tako je 24. juni postao poznat u rimskom kalendaru kao Jovandan - dan svetog Jovana.

Druidi u Britaniji su proslavljali 24. juni davno pre nego što je hrišćanstvo uopšte stiglo tamo. Na taj dan su palili vatre u čast boga Vala. Herodot, Vilkinson, Lejard i neki drugi istoričari spominju da se taj običaj praktikovao i u mnogim drugim zemljama i navode neke primere. Kada je 24. juni postao dan svetog Jovana, s njime su bile prihvaćene i *svete vatre,* koje su nazvane „Vatre svetog Jovana" (Jovanjske vatre). Kao takve spominju se i u *Katoličkoj enciklopediji.*[450]

"Video sam ljude kako trče i skaču kroz vatre svetog Jovana u Irskoj", govori pisac iz prošlog veka, „ponosne što su neopečeni prošli kroz njih... i misleći da su na poseban način blagoslovljeni tom ceremonijom."[451] Nameće se zaključak da su ti običaji više u čast boga Moloha nego Jovana Krstitelja.

Stari crtež prikazuje papu kako deli sveće sveštenicima

Dan 24. juni je bio posvećen drevnom bogu-ribi Oannesu, a to je bilo ime pod kojim je bio poznat i Nimrod. Foset piše: „Oanes (Oannes), bog riba, osnivač vavilonske civilizacije, izašao je iz Crvenog mora."[452] Na latinskom jeziku, jeziku Rimske crkve, Jovan se nazivao *Joannes.* Zapazimo koliko to liči na ime *Oannes!* Takve sličnosti su pomogle da se paganizam lakše pomeša sa hrišćanstvom.

Dan koji je u doba pagana bio smatran svetim danom boginje Izide ili Dijane, 15. avgust, lako je bio preimenovan u dan „Uznesenja Device Marije", koji se obeležava sve do današnjeg dana.[453] Jedan drugi dan u Marijinu čast, koji je takođe bio preuzet iz paganstva, naziva se „Svećnica" ili „Očišćenje Blažene Device", a slavi se 2. februara. Po Mojsijevom zakonu, nakon rođenja muškog deteta majka je smatrana nečistom četrdeset dana.[454] „I kad se navršiše dani njihovog očišćenja, po Mojsijevom zakonu", Josif i

Marija su prikazali novorođenče Isusa u hramu i prineli propisanu žrtvu.[455] S obzirom da je 25. decembar bio prihvaćen kao datum Hristovog rođenja, izgleda da se 2. februar nekako poklapao s vremenom Marijinog očišćenja. Ali, kakve veze ima upotreba sveća sa tim danom? U paganskom Rimu taj dan je bio praznik u čast boginje Februe po kojoj je nazvan mesec februar. Na taj dan su se nosile baklje i *sveće* u njenu čast. Grci su tu proslavu održavali u čast Prozerfinine majke, boginje Ceres, koja je tražila svoju kćer u podzemnom svetu sa sveštenicima koji su nosili sveće.[456] Iz svega toga vidimo da je prihvatanje 2. februara u čast Marijinog očišćenja bilo pod uplivom paganskih običaja u kojima su se koristile sveće, pa je zato čak i nazvan „Svećnica". Na taj dan se blagosiljaju sve sveće koje će se tokom godine koristiti u katoličkim obredima. *Katolička enciklopedija* izjavljuje: „Mi ne trebamo prezati od priznanja da su sveće, tamjan i sveta voda često bili uključeni u paganskom bogosluženju i obredima za mrtve."[457]

Kada bi apostol Pavle ustao da propoveda ovoj generaciji, ne bi li rekao ono što je davno rekao Galatima: „Slavite dane i mesece, i doba i godine! Bojim se za vas - da se možda nisam uzalud trudio oko vas."[458] Kontekst poslanice nam pokazuje da su se Galati obratili od neznabožačkog obožavanja paganskih „bogova".[459] Kako su se neki ponovo vratili svom pređašnjem bogosluženju,[460] očigledno da se „dani" koje su obeležavali odnose na one iste dane koji su bili posvećeni paganskim božanstvima. Kasnije su neki od tih dana jednostavno bili preuzeti u bogosluženje tobožnje crkve i „hristijanizovani"!

20. poglavlje

TAJNA MEŠAVINE

Na mnoštvu primera smo videli kako je upravo iz mešavine mnogobožačke religije i hrišćanstva nastala Rimokatolička crkva. Pagani su obožavali boginju Majku i molili joj se, a pala crkva je takođe prihvatila obožavanje Majke promenivši joj ime u Marija. Pagani su imali bogove i boginje povezane s različitim danima, profesijama i događajima u životu. Taj sistem je prihvaćen, a „bogovi" su nazvani „svecima". U svom bogosluženju mnogobošci su koristili kipove ili idole svojih božanstava, a to je učinila i pala crkva jednostavno im promenivši imena. Od davnina su krstovi različitih oblika bili poštovani na praznoveran način. Neka od tih shvatanja bila su prihvaćena i povezana s Hristovim krstom. Krst, kao lik, počeo je da se poštuje, dok je savršena žrtva na krstu zasenjena ritualima mise, s njenom trans-supstancijacijskom, misterijskom dramom i molitvom za mrtve!

Iz mnogobožačkih verskih sistema su prihvaćene molitve koje se neprestano ponavljaju, kao i krunice i relikvije, i data im je hrišćanska forma. Rimski biskup je prihvatio paganску službu i titulu *Pontifex Maximus.* Postao je poznat kao papa, „Otac otaca", iako je Isus izričito rekao da ni jednog čoveka u duhovnom smislu ne nazivamo ocem. U Rimskoj crkvi su na dos-lovno stotine načina prihvaćeni paganski običaji i stopljeni s hrišćanstvom.

Katolički teolozi su svesni da se njihova crkva sastoji iz mešavine paganstva i hrišćanstva. Međutim, njihovo stanovište je da je to trijumf za hrišćanstvo, jer je crkva na taj način hristijanizovala paganske običaje. *Katolička enciklopedija* donosi ovu tvrdnju: „Mi ne smemo prezati od priznanja da su se sveće, tamjan i posvećena voda uobičajeno upotrebljavali u paganskim bogosluženjima i ritualima za mrtve. Ali, Crkva ih je vrlo rano preuzela u svoju službu, baš kao što je prihvatila i mnoge druge stvari... kao što je muzika, rasveta, mirisi, pranje, podna dekoracija, svodovi, lepeze, zastori, zvona, odela itd, što nije bilo povezano s nekim određenim idolatrijskim kultom, već je bilo zajedničko sa skoro svim kultovima."[461] „Voda, ulje, svetlo, mirisi, pevanje, procesije, klanjanje, ukrašavanje oltara i svešteničke haljine su po prirodi u službi univerzalnog *religijskog instinkta...* Čak i paganske proslave mogu biti 'pokrštene'; nema sumnje da su naše procesije od 25. aprila nekadašnje Robogalije; Božić zahvaljuje za svoj datum onom istom instinktu koji je odredio 25. decembar za *Natalis Invicti* u kultu obožavanja sunca."[462]

U katoličkoj teologiji je objašnjeno da se upotreba kipova i običaj klanjanja pred likovima razvila iz nekadašnjeg obožavanja cara! „Pravila ponašanja na vizantijskom dvoru su se postepeno razvila u složene oblike poštovanja, ne samo prema osobi cara već i prema njegovim kipovima i simbolima. Filostorgije kaže da su u četvrtom veku na istoku rimski građani hrišćanske vere prinosili darove, tamjan, pa čak i molitve imperatovim kipovima *(Hist. Eccl.* II, 17.). Bilo je *prirodno* da će ljudi koji su se klanjali pred carskim orlovima i carevim likovima, ljubili ih i palili im tamjan (ne znajući da je to što čine idolatrija)... na isti način poštovati krst, Hristove likove i oltar... Prvi hrišćani su bili naviknuti da na sve strane vide kipove i freske careva, paganskih bogova i junaka. Tako su i oni počeli da izrađuju svoje religijske slike, i čim su im prilike to dopustile - kipove njihovog Gospoda i njihovih junaka."[463] Treba naglasiti da u Bibliji ne postoji čak ni sugestija da se to treba činiti. Nasuprot tome, jasno je navedeno da su se ti običaji razvili iz paganstva.

Ponekad se za razne zidne slikarije iz prvih vekova nakon Hrista, poput onih iz rimskih katakombi, smatra da predstavljaju verovanja prvih hrišćana. Ne može se uzeti da je to istina, jer je na njima očigledan uticaj mešavine hrišćanstva i paganstva. Iako ti crteži uključuju scene Isusa kako hrani mnoštvo hlebom i ribama, Jonu i kita, žrtvovanje Isaka itd, ostali crteži su bez sumnje sa paganskim motivima. Neki misle da je ta „mešavina" bila pretvaranje da bi se izbeglo progonstvo. Svejedno, ne može se poreći da su pri tome bili prisutni uzroci mešavine. *Katolička enciklopedija* kaže: „Dobri Pastir s ovcom na ramenima često se pojavljuje kao motiv i to svakako zbog sličnosti s paganskim ličnostima, Hermesom Krioforom ili Aristejom, koji su u to vreme bili popularni... Čak je naslikana i bajka o Orfeju, i pripisana Hristu. Takođe je i obnovljena i hristijanizovana priča o Erosu i Psihi služila da podseti vernika na vaskrsenje tela... Grupa od dvanaest Apostola je izazivala manje pažnje jer su dvanaest Dii Majores, takođe, često prikazivani zajedno... Isto tako su simbol ribe, koji je predstavljao Hrista, sidro nade i palma pobede, kao znakovi bili dobro poznati među paganima i nisu izazivali posebnu pažnju."[464]

Otpadanje od vere u koje su Izraelci često padali u starozavetno doba, bilo je takođe *mešavina.* Obično oni nisu potpuno odbacivali poštovanje pravoga Boga, već su u to bogosluženje *umešali paganske obrede!* To je bio slučaj čak i kad su se klanjali zlatnom teletu.[465] Nije teško shvatiti da je to klanjanje bilo pogrešno, neznabožačko i gadost u Božjim očima. Ipak, a to je ono što želimo posebno da naglasimo, Izraelci su tvrdili da je to *„praznik u čast Gospodu"[466]* pravom Bogu! Seli su da jedu i piju, i ustali da plešu. Vršili su obred prilikom kojeg su se obnažili,[467] verovatno istovetan onome koji su sprovodili razgolićeni vavilonski sveštenici.[468]

Za vreme četrdeset godina lutanja po pustinji Izraelci su nosili Božji šator. Ipak, neki od njih nisu time bili zadovoljni, pa su nešto *dodali.* Napravili su vavilonski šator koji su, takođe, nosili sa sobom! „Nosili ste šator Molohov i zvezdu boga Refana."[469] Moloh je bilo jedno od imena boga Vala. Zbog te mešavine Bog je odbacio njihove žrtve, darove i bogoslužbene pesme.

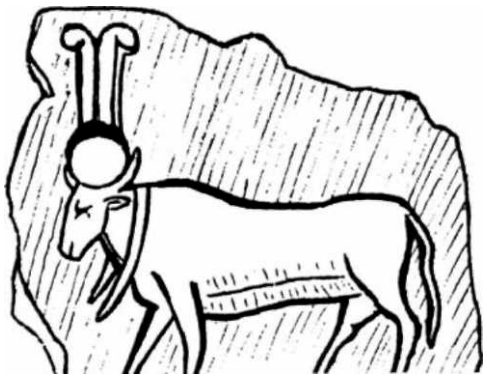

Kasnije su Izraelci vršili tajne obrede, gradili uzvišice, gatali, čarali, provodili svoju decu kroz vatru i obožavali sunce, mesec i zvezde[470] i kao posledica toga bili su isterani iz svoje zemlje. Asirski car je doveo ljude iz različitih zemalja, uključujući i Vavilon, i naselio ih u izraelsku zemlju. Oni su, takođe, praktikovali neznabožačke rituale, pa je Bog poslao lavove među njih. Prepoznavši to kao Božji sud, pozvali su Božjeg čoveka da ih nauči kako da poštuju Gospoda. Ipak, „svaki je narod načinio sebi bogove...",[471] pokušavajući da istovremeno služe tim bogovima i Gospodu, a to je ono što smo nazvali *mešavinom.* „Bojahu se Gospoda, i postaviše sveštenike visinama... Bojahu se Gospoda, a služahu i svojim bogovima, po običaju naroda iz kojih ih preseliše."[472]

Mešavina je postojala i u danima sudija, kada je levitski sveštenik koji je tvrdio da govori Božju reč (koga su nazvali „otac") služio u svetilištu koje je sagradio Miha.[473]

U Jezekiljevo doba pred ulazom u Jerusalimski hram je bio postavljen idol. Sveštenici su kadili lažnim bogovima nacrtanim po zidovima. Žene su oplakivale Tamuza, a muškarci su se u zoru klanjali suncu na hramskom prostoru.[474] Neki su čak žrtvovali svoju decu. „Zaklavši sinove svoje gadnim bogovima svojim", govori Bog, „dolaziše u svetinju moju *istog dana* da je

oskvrne".[475] Jeremijina poruka je bila upućena ljudima koji su *tvrdili da poštuju pravoga Boga,* ali koji su pomešali paganske obrede sa istinskim bogosluženjem.[476] Bog im je rekao: „vi se lažnim nadama podajete, koje ništa ne pomažu... Valima kadite, i za tuđim bogovima idete... pečete kolače 'kraljici neba'... pa preda me dolazite u dom ovaj u kome se ime moje priziva, i govorite: 'Izbavismo se!'... Pa da ove gadosti činite."[477]

Na osnovu ovih brojnih primera iz Biblije jasno je da Bog nije zadovoljan sa religijom koje je *mešavina.* Samuilo je propovedao: „Ako se *svim srcem svojim* obratite ka Gospodu, izbacite tuđe bogove i Astarote, i spremite srce svoje za Gospoda i njemu *jedinome* služite, On će vas izbaviti..."[478]

Po učenju Biblije, Sotona se ne pojavljuje kao čudovište s rogovima, repom i vilama, već prerušen u anđela svetlosti.[479] Kao što je Isus upozoravao na „vukove u ovčijem runu",[480] tako je u brojnim slučajevima i *paganizam ogrnut u plašt hrišćanstva* postao mešavina koja je zavela milione ljudi. To je bilo nešto poput skidanja etikete sa flašice otrova i stavljanje druge s natpisom „pepermint bombone". Sadržaj je i dalje ostao jednako smrtonosan. Nije važno kako ga lepo obučemo, paganizam je smrtonosan. Pravo bogosluženje mora da bude „u duhu i *istini*",[481] a ne u paganskim *zabludama.*

Zbog veštih načina uz pomoć kojih je mnogobožački verski sistem pomešan s hrišćanstvom, vavilonski uticaj je ostao prikriven, postao je tajna - *„tajna: Veliki Vavilon".*[482] Isto kao što detektiv sakuplja činjenice i indicije da bi odgonetuo tajnu, tako smo i mi u ovoj knjizi predstavili mnoge biblijske i istorijske indicije, da bismo stekli uvid u tu *tajnu.* Neke od ovih informacija ne izgledaju značajne na prvi pogled, ili kad se posmatraju izdvojeno, ali kada se sagleda celokupna slika savršeno se uklapaju i uverljivo razotkrivaju tajnu Vavilona - drevnog i modernog. Vekovima je Bog pozivao svoje ljude da izađu iz vavilonskog jarma. I danas njegov glas govori, „Iziđite iz nje, narode moj, da se ne pomešate u grehe njene".[483]

Pisati o religijskim temama u kojima se toliko razmimoilaze mišljenja mnogih plemenitih i iskrenih ljudi, veoma je težak zadatak. Želeli smo da govorimo dovoljno iskreno da bi potkrepili svoju tvrdnju. Kao što je to sa svakom knjigom, uključujući tu i Bibliju, neizbežno je da će se pojaviti neka nerazumevanja i razlike u mišljenju. Neko će možda misliti da je rečeno previše, neko premalo.

Verujemo da istinski cilj svih religioznih ljudi nije religija zasnovana na mešavini, već povratak prvobitnoj, jednostavnoj, snažnoj i duhovnoj veri koja je jednom bila data nama ljudima. Ne vezujući se više za lavirint rituala i tradicija koje nemaju moć, mi možemo naći „jednostavnost koja je u Hristu" i radovati se u „slobodi za koju nas je Hristos oslobodio".[484]

Naše spasenje ne zavisi od sveštenika, Marije, svetaca ili pape. Isus je rekao: „Ja *sam put, istina i život; niko ne dolazi k Ocu - osim kroz mene".*[485] „Nema spasenja *ni u jednom drugom, niti ima drugog imena* pod nebom, danog ljudima, u kom treba da nađemo spasenje."[486] Poziv glasi da upravimo svoj pogled na *Isusa Hrista,* koji je začetnik i završitelj naše vere, Veliki Sveštenik, Jagnje Božje, Vođa našeg spasenja, Hleb s Neba, Voda Života, Dobri Pastir, Princ Mira, Car careva i Gospodar gospodara!

LITERATURA

1. Otkrivenje 17:1-6
2. Sudije 19:29, 1. Samuilova 11:7
3. Isaija 13:19-22, Jeremija 51:53
4. 1. Mojsijeva 11:2
5. 2. Mojsijeva 23:29,30
6. 1. Mojsijeva 10:8,9
7. 1. Mojsijeva 10:10
8. Clarke, Clarke's Commentary, vol. 1, p. 86.
9. The Jewish Encyclopedia, vol. 9, p. 309.
10. Josephus, Antiquities of the Jews, Bk. 1, 4:2, 3.
11. Hislop, The Two Babylons, p. 12.
12. Sudije 19:29, 1. Samuilova 11:7
13. 1. Mojsijeva 3:15
14. Rimljanima 1:21-26
15. Hislop, The Two Babylons, p. 12.
16. Bailey, The Legacy of Rome, p. 245.
17. 2. Solunjanima 2:3-7, 1. Timotiju 4:1
18. Juda 1:3,4
19. Encyclopedia of Religions, vol. 2, p. 398.
20. Hislop, The Two Babylons, p. 20.
21. Ibid.
22. Bach, Strange Sects and Curious Cults, p. 12.
23. Knjiga o sudijama 10:6; 1 Samuilova 7:3,4; 12:10; 1. Carevima 11:5; 2. Carevima 23:13
24. Jeremija 44:17-19
25. Dela apostolska 19:27
26. Frazer, The Golden Bough, vol. 1, p. 356.
27. Encyclopedia Britannica, vol. 14, p. 309.
28. The Catholic Encuclopedia, vol. 15, p. 459, art. „Virgin Mary"
29. Ibid, p. 460.
30. Fausset's Bible Encyclopedia, p. 484.
31. Dela apostolska 19:24-27
32. Hislop, The Two Babylons, p. 20.
33. Harper's Bible Dictionary, p. 47.
34. 1. Timotiju 2:5
35. Smith, Man and His Gods, p. 216.
36. Kenrick, Egypt, vol. 1, p. 425. Blsavatsky, Isis Unveiled, p. 49.
37. Weigall, The Paganism in Our Christianity, p. 129.
38. Luka 2:24; 3. Mojsijeva 12:8
39. Boettner, Roman Catholicism, p. 147.
40. Hislop, The Two Babylons, p. 158.
41. Luka 11:27,28
42. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, p. 674, art. „Immaculate conception."
43. Ibid., p. 675.
44. Rimljanima 3:23
45. Luka 1:47
46. Matej 12:46-50

47. Sudije 5:24
48. Dela apostolska 1:14
49. Oficial baltimore Catechism, no. 2 (Lesson 11).
50. Doane, Bible Myths, p. 357.
51. Encyclopedia Britannica, vol. 14, p. 999, art. „Mary."
52. Matej 1:23
53. Matej 1:25
54. Matej 13:55
55. Matej 1:25
56. Encyclopedia Britannica, vol. 2, p. 632, art. „Assumption, Faest of."
57. Jovan 3:13
58. The Catholic Encyclopedia, vol. 13, p. 185, art. „Rosary."
59. Seymour, The Cross in Tradition, Hystory, and Art, p. 21.
60. Encyclopedia of Religions , vol. 3, p. 203 - 205.
61. Hislop, The Two Babylons, p. 187 - 188.
62. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, p. 111, art. „Hail Mary."
63. Dela apostolska 19:34
64. Matej 6:7,8
65. Efescima 1:1, itd.
66. Vidi Isaija 8:19,20
67. The Catholic Encyclopedia, vol. 4, p. 653, 655, art. „Prayers for the dead."
68. Ibid., vol. 8, 70, art. „Intercession."
69. Ibid.
70. Hays, In the Beginnings, p. 65.
71. Encyclopedia of Religions, vol. 2, p. 78.
72. Dobbins, Story of the World's Worship, p. 621.
73. 1. Carevima 20:23
74. Dela apostolska 14:11,12
75. Durant, The Story of Civilization: Caesar and Christ, p. 61 - 63.
76. The Catholic Encyclopedia, vol. 4, p. 173, art. „Communion of saints."
77. Ibid., vol. 9, p. 130, 131, art. „Legends."
78. Urlin, Festivals, Holy Days, and Saints'Days, p. 26.
79. The Catholic Encyclopedia, vol. 2, p. 44, art. „Athens."
80. Hasting's Encyclopedia of Religion and Ethics, art. „Images and Idols."
81. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, p. 636, art. „Idolatry. „
82. 5. Mojsijeva 7:25
83. 4. Mojsijeva 33:52
84. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, p. 620, art. „Iconoclasm."
85. Inman, Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism, p. 35.
86. 2. Korinćanima 5:16
87. Filibljanima 3:21
88. Encyclopedia of Religions, vol. 3, p. 264.
89. Danilo 3:1-7
90. Encyclopedia of Religions, vol. 3, p. 33; Inman, Ancient Pagan and Modern Christian Symolism, p.99.
91. 1. Carevima 14:23, 2. Carevima 18:4, 23:14, Jeremija 43:13, Mihej 5:13
92. Isaija 17:8, 27:9
93. Isaija 27:9
94. Encyclopedia of Religions, vol. 3, p. 33.
95. Harper's Bible Dictionary, p. 500.
96. Jeremija 43:13

97. Pignatorre, Ancient Monuments of Rome, p. 175.
98. Ibid., p. 177.
99. Hasting's Encyclopedia of Religion and Ethics, art. „Phallicism."
100. Dela 17:24
101. 1. Korinćanima 3:16
102. 1. Mojsijeva 11:3,4
103. 5. Mojsijeva 1:28
104. Champdor, Ancient Cities and Temples, p. 22.
105. Hislop, The Two Baylons, p. 307.
106. Cirlot, A Dictionary of Symbols, p. 326.
107. Bury, The cambridge Ancient History - Egypt and Babylonia, vol. 1, p. 533.
108. The Catholic Encyclopedia, vol. 2, p. 185, art. „Babylonia."
109. Dobbins, The Story of the World's Worship, p. 14.
110. Brown, Sex Worship and Symbolism af Primitive Races, p. 38.
111. Eichler, The Customs of Mankind, p. 55.
112. Jevrejima 12:2
113. 1. Korinćanima 1:17,18
114. Harper's Book of Facts.
115. Fausset's Bible Encyclopedia, p. 145.
116. Seymour, The Cross in Tradition, History, and Art, p. 157.
117. Vine, An expository Dictionary of New Testament Words, p. 256.
118. Seymour, The Cross in Tradition, History, and Art, pp. 22, 26.
119. Ibid., p.13.
120. Ibid., pp. 10, 12.
121. Ibid., p. 9.
122. Prescott's Conauest of Mexico, vol. 1, p. 242 (quted by Hislop, p. 199).
123. The Catholic Encyclopedia, vol. 10, p. 253, art. „Mexico."
124. Jeremija 2:27
125. Seymour, The Cross in Tradition, history, and Art, pp. 22, 26.
126. Hislop, The Two Babylons, p. 198.
127. Encyclopedia of Regions, vol. 1, pp. 386, 494.
128. Hislop, The Two Babylons, p. 198.
129. The Catholic Encyclopedia, vol. 4, p. 517, art. „Cross".
130. Seymour, The Cross in Tradition, History, and Art, p. 64.
131. The Pentateuch Examined, vol. 6, jp. 113.
132. The Catholic Encyclopedia, vol. 4, p. 518, art. „Cross".
133. Encyclopedia of Religions, vol. 1, p. 494.
134. Vine, An Expository Dictionary of New testament Words, p. 256.
135. Jovan 20:25
136. Luka 23:38
137. Jezekilj 21:26
138. Danilo 7:1-8
139. Smith, man and His Gods, p. 220.
140. 1. Jovanova 3:15
141. Durant, The Story of Civilization: Caesar and Christ, p. 66.
142. The Catholic Encyclopedia, vol. 4, p. 300, art. „Constantine".
143. Ibid.
144. Durant, The Story of Civilization: Caesar and Christ, pp. 655, 656.
145. Ibid., p. 654.
146. The Catholic Encyclopedia, vol. 4, pp. 299, 300, art. „Constan-tine", etc.

147. Ibid., vol. 4, p. 523, art. „Cross".
148. Encyclopedia of Religions, vol. 1, p. 494.
149. Fausset's Bible Encyclopedia, p. 145.
150. 4. Mojsijeva 21:9
151. Jovan 3:14
152. 2. Carevima 18:3,4
153. The Catholic Encyclopedia, vol. 4, p. 524, art. „Cross".
154. Calvin's Tracts, vol. 1, pp. 296 - 304.
155. Wilder, The Other Side of rome, p. 54.
156. Ibid., p. 53.
157. The Catholic Encyclopedia, vol. 13, p. 454, art. „Santa Casa di Loreto."
158. Ibid., vol. 12, p. 734, art. „Relics".
159. Cotterill, Medieval Italy, p. 71.
160. Ibid., p. 391.
161. The Catholic Encyclopedia, vol. 2, p. 661, art. „Boniface IV".
162. Ibid., vol. 12, art. „Relics".
163. Durant, The Story of Civilization: The reformation, p. 339.
164. Jovan 19:36
165. Hislop, The Two Vavilons, p. 179.
166. 5. Mojsijeva 34:6
167. 2. Carevima 18:4
168. The Catholic Encyclopedia, vol. 12, p. 734, art. „Relics".
169. Jovan 4:24
170. Boettner, Roman Catolicism, p. 290.
171. The Catholic Encyclopedia, vol. 12, p. 737, art. „Relics".
172. Ibid., p. 738.
173. Durant, The story of Ciilization: The Age of faith, p. 753.
174. 2. Korinćanima 9:7
175. Durant, The story of Ciilization: The Age of faith, p. 766.
176. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, p. 783, art. „Indulgences".
177. 1. Jovanova 2:2
178. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, p. 784.
179. 1. Jovanova 2:2
180. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, pp. 786, 787.
181. Durant, The Story of Civilization: The reformation, p. 23.
182. Marko 12:40
183. Matej 19:23,24
184. Psalam 49:6-9
185. 1. Petrova 1:18,19
186. Dela 8:20
187. Durant, The Story of Civilization: The reformation, p. 735.
188. Encyclopedia of Religions, vol. 2, p. 159.
189. Smith, Man and His Gods, p. 127.
190. Encyclopedia Britannica, vol. 22, p. 660.
191. 5. Mojsijeva 26:14
192. Hislop, The Two Babylons, p. 167.
193. 3. Mojsijeva 18:21, Jeremija 32:35, 2. Carevima 23:10
194. Fauset's Bible Encyclopedia, p. 481.
195. Strong's Exhaustive Concordance of The Bible, No. 8612.
196. Efescima 2:8,9

197. Efescima 5:23
198. Marko 10:35-43
199. Matej 23:4-10
200. 1. Petrova 2:4-8
201. 1. Korinćanima 3:11
202. Matej 18:1
203. Matej 8:14
204. 1. Korićanima 9:5
205. Jovan 1:42
206. Dela 10:25,26
207. Dela 2:38
208. 1. Petrova 5:4
209. Matej 10:2, Marko 3:16, Luka 6:14, Dela 1:13
210. Galatima 2:9
211. 2. Korinćanima 12:11
212. Rimljanima 11:13
213. Galatima 2:7-9
214. Dela 18:2
215. Dela 15
216. Galatima 2:11
217. Danilo 5:4
218. Jeremija 50:39; 51:62
219. Parkhurst's Hebrew Lexicon, p. 602 (quoted by Hislop, p. 208.)
220. Hislop, The Two Babylons, p. 210.
221. Ibid.
222. Strong's Exhaustive Concordance of The Bible, no. 6363.
223. Dela 8:9
224. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, p. 699, art. „Impostors".
225. Hislop, The Two Babylons, p. 207.
226. Smith, Man and His Gods, p. 129.
227. Matej 16:19
228. Jovan 18:27
229. Encyclopedia of Religions, vol. 2, p. 545, art. „Janus".
230. The Catholic Encyclopedia, vol. 10, p. 403, art. „Mithraism".
231. Durant , The Story of Civilization: The Age of Faith, p. 745.
232. Inman, Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism, p. 63.
233. Strong's Exhaustive Concordance of The Bible, no. 1709 and 1712.
234. Encyclopedia of Religions, vol. 1, p. 502, art. „Dagon „.
235. Sudije 16:23; 1. Samuilova 5:1-5
236. Inman, Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism, p. 21.
237. Layard, Babylon and Nineveh, p. 343.
238. Hislop, The Two Babylons, p. 216.
239. Dela 3:6
240. The Catholic Encyclopedia, vol. 3, p. 554, art. „Chair of Peter".
241. Ibid., vol. 2, p. 185, art. „Babylonia".
242. 1. Carevima 19:18
243. Hasting's Encyclopedia of Religion and Ethics, art. „Images and Idols".
244. Isaija 46:6,7
245. Hislop, The Two Babylons, p. 214.
246. Encyclopedia Britannica, vol. 22, p. 81, art. „Pope „.

247. Aradi, The Popes - The History of How They are Chossen, Elected, and Crowned, p. 108.
248. Uporediti sa Dela 10:25,26
249. Chiniguy, The Priest, the Woman, and the Confessional, p. 138.
250. Cotterill, Medieval Italy, p. 331.
251. Halley, Halley's Bible Handbook, p. 774.
252. The Catholic Encyclopedia, vol. 8, p. 426, art. „John X Pope".
253. Chiniquy, The Priest the Woman, and the Confesional, p. 138.
254. The Catholic Encyclopedia, vol. 8, p. 426, art. „John XI".
255. Ibid., p. 427, art. „John XII".
256. Liber Pontificalis, vol. 2, p. 246.
257. The Catholic Encyclopedia, vol. 2, p. 661, 662, art. „Boniface VII".
258. Halley, Halley's Bible Handbook, p. 775.
259. Ibid.
260. The Catholic Edcyclopedia, vol. 2, p. 668, art. „Boniface VIII".
261. Ibid., p. 670.
262. History of Church Councils, Bk. 40, art. 697.
263. The Catholic Encyclopedia, vol. 4, p. 435. art. „Councils".
264. Halley, Halley's Bible Handbook, p. 778.
265. Chiniquy, The Priest , the Woman, and the Confesional, p.139.
266. Durant, The Story of Civilization: The reformation, p. 10.
267. Sacrorum Conciliorium, vol. 27, p. 663.
268. Durant, The Story of Civilization: The Reformation, p. 10.
269. Halley, Halley's Bible Handbook, p. 779.
270. Durant, The Story of Civilization: The Reformation: Reforma-tion, p. 13.
271. Halley, Halley's Bible Handbook, p. 779.
272. Ibid.
273. The Catolic Encyclopedia, vol. 8, p. 19, art. „Innocent VIII".
274. D'Aubigne, History of reformation, p. 11.
275. Chiniquy, The Priest the Woman, and the Confessional, p. 139.
276. Diarium, vol. 3, p. 167.
277. Life, July 5, 1963.
278. The Catholic Encyclopedia,vol. 9, pp. 162, 163, art. „Leo X".
279. Durant, The story of Civilization: The reformation, p. 344.
280. D'Aubigne, History of the Reformation, p. 59.
281. The Catholic Encyclopedia, vol. 8, p. 407, art. „Joan, Popes".
282. Ibid., p. 408.
283. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, p. 796, art. „Infallibility".
284. Ibid., vol. 14, p. 316, art. „Strossmayer".
285. Ibid., vol. 6, p. 141, art. „Formosus".
286. Ibid.
287. 1. Carevima 10:14
288. The Catholic Encyclopedia, vol. 8, p. 34.
289. Smith, Man and His Gods, p. 286.
290. Ridpath's History of the World, vol. 5, p. 304.
291. Fox's Book of Martyrs, p. 103.
292. Ridpath's History of the World, vol. 5, p. 297.
293. Efescima 4:11
294. Ritter, This is the Catholic Church, booklet 50, p. 38.
295. Hislop, The Two Babylons, p. 210.
296. Otkrivenje 3:7,8

297. Hislop, The Two Babylons, p. 206.
298. Jezekilj 23:14,15
299. Otkrivenje 17:4
300. Isaija 1:18
301. Harper's Dictionary of Classical Literature and Antiquites, p. 675.
302. Titu 1:5
303. Dela 20:17,28
304. Luther, To the German Nobility, p. 317.
305. Otkrivenje 2:6
306. Matej 23:8
307. Scofield, Scofield Reference Bible, p. 1332.
308. 1. Petrova 5:1-3
309. 1. Timotiju 5:17
310. Matej 10:42
311. Dela 14:19-23
312. Titu 1:5
313. Dela 20:17, Jakov 5:14
314. Otkrivenje 1:6; 1. Petrova 2:9
315. Matej 23:9-12
316. Cumont, The Mysteries of Mithra, p. 167.
317. The Catholic Encyclopedia, vol. 10, p. 403, art. „Mithraism".
318. Sudije 17:10
319. The Catholic Encyclopedia, vol. 10, p. 510, art. „Monsignor".
320. Psalam 111:9
321. 1. Timotiju 4:1-3
322. Clarke's Commentary, vol. 6, p. 601.
323. 1. Korinćanima 10:19-21
324. Hislop, The Two Babylons, p. 219.
325. Ibid., p. 220.
326. Ibid.
327. Durant, The Story of Civilization: The Reormation, p. 21.
328. D'Aubigne, History of reformation, p. 11.
329. Flick, The Decline of the Medieval Church, p. 295.
330. D'Aubigne, History of Reformation, p. 11.
331. The Catholic Encyclopedia, vol. 3, p. 483, art. „Celibacy".
332. Ibid., pp. 483, 485.
333. 1. Korinćanima 9:5
334. 1. Timotiju 3:2
335. The Catholic Encyclopedia, vol. 3, p. 481.
336. Ibid., p. 481.
337. 1. Timotiju 4:1-3
338. The Catholic Encyclopedia, vol. 11, p. 625, art. „Penance".
339. Ibid.
340. Jakov 5:16
341. Dela 8:22
342. Matej 27:3-5
343. Saggs, The Greatness that was Babylon, p. 286.
344. Hislop, The Two Babylons, pp. 9, 10.
345. Sofonija 1:4
346. Fausset's Bible Encyclopedia, p. 291, art. „High places".

347. 2. Carevima 23:5
348. Clarke's Commentary, vol. 2, p. 562.
349. The Catholic Encyclopedia, vol. 14, p. 779, art. „Tonsure".
350. Ibid.
351. Hislop, The Two Babylons, p. 222.
352. The Catholic Encyclopedia, vol. 4, p. 277, art. „Consecration".
353. Matej 26:26-28
354. 2. Samuilova 23:17
355. Jovan 10:9, 15:5, 1. Korinćanima 10:4
356. Matej 18:20
357. Matej 26:29
358. 5. Mojsijeva 12:16, Dela 15:20
359. Durant, The Story od Civilization: The Reformation, p. 749.
360. Encyclopedia of Religions, vol. 2, p. 77.
361. The Catholic Encyclopedia, vol. 14, p. 586, art. „Theology".
362. Ibid., vol. 10, p. 6, art. „Mass, Sacrifice of".
363. Ibid., p. 13.
364. Ibid., vol. 7, p. 346, art. „High Altar".
365. The New Baltimore Cathechism, no 3, question 931.
366. Jovan 19:30
367. Jevrejima 10:10-14
368. Jevrejima 9:25-28
369. Jevrejima 6:6
370. The Catholic Encyclopedia, vol. 5, p. 581, art. „Eucharist".
371. Marko 7:13
372. 1. Korinćanima 11:28
373. The Catholic Encyclopedia, vol. 4. p. 176, art. „Communion under both kinds".
374. Ibid.
375. Durant, The Story of Civilization: The Reformation, p. 741.
376. The catholic Encyclopedia, vol. 10, p. 404, art. „Mithraism".
377. Encyclopedia of Religions, vol. 2, p. 76.
378. Prescott's Conquest of Mexico, vol. 3.
379. Hislop, The Two Babylons, p. 232.
380. The Catholic Encyclopedia, vol. 7, p. 489, art. „Host".
381. Ibid., p. 492.
382. Ibid., p. 491.
383. Hislop, The Two Babylons, p. 163.
384. Wilkinson, Egyptians, vol. 5, p. 353, (quoted by Hislop, p. 160).
385. Blavattsky, Isis Unveiled, p.351.
386. Inman, Ancient Pagan and Modern, Christian Symbolism, p.34.
387. Dobbins, Story of the Worlds Worship, p. 383.
388. 2. Dnevnika 34:4
389. Hislop, The two babylons, p. 162.
390. Lethaby, Architecture, Nature, and magic. P. 29.
391. 2. Carevima 23:4-11
392. Nichols, The Growth of the Christian Church, p. 23.
393. Hislop, The two babylons, p. 164.
394. Jeremija 14:12
395. Matej 6:16
396. Scott, Romanism and Gospel, p. 93.

397. Boettner, Roman Catholicism. p. 170.
398. Cirlot, A Dictionary of Symbols, p. 29.
399. Fausset's Bible Encyclopedia, p. 232.
400. Encyclopedia of Religions, vol. P. 120, art. „Friday".
401. Ibid., vol.2, p. 105, art. „Fish".
402. Inman, Ancient Pagan and Modern Christian Symbolism, p.55
403. Dela 12:4
404. Hislop, The two Babylons, p. 103.
405. Ibid., p. 109.
406. Ibid., p. 108.
407. Enciclopedia of Religions, vol. Vol.2, p. 13.
408. Ibid., p. 12.
409. Bonwick, Egyptian Belief, p. 24.
410. Encyclopedia Britannica, art. „Easter".
411. The Catholic Encyclopedia, vol. 5, p. 227. art. „Easter".
412. Encyclopedia Britannica, art. „Easter".
413. Fausset's Bible Encyclopedia, p.304.
414. Strong's Exhasutive Concordance of the bible, no. 1242.
415. Dobbins, The Story of the world Worship, p. 330.
416. Smith, Man and His Gods, p. 86.
417. Urlin, Festivals, Holy Days, and Saint's Days. P. 89.
418. Jezekilj 8:14
419. Encyclopedia Britannica, vol.7, p. 859, art. „Easter".
420. Hislop, The two Babylons, pp. 104, 105.
421. The Catholic Encyclopedia, vol. 3, p. 484, art. „Celibacy".
422. Ibid., vol. 11, p. 390, art. „Paganism".
423. 5. Mojsijeva 12:30-32
424. 2. Korinćanima 11:3
425. Luka 2:8
426. Clark's Commentary, vol. 5, p. 370, „Luke".
427. Jovan 18:39
428. Luka 3:23
429. 4. Mojsijeva 4:3
430. Luka 2:1-5
431. Luka 2:41
432. Luka 2:7
433. 1. Korinćanima 11:26
434. The Catholic Encyclopedia, vol. 3, p. 724, art. „Christmas".
435. The Encyclopedia Americana, vol. 6. p. 623.
436. Frazer, The Golden Bough, p. 471.
437. The Catholic Encyclopedia, vol. 3, p. 727, art. „Christmas".
438. Ibid.
439. Walsh, Cuorisities of popular Customs, p. 242.
440. Saturnalije - u antičkom Rimu sedmodnevna svetkovina u čast Saturna, boga useva i zemljoradnje.
441. Bailey, The lagacy of Rome, p. 242.
442. Matej 2:9-11
443. Walsh, Cuorisities of popular Customs, p. 242.
444. Urlin, Festivals, Holy Days, and Saint's days, p. 222.
445. 1. Carevima 14:23, itd.
446. Urlin, Festivals, Holy Days, and Saint's days, p. 238.

447. Jeremija 10:3,4
448. uporediti sa Isaija 40:19,20 i Osija 8:4,6
449. Luka 1:26,36
450. The Catholic Encyclopedia, vol 8, p. 491, art. „John the Baptist".
451. Toland's Druids, p. 107 (quoted by Hislop, p. 116.)
452. Fausset's Bible Encyclopedia, p. 510.
453. Durant, The Story of Civilization: the Age of Faith, p. 746.
454. 4. Mojsijeva 12. pogl.
455. Luka 2:22-24
456. Urlin, Festivals, Holy Days, and Saint's Days, pp. 27, 28.
457. The Catholic Encyclopedia, vol. 3, p. 246, art. „Candles".
458. Galatnima 4:10,11
459. Galatnima 4:8
460. Galatnima 4:9
461. The Catholic Encyclopedia, vol 3, p. 246, art. „Candles".
462. Ibid., vol. 11, p. 90, art. „Paganism".
463. Ibid., vol. 7, p. 666-668, art. „Images".
464. Ibid., vol. 14, p. 374, art. „Symbolism".
465. 2. Mojsijeva 32. poglavlje
466. stih 5.
467. stih 25.
468. Saggs, The Greatness that was Babylon, pp. 182, 354.
469. Dela 7:42,43; Amos 5:26
470. 2. Carevima 17:9-17
471. 29-31.
472. stihovi 32 i 33
473. Sudije 17:3-13; 18:6
474. Jezekilj 8. poglavlje
475. Jezekilj 23:38,39
476. Jeremija 7:2
477. stihovi 8. do 18.
478. 1. Samuilova 7:3
479. 2. Korinćanima 11:14
480. Matej 7:15
481. Jovan 4:24
482. Otkrivenje 17:5
483. Otkrivenje 18:4
484. 2. Korinćanima 11:3: Galatima 5:1
485. Jovan 14:6
486. Dela 4:12